

הסתדרות הצופים העבריים בישראל
מחלקת ההדרכה
קורס ראשגדים ומדריכי ט'
 (ע"ש אריה כרוך ז"ל)

הגיחה הצופית
הרעיון ודרכים ליישומו
בפעילות בשבטים

תוכן העניינים:

- [הקדמה לצוותי הדרכה](#)
- [מטרות: הכללית והיעודית](#)
- [לוח זמנים סכמתי לקבוצה](#)
- [שילוב המטרה הרעיונית \("סיפור הכיסוי"\)](#)
- [רשימות ציוד](#)
- [הגדרות תפקיד: צוותי גיחה וראשי גדודים](#)
- [פתרונות כתבי הסתר למסלולים](#)
- [זבולון על הארגון](#)
- [גד המלומד](#)
- [נפתלי הלילי](#)
- [לוי הטבעי](#)
- [בנימין המצפין](#)
- [דן הכפתן](#)
- [יהודה השדא](#)
- [ראובן המכוון](#)
- [יוסף החושף](#)
- [שמעון על המזון](#)
- [יששכר המאושר](#)
- [אשר הסופר](#)

הקדמה לצוותי ההדרכה

מילוט קורס ראשי - גדודים, הפך למרוץ מטורף אחר פעילויות שיא חריגות וחיותיות. ברוח זו, לומד הראשג"ד שהדרך להוציא את חניכיו לטיול (או פעילות חוץ אחרת) עוברת במאצ' פיצ'ו ובאמזונס. ילדים בכיתה ה' זוחלים בנקבת מעיין טמיר בנחל כזיב, בכיתה ו' ספק קופצים ספק מתאבדים בנחל יהודיה ובכיתה ז' מבקש הראשג"ד אישור לטייל במצוקי מדבר יהודה. אין לנו דבר כנגד טיולים מהנים אלו אבל בדרך זו חוטא הראשג"ד פעמיים:

א. בטיול שכזה העיקר הוא האטרקציה. אין חשיבות לדרך אליו וממנו ויותר גרוע אין חשיבות לחניך עצמו. הוא אובד בהמולה הכללית, מתייבש תוך המתנה אין סופית עד ששאר הקבוצה תגלוש בחבל או תקפוץ במפל ולא מגיע כלל להתמודדות אמיתית עם הטבע "הפשוט" שנמצא סביבו רוב ימות השנה.

ב. לאחר מספר טיולים שכאלו, שוב לא מסוגל החניך ליהנות מדברים קטנים. לא תוכלו

להוציא לטיול קצר בסביבות מקום המגורים, לטיול בחורשת מחנה הקיץ וגם לא לטיול רגלי בכרמל, בגליל, במישור החוף ובעוד אתרים רבים ויפים.

לאור כל זאת, החלטנו לנסות ולעצור את המרוץ. הפעם נציג לראשג"ד פעילות חוץ פשוטה הרבה יותר, קלה להכנה ולארגון ולא מסוכנת אך עם זאת - חווייתית, מהנה, מלמדת ומגבשת. מסלול הדרך אינו העיקר, בחרנו בכרמל אבל זה יתכן גם בשאר אזורי הארץ. העיקר הוא שהחניך המטייל יהיה מעורב בנעשה סביבו, יתמודד בדרך בלתי אמצעית עם הטבע, ילמד דברים חדשים, ייהנה במישור החברתי, יצבור חוויות ויהיה עסוק כל הזמן ללא שעמום.

אולי בדרך זו יפסיקו החניכים לשאול במהלך הטיול - "מתי מגיעים?" או "עוד כמה קילומטר?" ויבינו שכבר הגענו, שאנחנו שם לאורך כל הדרך.

והלוואי שהצלחנו
פעילות מהנה ומוצלחת.

● בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

המטרה הכללית

צוות הגיחה הצופית רואה לעצמו כמטרה להדגים ולהמחיש לחניכי קורס ראשג"דים, כיצד ניתן לארגן ולתכנן פעילות מחוץ לשבט המשלב:

- מטרה רעיונית.
- טיול בחיק הטבע.
- פעילות צופית על חמשת מרכיביה - התמצאות, שדאות, מחנאות, עמלנות וטבע.
- פעילות קבוצתית חברתית.
- פיתוח יכולת אישיות.
- חווית שיא.

כל זאת תוך שמירה על עקרונות העבודה בתנועת הנוער שעיקרן:
א. את הפעילות יכול לארגן הראשג"ד (וצוות המדריכים) ואין צורך לשכור "מומחים" מבוגרים.

ב. החניכים משולבים בהכנות ובעשייה ובכך מעורבים בקורה סביבם.

מטרות ייעודיות

א. הקבוצה תעבור פעולת הכנה שעיקרה: תיאום ציפיות וחלוקת מטלות לכל חברי הקבוצה.

ב. החניך ילמד כיצד לארגן בצורה יעילה את הציוד אתו הוא מתכוון לצאת לטיול.

ג. החניך יתנסה בהכנה של פעילות אותה יעבור לחבריו במהלך הטיול.

ד. הקבוצה לטיול בן 24 שעות שיכלול את הפעילויות הבאות:
בניית מצפן מאולתר ושימוש בו.

סוגי פעילות בנקודת תצפית.

הסבר גיאוגרפי (בהפעלה) להכרת אזור הטיול.

שילוב נושאים מתחום ידיעת הארץ בטיול.

הליכה לפי: סיפור דרך, אזימוטים, כתבי סטר וניווט במפת 1/50,000.

פתרון לבעיה שדאית.
 משחקי גיבוש פשוטים ומשחקי גיבוש בעזרת מתקן מחנאי.
 עמלנות ויצירתיות מחומרים מהטבע.
 שימוש בצמחיה הטבעית להכנת מזון.
 בישול עצמי.
 דרכים למציאת הצפון והשעה ביום ובלילה.
 הבערת אש, מדורות וכירות.
 בניית מישכן בטבע.
 פעילות לילית: כוכבים, הכרת הלילה ופעילות חברתית לילית.
 פעילות תרבות ומוראל ביום ובלילה.
 פעילות ספורט כחוויה וכפורקן.
 פעילות שיא חווייתית.

ה. הקבוצה תעבור פעילות סיכום שעיקרה:
 דרכים לסיכום פעולה - תערוכה, תמונות, אוספים וכו'.
 חזון ומציאות - האם הושגו המטרות?
 כיצד ניתן ליישם את הנלמד בשבטים.
 משוב.

ו. החניך יקבל חוברת - ובה עיקרי הדברים שנעשו, על מנת שיעזר בה בעתיד ליישום הדברים בשבטים.

● בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

לוח זמנים סכמתי לקבוצה

יום א'
 19:00 תיאום ציפיות - פעולה גדודית.
 20:00 תיאום ציפיות קבוצתי וחלוקת מטלות בין חברי הקבוצה.
 21:00 הכנות של כל חניך על המטלות שלקח על עצמו לרבות ארגון הציוד. מדריך הקבוצה מוודא עשייה ועוזר בהכנות.

יום ב'
 עד 7:00 השכמה, התארגנות אישית ופעילות בוקר.
 7:00 ארוחת בוקר (בחוה)
 7:30 פריסת הציוד בחורשה הקטנה: ציוד אישי, ציוד קבוצתי וציוד "תיק מדריך":
 הסבר, אריזה נכונה, בדיקת מצאי.
 8:30 נסיעה מהחווה לנקודת ההתחלה.
 9:30 תחילת מסלול: הליכה לפי סיפור דרך לנקודת תצפית.
 10:30 הסבר גיאוגרפי להכרת אזור הטיול - פאזל יחידות הנוף בארץ ישראל, שו"ח להכרת הכרמל ומיקומנו בפאזל ובשו"ח.
 בניית מצפן מאולתר וביצוע תצפית היקפית לאיתור מיקומנו המדויק: שושנת אזימוטים, דף תצפית בחידות, הפעלת "שלט דרכים" קבוצתי, תצפית בעזרת ציור ועמלנות.
 11:30 הליכה בעזרת אזימוטים ומרחקים. הליכה בניווט בעזרת מפות 1/50,000.
 13:00 ארוחת צהרים בבישול עצמי. מנוחה משולבת במשחקי חברה.
 14:00 הליכה תוך פתרון כתב סתר, כתב חידה ותשבצים.
 15:00 משחק גיבוש תוך בניית מתקן עזר.
 16:00 הליכה במעקב אחר סימון שבילים.
 17:00 פתרון לבעיה שדאית - מדרון תלול: ירידה בחבל עזר ובחבל מאבטח.

18:00 הגעה לאתר הלינה: ארוחת ערב בבישול עצמי ובניית משכן.
20:00 פעילות לילה ופעילות חברתית (באתר הלינה).

יום ג'

3:00 השכמה והתקפלות.
3:30 הליכה לפי מרשם מאתר הלינה לחוף הים.
4:30 טכס סיום קבוצתי.
5:00 טכס סיום של כל הקבוצות (דו-גדודי).
5:20 תחרויות ספורט היתולי / מחנאי במסגרת גדודית ורחצה בים, ארוחת בוקר.
6:30 נסיעה חזרה לחווה.
7:30 החזרת ציוד. השלמת שעות שינה.
12:00 פעולת סיכום קבוצתית.
13:00 סיכום גדודי.

● בחזרה לגובן העניינים לחץ כאן.

שילוב המטרה הרעיונית

סיפור כיסוי - הכרזת קבוצה

כיוון שמטרתנו להדגים לחניכי הקורס לא רק - כיצד מתכננים פעילות מחוץ לשבט, אלא גם שהדבר מעשי בשבטים, בחרנו בדוגמא של "הכרזת קבוצה" (שכבה), פעילות שאתה מתמודדים צוותי ההדרכה מדי שנה.
12 חניכים ההופכים לקבוצה אחת, נמשלים ל - 12 שבטי ישראל המתגבשים במסעם לעם אחד. על פי רעיון זה, מקבל כל אחד מחברי הקבוצה את אחד משמות השבטים - שם המעיד על אותן מטלות עליהם אחראי החניך:

- "זבולון על הארגון": - חניך תורן.
- "בנימין המצפין" - אחראי על פעולת התצפית וההתמצאות.
- "לוי הטבעי": אחראי על פעולת פ.ל.ה. וצמחי מאכל.
- "דן הכפתן": אחראי על בניית המתקן במשחקי הגיבוש והכנת תרמילים מאולתרים.
- "יהודה השדא": אחראי על פתרון הבעיה השדאית, הבערת אש, צפון עם שעון, בניית משכנות.
- "ראובן המכוון": אחראי על קטעי ההליכה בניווט.
- "יוסף החושף": אחראי על קטעי ההליכה הכוללים פתרון כתבי-סתר וכתבי-חידה.
- "שמעון על המזון": אחראי על התפריט והבישול העצמי.
- "נפתלי הלילי": אחראי על פעולת הלילה.
- "גד המלומד": אחראי על נושאי ידיעת הארץ ושמירת הטבע.
- "יששכר המאושר": אחראי על משחקי חברה, מוראל, סמלים מעמלנות, פעולות תרבות בערב.
- "אשר הסופר": אחראי על תיעוד הטיול לפעולת סיכום ועל טקס ההכרזה הקבוצתי.

ברוח זו, יהיה טקס ההכרזה הדו-גדודי כמעמד הר סיני בו הוכרזו השבטים לעם. הטקס ינסה להמחיש את המעמד על פי פסוקים אלו: "ויהי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים וענת כבד על ההר וקול שופר חזק מאוד. ויחרד כל העם אשר במחנה וההר עשן כולו ...

ויהי קול שופר הולך וחזק מאוד וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר העשן... (שמות יט').
 "וידבר משה אל כל ישראל לאמר: הסכת ושמע ישראל - היום זה נהייה לעם." (דברים כז').

● בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

רשימת ציוד עבור החוליה - ציוד ניתן לחוליה ערב לפני:

- מפת סימון שבילי כרמל למדריך הקבוצה.
- מצפן פריזמטי למדריך הקבוצה.

מזון:	4 ג'ריקנים 5 ליטר.
15 פרות העונה.	1 מכשיר קשר.
1 לימון.	2 פנסים בעלי קרן אור מרוכזת.
18 עגבניות.	5 שקי אשפה בגודל בינוני.
13 מלפפונים.	שקיות פלסטיק קטנות ובינוניות ללא הגבלה.
12 תפו"א.	6 קרטונים גודל פוליו
2 קישואים.	צילום מפת 1/250,000 צפון הארץ.
4 בצלים.	טוש 3 - 30 יחידות.
4 גזרים.	20 שקיות נייר לפנסים סינים.
4 פלפל ירוק.	30 נרות.
13 ביצים.	2 משרוקיות
4 שפופרות ממרח סנדוויץ'.	5 בקבוקי דבק פלסטי.
13 פרוסות גבינה צהובה.	1 בקבוק עם HCL בריכוז 5%.
30 זיתים.	פיסת קלקר X105 סמ"ר.
2 קופסאות ממרח שוקולד.	4 מחטים עבות (מחטי צמר).
2 קילו קמח.	50 דפי נייר עיתון גדול.
שקית אבקת אפיה.	פוליו (ריקים).
שקית ובה קצת מלח.	חבל 4 מ"מ - 6 מ' לכל חניך.
1 קילו סוכר.	יוטה סינטטית X1/210 מ"ר.
1 קילו אורז.	מעט בדים / סמרטוטים (לנקניק באורך מטר).
8 כפות אבקת חלב.	6 מ' חבל 8 מ"מ לכל חניך.
250 גרם סולת.	1 זכוכיות מגדלת פשוטות ביותר.
10 כפות אבקת מרק.	5 מפות 1/50,000 עתלית.
שקית צימוקים.	ניילון לעטיפת המפות (X12080 סמ"ר לכל מפה).
לחמית (X4250 גרם).	4 מדי קורדינטות שקוף.

מחברת 24 דף.	
נייר אלומיניום לבישול 1 מ'.	
2 קופסאות גפרורים.	
X 15 צלחות חד פעמיות.	
X 15 סכום חד פעמי.	
X 40 כוסות חד פעמיות.	
1 סכין חיתוך או סכין מטבח "טוב".	
1 בד (סדין בצבע לבן X11 מ"ר).	
4 שפופרות צבעי גועש (מסיס במים) צבעים שונים.	
חוט שפגט (10 מ').	
אישור לצילום במכונת צילום (50 צילומים בערך).	

* רשימה זו מהווה בסיס, שקלו לערוך שינויים.

ציוד גיחה שאינו ניתן לחוליה

1. ציוד לראשג"ד (ליום ספורט) - על פי הזמנה שלו.
2. ציוד הנשאר בשטח:
3. X 5 חבל 10 מ"מ, 50 מ'.
X 5 16 סנדות 1 מ' + 5 סנדות 2.5 מ'.
3. ציוד במפקדה:
10 ג'ריקנים 20 ליטר מים.
מטענים למכשירי קשר.
4. ציוד באתר הטקס אש (לכל 4 הטקסים):
2 עמודי ברזל בגובה 3 מ'.
10 סנדות 3 מ'.
6 קופסאות שימורים הכי גדולות שיש.
500 פנסים סינים (שקיות + נרות).
גפרורים.
20 קופסאות שימורים רגילות.
20 סנדות.
250 מ' חוט ברזל עבה.
250 מ' חוט ברזל דק.
יוטה - 200 שקים.
30 חבילות צמר פלדה.
40 ליטר נפט ב - 3 ג'ריקנים.

בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

צוות גיחה

בתחום האחריות:

1. חלוקת הציוד לחוליות בערב לפני היציאה.

2. פיזור החוליות לנקודות התחלת המסלול.
3. השארת ציוד בשטח:
- חבל 10 מ"מ באורך 50 מ', באתרי הגלישה:
- מסלול 1 - בשביל השחור הנכנס לנחל בוסתן מחניון פיתחת נחל אורן.
- מסלול 2 - במצפור כרמיה - השביל הירוק היורד מכרמיה לחניון.
- מסלול 4 - 100 מ' אחרי חרבת ישח בשביל הירוק מזרחית לכרמיה.
- מסלול 3, 5 - בשביל הכחול היורד לנחל אורן מצפון, בירידה לערוץ.
- 16 סנדות 1 מ' + 5 סנדות 2.5 מ' בכל אחד מאתרי בניית המתקן:
- מסלול 1 - 500 מ' ממזרח למושב ניר עציון.
- מסלול 2 - בחניון יער כרמיה.
- מסלול 4 - בחניון רקית.
- מסלול 3 - בשביל הכחול שעובר מדרום לבית אורן, לפני מפגשו עם הירוק.
- מסלול 5 - בשביל הירוק הנ"ל לפני מפגשו עם הכחול.
- התמנת צופן כתב ערבי קדום:
- מסלול 1 - חרבת בוסתן בגזע עץ חרוב.
- מסלול 2, 4 - מערת חרבת רקית.
- מסלול 3 - בית הבטון הראשון ביערות הכרמל.
- מסלול 5 - צינור מים בשביל עוקף בית אורן.
4. הספקת מים לחוליות.
5. יצירת קשר עם החוליות בהתקרבתן לאתרי הלינה וחלוקת אתרים לחוליות (לפי סדר כניסה).
6. טקס אש: הטקס כולל שלוש כתובות רגילות "היום" "נהייתם" "לעם".
- שני עמודי אש.
- לפיד אש תמיד.
- זיקוקים מצמד פלדה.
- מדורת עשן.
- פנסים סיניים.
- סדר הטקס: הדלקת לפיד האש כאשר החניכים יוצאים לדרך.
- שילוט דרך המבוא (מגשר הרכבת) בפנסים סיניים.
- קבלת פנים ע"י חניכים המחופשים לכוהנים.
- טקסי סיום של כל קבוצה.
- התכנסות למסדר מרכזי.
- הדלקת מדורות עשן ועמודי אש.
- נאום הכרזה.
- זיקוקי דינור וכתובות אש.
7. פיזור באוטובוסים לחווה.
8. קליטת הצמוד וארגונו למחזור הבא.
9. מדידת 100 מ' בחווה לבדיקת צעדים כפולים.

ראשג"ד

בתחום אחריותך:

- פעולת תיאום ציפיות גדודית בערב לפני היציאה.
- פעולת ציוד: ציוד אישי, ציוד קבוצתי וציוד "תיק מדריך". הסבר, אריזה נכונה ובדיקת מצאי.
- הצטרפות אל צוות הגיחה בעבודת שליטה ופיקוח.
- ארגון יום ספורט גדודי על חוף הים - 30 דקות.
- פעולת סיכום / משוב גדודית.

למדריך

בתחום אחריותך:

- פיקוח על עבודת הקבוצה תוך הפעלתו המקסימלית של החניך התורן.
- כיוון שאתה היחידי שהיית כבר במסלול, תן לחניכים עצות לגבי אתרי ומועדי הפעלותיהם.
- שמור אצלך את דפי התשובות לכתבי הסתר והשתמש בהם במקרה הצורך במתן רמזים לקבוצה.
- שמור אצלך את דפי ההפעלה (תרשים דרך) לפעילות השחר. לאחר ההשכמה וההתקפלות, תן דף זה לאחד החניכים (זה שלא יצא לו להעביר קטע ארוך ביום הטיול) ובקש ממנו להוביל את הקבוצה בהתאם להוראות דף זה.
- זכור! פעילות השחר מבוססת על הפתעה! אל תתפתה לגלות לחניכים מה מתוכנן מעבר ללינה.

רשימת המטלות הדורשות הכנה לפי חלוקתם לחניכים השונים:

זבולון על הארגון: תיאום אתך לגבי לוח הזמנים, פיקוח על עבודת החניכים וחלוקת מטלות, איסוף וארגון הציוד הקבוצתי.
שינון הוראות הביטחון והמשתמע מהן.

גד המלומד: הכנת פאזל חלקי הנוף בארץ. לימוד והכנת הסברים. הכנת דגם תלת ממדי לכרמל.

נפתלי הלילי: הכנת מערך לפעולת לילה בת שעה. תיאום אתך לגבי אתר הפעולה. תיאום עם "ששכר המאושר" לגבי פעילות תרבות בלילה.

לוי הטבעי: הכנת הפעלות חתך - צומח, זיהוי סלעים והפעלת פ.ל.ה. נבחרת. תיאום אתך לגבי מועד ואתרי ההפעלות.

בנימין המצפין: לימודו והכנת הסבר בנושא: מד אזימוט ומצפן אזימוט. הכנת דפי תצפית בשיטות: שושנת אזימוטים, דף חידות, שלט דרכים ועמלנות. הכנת הציוד (וניסוי!) לבניית מצפן מאולתר כולל סקלת אזימוטים. מדידת מספר צעדים כפולים ל - 100 מ'.

דן הכפתן: תיאום אתך לגבי מספר התרמילים הדרושים ובנייתם. חלוקה לחברי הקבוצה חבל אישי של 4 מ"מ. לימוד כללי המשחק.

יהודה השדא: לימוד הבעיה ודרך פתרונה. תרגול חברי הקבוצה בהליכה בעזרת חבל עזר. חלוקה לחברי הקבוצה חבל אישי של 8 מ"מ. הכנת סקירה קצרה על שיטות לבניית משכן בטבע.

ראובן המכוון: הכנת הסברים בנושאי - נ.צ. (קורדינטות), תבליט ותכסית, שיטות הליכה לפי סיפור דרך ולפי ניווט. הכנת עותקים לסיור דרך. לימוד ציר הניווט. הכנת הציוד - מפות מנוילנות ומדי קורדינטות.

יוסף החושף: הכנת הסבר בנושא כתבי סתר ובנושא - שבילים, החברה להגנת הטבע. הכנת עותקים של כתבי סתר + חיבוק כתב סתר לאחד מקטעי ההליכה.

אשר הסופר: תכנון פעולת הסיכום והתארגנות כמתבקש מכך לטיול עצמו. תכנון טקס ההכרזה הקבוצתי.

שמעון על המזון: הצטיידות ואריזה נכונה של פרטי המזון. הכנת תפריט לארוחות (עשר, צהרים, ערב, לילה ובוקר). הכנת כלי בישול בכמות מספקת. הצטיידות בכלי אוכל חד פעמיים.

יששכר המאושר: הכנת פעולת תרבות לערב. התארגנות בציווד ובתוכנית לפעולת חברה, פעולות עמלנות ובניית דגל.

● בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

פתרונות כתבי הסתר מסלול 1

פתרון התשבץ:

- דלית אל כרמל
- דבלה
- פרשת המים
- חילוה
- צפצפה

הצופן:

ק - 38	מ - 26	ז - 14	א - 2
ר - 40	נ - 28	ח - 16	ב - 4
ש - 42	ס - 30	ט - 18	ג - 6
ת - 44	ע - 32	י - 20	ד - 8
	פ - 34	כ - 22	ה - 10
	צ - 36	ל - 24	ו - 12

הרמז המוצפן: המשך מערבה בשביל עד לצומת הראשונה.
(1,200 מ').

כתב החידה:

המספר הוא - 23
שם הנחל - בוסתן
האורנים נטעו ע"י קק"ל
האורן הטבעי הוא אורן - ירושלים
בצומת הדרכים חורשה של עצי - אקליפטוס

הצופן הוא:

1 - 6	ח - ק	א - ל
2 - 7	ט - ר	ב - מ
3 - 8	י - ש	ג - נ
4 - 9	כ - ת	ד - ס
5 - 0		ה - ע
		ו - פ
		ז - צ

הרמז המוצפן: הרמז הבא בחרבת בוסתן על גזע עץ חרוב, 900 מ' מערבה בשביל ו - 45

צעדים מימין לשביל.

הרמז על עץ החרוב:
צופן כתב עברי קדום

מ - צ	מ - מ	י - ז	כ - א
א - ק	נ - נ	ח - ח	ב - ב
ק - ר	ס - ס	ט - ט	ג - ג
ש - ש	ע - ע	י - י	ד - ד
ת - ת	פ - פ	כ - כ	ה - ה
		ל - ל	ו - ו

הרמז המוצפן:

המשכן בשביל עד הצומת ימינה. בפינת הצומת סנדות עבור "דן".

פתרון כתבי הסתר מסלול 2

פתרון התשבץ:

- דלית אל כרמל
- שביל
- שויצריה
- שוקף
- חילוה

הצופן כמו של מסלול 1.

הרמז המוצפן: 600 מ' במורד הכביש, ימינה בשביל 20 מ', ימינה 20 מ' - מערת קבורה שם הרמז (לא להוסיף לחניכים אצל: הרחוק שבין השניים (בעיקול)).

הרמז הבא - כתב עברי קדום (ראה מסלול 1).

הרמז המוצפן: המשיכו בכביש עד הכניסה ל - חניון יער כרמיה.

בדרך פתרו את כתב החידה.

- כתב החידה:

החניון נקרא - רקיט

הרשות היא - הגנים הלאומיים

ומספר הטלפון הוא 04-228983

שם בית ההבראה - יערות הכרמל

והשלט בכיוון שלנו מראה - חיפה.

צבע הספסל - ירוק.

הצופן של החלפת האותיות הוא כמו במסלול 1.

הרמז המוצפן: הסנדות של "דן" נמצאות ישר בשביל אחרי שלוש פניות ימינה - קרחת עצים ובה 3 חביות מימין לשביל.

פתרון כתבי הסתר מסלול 3

פתרון התשבץ:

- מלכה
- אלון
- שומרון

- מערב
- חילוה
- הצופן כמו במסלול 1.
- הוראות מוצפנות: עלו בשביל דרומה, עד בית האבן הראשון ב"יערות הכרמל". על הקיר רמז להמשך.

הרמז הוא צופן כתב עברי קדום (כמו מסלול 1).
 הכתב המוצפן הוא: רדו ישר צפון מערב ותגיעו למפגש כביש ושביל.
 בדרך פענחו את כתב החידה.

- המילים החסרות וכתב החידה:
- הקיבוץ הוא - בית אורן
 - בשלט הפח הספרה - 7
 - והמסגרת בצבע ירוק
 - בשלט האבן הספרה - 5
 - והמסגרת בצבע: כחול
 - מספר הריבועים בכל דלת: 24

צופן ההחלפה של האותיות כמו במסלול 1.
 המשפט המוצפן הוא: המשכו בשביל מערבה - עד הפעם השלישית בה נעבור תחת קו מתח גבוה.

פתרון כתבי הסתר מסלול 4

פתרון התשבץ:

- אוניברסיטה
- הגעתם
- מיכל מים
- חילוה
- דרום מזרח

הצופן כמו במסלול 1.
 הכתב המוצפן: 80 מ' מצפון צומת שבילים. משם שביל עיזים מערבה עד למפגש עם כביש.

הרמז הוא כתב עברי קדום (ראה מסלול 1).
 הכתב המוצפן הוא: חזרו 20 מ' לאחור. לכו 10 מ' לצפון - צומת מכאן בשביל לכיוון מערב עד - לשלט דרכים.

המילים החסרות בכתב החידה:

- אדום וירוק
- מתצבות
- ישח, כרמיה, שוקף, רקית, קדומים.

הצופן כמו במסלול 1.
 ההוראה המוצפנת אומרת: ממערב חניון. בשבילו המרכזי (לכיוון צפון מערב) במפרץ השני משמאל - סנדוד של "דן".

פתרון כתבי הסתר מסלול 5

פתרון התשבץ:

- טירת הכרמל
- בניין
- שומרון
- פרשת מים

הצופן כמו מסלול 1.

ההוראה המוצפנת: לכו עד שער הכניסה לקיבוץ בית אורן.

המילים החסרות בכתב החידה:

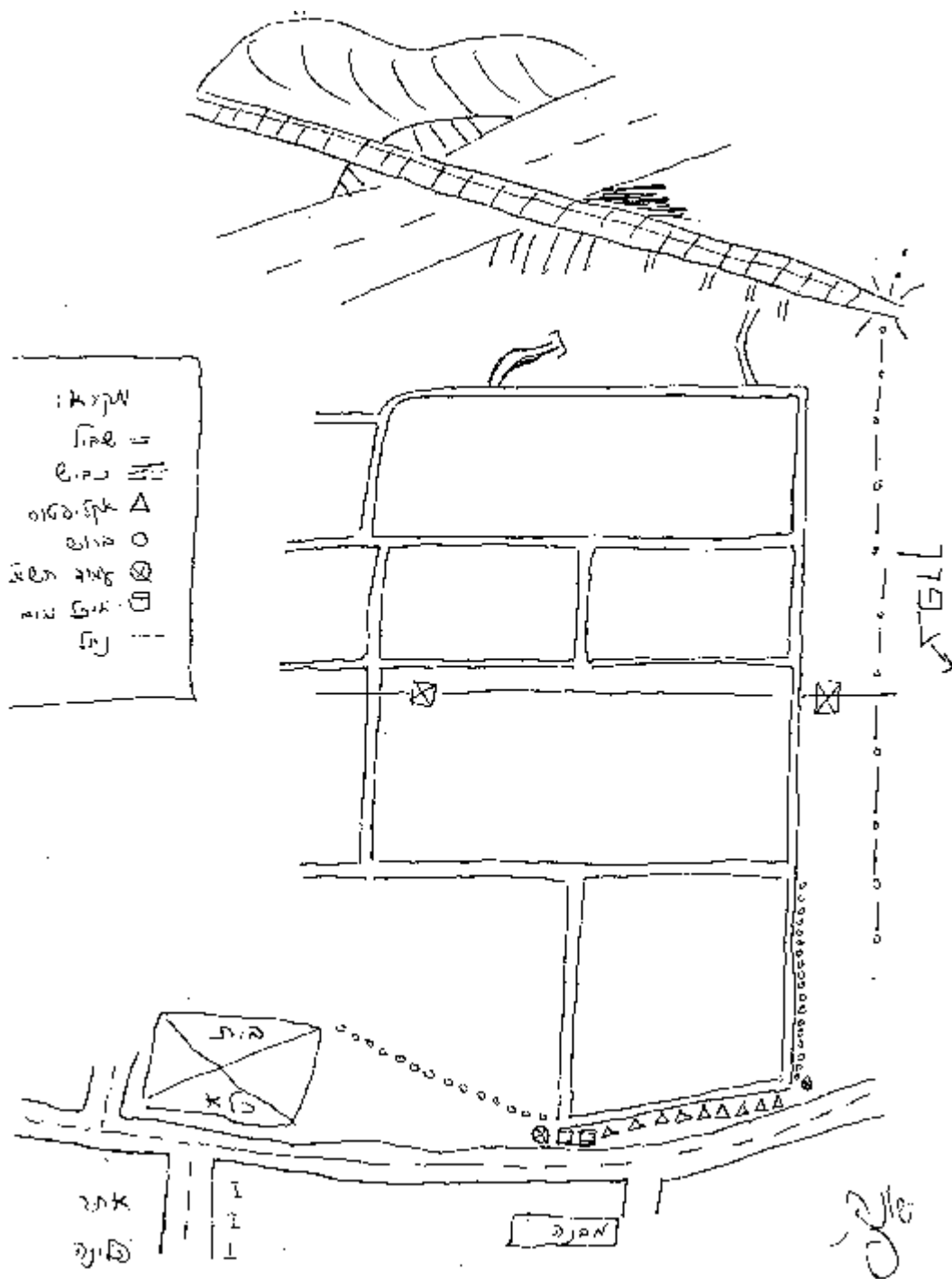
- אדום
- בית
- תיק
- חצאית
- האט

הצופן כמו במסלול 1.

ההוראה המוצפנת: התקדמנו שמאלה ושמאלה בשביל שעוקף הקיבוץ מדרום, עד בית נטוש עם חלונות שבורים. שם הרמז להמשך.

הרמז הוא כתב עברי קדום.

ההוראה המוצפנת היא: המשיכו בשביל עד שלט "רמת מגינים".

בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

"זבולון על הארגון"

בתחום אחריותך:

- חלוקת מטלות לחברי הקבוצה וויסות עבודתם. (עזרה הדדית)
- הציוד הקבוצתי.
- הוראות הביטחון לטיול.
- לוח הזמנים.

הכנסת הקבוצה לאתר הלילה.

ההכנות הנדרשות:

תיאום עם המדריך לגבי לוח זמנים וחלוקת מטלות.
איסוף וארגון הציוד הקבוצתי.
לימוד הוראות הביטחון והמשתמע מהן.

הראשג"ד פועל בשלושה מישורים: מול המחסן - בכל הקשור להצטיידות.
מול המדריכים - בכל הקשור למטלות הדרכה.
מול החניכים - בכל הקשור להוראות ביטחון והתנהגות.

הציוד הקבוצתי:

הציוד הקבוצתי (נא לא להתבלבל עם ציוד "תיק המדריך" שהוא ציוד המשמש להדרכה).
כולל את המזון - לו דאג "שמעון על המזון".

ואת ציוד הבטיחות:

- תיק ע"ר או תיק בטיחות (תכולתו ראה בהוראות הביטחון).
- 4 ג'ריקנים של 5 ליטר, יש לבנות להם מנשאים (האחראי "דן הכפתן").
- 1 מכשיר קשר (הוראות קשר בדף הוראות ביטחון). - פנס
- 5 שקי אשפה בגודל בינוני: השאר אתם בחניונים מוסדרים בלבד, אם מסלולך עובר בהם ולא - הביאו אותם עד חניון הלילה.

הוראות הביטחון ודף הקשר:

בתוקף היותך חניך תורן, תפקידך להיות אחראי הביטחון של קבוצתך לכן עליך לקרוא דף זה בעיון ולפעול עפ"י ההוראות

תיק ע"ר - ביטחון

עליך להצטייד במחסן הקורס בפריטים הבאים ולארגן אותם בתיק שיהיה צמוד אליך בזמן ההליכה, וישמש את הקבוצה בזמן חירום.
תכולת התיק: פנס, נרות, גפרורים, אסימונים, ערכת ע"ר (לקבל מהחובש), ג'ריקן 5 ליטר מים, משרוקית ולפיד חירום.
* את התיק עליך להכין ערב קודם היציאה לגיחה.

מסדר יציאה - ציוד חובה

עליך לערוך מסדר יציאה ולבדוק כי כל חברי הקבוצה מצוידים בפריטים הבאים:
נעליים גבוהות + כובע,
בגדים מתאימים להליכה - שרוולים ארוכים,
שתי מימות - סה"כ 3 ליטר מים לחניך בג'ריקנים ו/או מימות. הכמות תהייה כללית לכל הקבוצה ותושלם ע"י ג'ריקנים שתוכל לקבל במחסן.

כללי הליכה

יש להקפיד על הליכה מסודרת ובטוחה. אין לפצל את הקבוצה בשום מקרה, עליכם להגיע לנקודות במאורגן ובמסודר. עליך להקפיד לא לפתוח רווחים בזמן ההליכה. בהגיעך לכביש עליך לוודא חציה מסודרת ומכוונת בדרך הקצרה ביותר שבכביש.
הליכה לאורך הכביש תיעשה בניגוד לכיוון התנועה ובשולי הכביש בטור עורפי.
בהליכה בלילה לאורך הכביש יש לסמן את הטור עי פנס ו/או בגדים בהירים.
יש להקפיד על לבוש הולם בתנאי חום, להקפיד על מנוחות בצל ושתיית מים מרובים.

קשר

עם הגיעכם לשטח הגיחה תקבלו מצוות הגיחה מכשיר קשר נייד לשימוש תקשורת לחירום ולהעברת הודעות על מקומכם.
המכשיר מוגבל לזמן דיבור קצר לכן אין להשתמש בו אלא עפ"י הנוהל הבא: יש ליצור קשר עם מפקדת הגיחה מידי שעה, באחריות מפקד הגיחה. במידה ולא נוצר קשר רציף במשך שלוש שעות עליכם לעלות למקום גבוה וליצור קשר עם מפקדת הגיחה.
עם הגעתכם לגיחה תקבל קוד קריאה בקשר ובו תשמש בכל התקופה.

מרשם קשר - מפקד הגיחה - 100-101

מסלול מס'	1	2	3	4	5
גדוד א' קוד קריאה:	10	20	30	40	50
גדוד ב' קוד קריאה:	11	21	31	41	51

תקשורת ונהלים בזמן חירום

במידה והקבוצה נקלעה לצרה רפואית או איבדתם את הדרך, עליכם לפעול עפ"י הנהלים הבאים:

- לנסות ליצור קשר עם מפקדת הגיחה דרך מכשיר הקשר (יש להגיע למקום גבוה).
- להגיע לכביש בית אורן ולחכות לרכב הגיחה.
- במידה והגעתם למקום ישוב להתקשר לחוות הצופים. טל': 442976 ודרכם ליצור קשר עם מפקדת הגיחה - יש להשאיר הודעה מדויקת וקצרה.
- במקרה פגיעה רפואית יש לפעול עפ"י נספח הע"ר המצורף ובאמצעי החבישה העומדים לרשותכם.

גבולות גזרת המילוט:

גבול גזרה מזרחית - כביש אוניברסיטת חיפה - עוספייה. (קו פרשת המים).
 גבול גזרה מערבית - כביש ישן חדרה - חיפה. (מישור החוף).
 כביש פינוי: כביש בית אורן עתלית.
 במקרה חירום יש להגיע בצורה מרוכזת לנקודת הפינוי על הכבישים הנ"ל ולחכות לרכב פינוי.

שמירה בחניון הלילה

יש לקבוע תורנות שמירה בין חברי הקבוצה במשך כל הלילה. על המדריך המלווה לישון כאשר הנשק צמוד אליו.

לסיכום:

הגיחה נועדה ללימוד חומר צופי ולחוויה משותפת. על מנת לא לפגוע בהנאה הקפידו על כללי הבטיחות המצורפים ועל כל הכללים שלמדתם בהיותכם מדריכים ובפעולות במשך השנה.

בהצלחה צוות הגיחה.

עזרה ראשונה - חומר עזר לזבולון

עזרה ראשונה פשוטה הניתנת מיד יכולה במקרים רבים להציל חיי אדם.
 בהיעדר אדם מוסמך במקום פגיעה כלשהו - חיי אדם יכולים להיות נתונים בידך, אם תדע את עקרונות העזרה הראשונה.

רענן את זיכרוןך מדי פעם ע"י קריאת עקרונות אלה, וזכור כי טיפול לא נכון יכול לגרום לנזק.

זכור כי פינוי הנפגע לביה"ח בצורה נכונה מונע החמרת הפגיעה ומגדיל את סיכוייו. במידת האפשר מנע פינוי ע"י גורמים מזדמנים והמתן לבוא מד"א.

1. איבוד הכרה ("התעלפות")

איבוד הכרה יכול לקרות מסיבות רבות, החל מעמידה ממושכת וכלה בפגיעה רצינית. הפעולות דלהלן נכונות בכל מקרי איבוד ההכרה:

1. השכב את הנפגע כשראשו מוטו הצידה.
2. ודא שדרכי הנשימה של הנפגע פנויות והוא נושם בצורה סדירה.
3. במקרה של קושי בנשימה - בדוק אם אין חסימה של כניסת האוויר ע"י גורם מכני - הקאה, שיירי מזון, שיניים תותבות, הלשון. במקרה הצורך פנה גורמים אלה

מהפה, או משוך את הלשון החוצה.

4. פנה את הנפגע למתקן רפואי הקרוב (מד"א, בי"ח). גם אם הנפגע חוזר להכרתו אחרי מספר דקות - יש לברר את סיבת איבוד ההכרה במתקן רפואי.

1. חוסר נשימה

2. ודא שדרכי הנשימה פנויות כנ"ל.
3. יש לתת הנשמה מלאכותית מפה לפה, אם אין אדם אחר המוסמך לכך, אם אם אינך מתורגל בכך:
סגור באצבעותיך את נחירי הנפגע.
הדק פיך אל פיו ונשוף בחוזקה, בין נשימותיך אתה.
יש להמשיך בפעולה זו (אתה או אחרים) עד להופעת נשימה עצמאית של הנפגע או עד שתגיע עזרה רפואית מוסמכת.
אין להפסיק את ההנשמה תוך כדי פינוי גם אם המתקן הרפואי קרוב.

1. זכור כי הנשימה המלאכותית הניתנת ע"י אדם המאומן בכך עדיפה, אך גם הנשמה מלאכותית לא מושלמת עדיפה על חוסר הנשמה בכלל, ומעלה את סיכויי החיאתו של הנפגע.

2. שטפי דם

3. לחץ ישירות בעזרת כף היד (עם תחבושת או ממחטה) על מקום הדימום.
4. חבוש את הפצע ומקור הדימום בחבישה הדוקה (במידת האפשר כסה את הפצע בחומר חבישה או אפילו בממחטות נקיות או בד חלקי לבוש נקיים כדי להגביר את הלחץ על מקור הדימום)
5. פנה את הפצוע למתקן רפואי הקרוב ביותר.
6. אם אין בידך אמצעי חבישה ואפילו מאולתרים - השתמש בידך כדי ללחוץ על מקור הדימום ולעצור את הדימום עד כמה שאפשר.
7. חסימת זרימת הדם לאיבר הפגוע עלולה לגורם נזקים חמורים, ואין להשתמש בה אלא במקרים קיצוניים כגון קטיעה מלאה או חלקית או פגיעות בהן לא ניתן לבצע חבישה לוחצת כנ"ל בשום אופן.

8. הכשות נחשים ועקיצות עקרבים

- זכור כי למרות שעקיצות עקרב בד"כ פחות מסוכנות, גם הן עלולות להיות סיכון במיוחד כשמדובר בילדים.
1. אם ההכשה היא בגפיים - קבע את האזור הנגוע ע"י שימוש בסד כל שהוא, או ע"י קשירת הגף אל הגוף או אל הגף השני.
 2. יש להמעיט ככל האפשר בפעילות גופנית של הנפגע כדי לעכב את התפשטות הארס.
 3. יש לקרר במידת האפשר את אזור ההכשה, ע"י מים קרים או קרח.
 4. יש לפנות את הנפגע במהירות למתן רפואי - מד"א או בי"ח.
 5. באם אפשר יש להרוג את הנחש ולהביאו עם הנפגע לביה"ח לצורך זיהויו. אין להקזיז דם, למצוץ דם, או לחסום את זרימת הדם לאזור הנכוש.

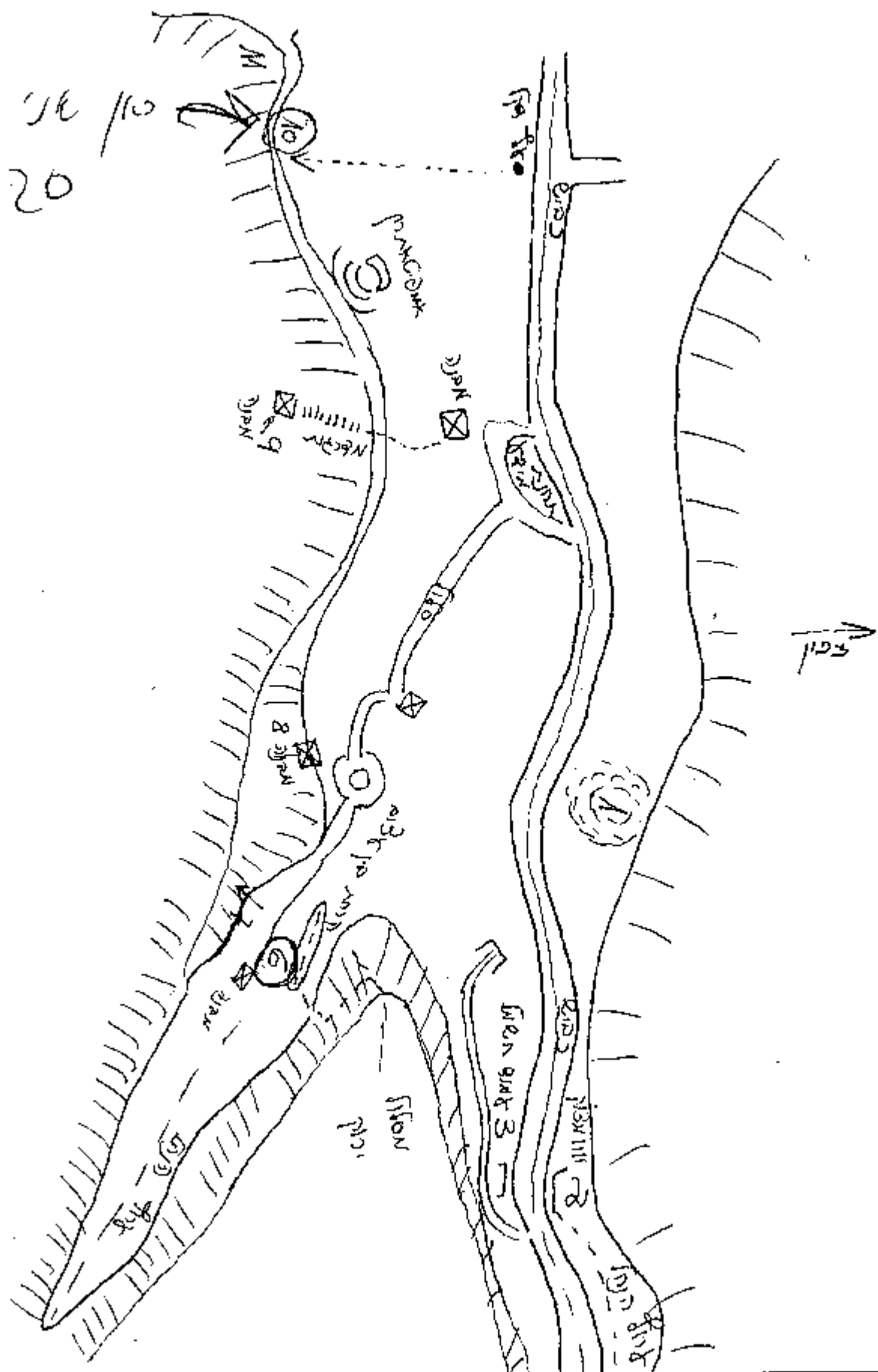
6. מכת חום

- הטיפול הטוב ביותר במכת חום - מניעתה ע"י הימנעות מפעילות בתנאי מזג אוויר קשים של טמפרטורה ולחות גבוהים, ושתייה מספקת.
סימני מכת החום שונים, וכל איבוד הכרה, הכרה מעורפלת, חולשה, שינויי התנהגות המופיעים בעת פעילות בתנאי חום חשודים למכת חום. הטיפול הנכון יכול למנוע סיבוכים קשים:
1. הפסק את הפעילות.
 2. העבר את הנפגע למקום מוצל.
 3. קרר אותו ע"י הפשטתו והרטבת גופו במים. אם אין רוח - אלתר מניפה.
 4. אם הנפגע בהכרה - תן לו לשתות.

5. פנה במהירות האפשרית למתקן רפואי.
6. **טיפול בהרעלות**
7. בהרעלה ע"י בליעה - אין לנסות לגרום להקאה. פנה את הנפגע במהירות לבית חולים, והשתדל להביא אתך את הכלי ממנו שטה הנפגע.
8. בהרעלה בנשימה - הפסק במהירות את נשימת החומר הרעיל ע"י הנפגע ע"י אוורור המקום או הוצאת הנפגע החוצה. היזהר לא להיפגע בעצמך - השתמש במסכה מתאימה אם יש, או עצור את נשימתך בעת היותך בסכנת חשיפה.
9. בהרעלה דרך העור - הפסק במהירות את החשיפה ע"י שטיפה במים בכמות רבה, וע"י הפשטת הנפגע.
10. אם הנפגע אינו נושם - הנשם אותו כמוסבר לעיל.
11. **טיפול בכוויות**
12. אם בגדי הנפגע בוערים כבה מיד ע"י כל אמצעי - מים, חול, חניקה בעזרת שמיכה וכו'.
13. באם אפשר צנן מהר את אזור הכוויה ע"י שטיפה במים קרים.
14. במקרה של כוויה מחומר כימי - שטוף את אזור הכוויה בכמות מים רבה.
15. כסה את אזורי הכוויה בתחבושת מיוחדת אם ישנה או בכל בד נקי ולח.
16. העבר את הנפגע במהירות למתקן רפואי.
17. **טיפול בפצעים**
18. שטוף את הפצע במים זורמים כדי לנקותו.
19. כסה וחבוש את הפצע בתחבושת או בבד נקי אם אין תחבושת.
20. העבר את הפצוע למתקן רפואי.
21. אין לשים על הפצע שום חומר - תרופתי או אחר.
22. **טיפול בשברים**
23. השתדל למנוע תזוזה של האיבר הפגוע ע"י קיבועו לאיבר בריא.
24. זכור כי הזזה מיותרת של עצם שבורה, פרט לכאב נפגע, יכולה לגרום לנזק נוסף.
25. **חשד להתקף לב**
26. השכב את החולה ומנע ממנו פעילות.
27. הרגע אותו במידת האפשר ודאג שירגיש בנוח ע"י כיסויו בשמיכה וכו'.
28. הזעק את מד"א.
29. מכת חשמל
30. לפני כל טיפול - נתק את זרם החשמל או הרחק את הנפגע ממגע עם מקור הזרם בעזרת מבודד - מוט עץ וכו'.
31. לאחר שהנפגע אינו במגע עם חשמל - טפל לפי הצורך (הנשמה וכו').
32. פנה לבי"ח.

התקרבות הקבוצה לאתר הלינה

עם התקרבותכם אל אתרי הלינה (לאחר הפעלת פתרון בעיה שדאית) עליך ליצור קשר אלחוטי עם "אתר הלינה". בקשר תקבל את מספרו של אתר הלינה של קבוצתך ובעזרת תרשים זה, נווט את הקבוצה לאתרה.

בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

"גד המלומד"

בתחום אחריותך:

- הצגת הכרמל בהסברים כלליים ובהפעלה בתחילת המסלול.
- הסברים על אתרים הנגלים תוך כדי הליכה.
- פיתוח שיחה אודות שמירת טבע בהתייחס לטיולי הצופים.

ההכנות הנדרשות:

- הכנת ציוד העזר להפעלה.
- לימוד החומר והכנתו בצורת הסברים מעניינים.

הצגת הכרמל:

- כאשר החניכים מגיעים אל אתר הטיול, מתבקש הסבר ברור ככל הניתן שבעזרתו ימקם החניך את עצמו על פני כדור הארץ: איפה אני? בעזרת הסבר זה משיגים מספר מטרות:
- החניך מרגיש יותר בטוח בסביבה החדשה והלא מוכרת.
 - ברצף של מספר טיולים החניך מכיר את הארץ לאזוריה.
 - הכרת האזור (כיוני זרימת נחלים, כבישים ראשיים וכו') עוזרת להתמצאות במהלך המסלול, לרבות במקרה וחרגנו (בשל טעות בניווט) מגבולות הביטחון של אזור הטיול.
- כיצד עושים זאת? רצוי להתחיל מהרחוק לקרוב:

- שלב א':** היכרות עם יחידות הנוף של צפון ארץ ישראל.
 בעמוד הבא תמצא את מפת צפון הארץ, בה מסומנות (באופן סכמטי) יחידות הנוף. צלם עמוד זה 5 פעמים, הדבק כל צילום על גבי קרטון, גזור את המפות על פי סימוני גבולות יחידות הנוף והכנס כל פאזל בנפרד לשקית ניילון.
- בשטח:** תן לכל 2-3 חניכים שקית ובקש מהם להרכיב את הפאזל.
 למשקיעים - רצוי לצבוע את חלקי הפאזל בצבעים שונים או לצבוע בהתאם לגובה ההרים: גליל עליון, כרמל ושומרון - צבע חום כהה.
 גליל תחתון ורמות מנשה - צבע חום בהיר.
 עמק יזרעאל ומישור החוף - צבע ירוק בהיר.
 עמקי בקע הירדן - צבע ירוק כהה.

שלב ב': בדיקה.

- את בדיקת הרכבת הפאזלים נעשה בעזרת מפת 1/250,000 של צפון ארץ ישראל המכוסה ניילון וטוש 30, או צילום מפה בקנה מידה מתאים.
- הסבר - יחידות הנוף נבדלות זו מזו מסיבות גיאולוגיות. מפגש בין שתי יחידות גיאולוגיות, יוצר נקודת תורפה בנוף ולכן מכלל הנחלים הזורמים אל הים, הנחל המפותח ביותר (זה שיהיה לו הכי קשה להתחתר) יהיה נחל הזורם על קו מפגש זה. נחלים אלו יצרו עמקי זרימה רחבים והאדם מנצל עמקים אלו למעבר. כלומר לדרכים ולכבישים. מכאן שאם נעבור בקו על הדרכים הראשיות, בעצם נסמן את הקו המפריד בין יחידות הנוף. כל זה נכון לגבי דרכים עתיקות וכבישים ישנים!!! כיו יודע האדם לחתור בהר ולגשר על עמקים ולכן הכבישים החדשים סלולים בדרך הקצרה ביותר ולא בדרך הנוחה ביותר.
- בהמשך להסבר זה, החל לשרטט בקו מדגיש את הכבישים הראשיים בצפון הארץ:
 כביש חיפה - יקנעם - מגידו - תנעך - ג'נין.
 כביש חיפה - זיכרון יעקב - בנימינה - בקה אל גרבייה.
 כביש קריית טבעון - נצרת - עפולה - בית שאן.
 כביש יקנעם - זיכרון יעקב.
 כביש ואדי ערה - חדרה - מגידו.

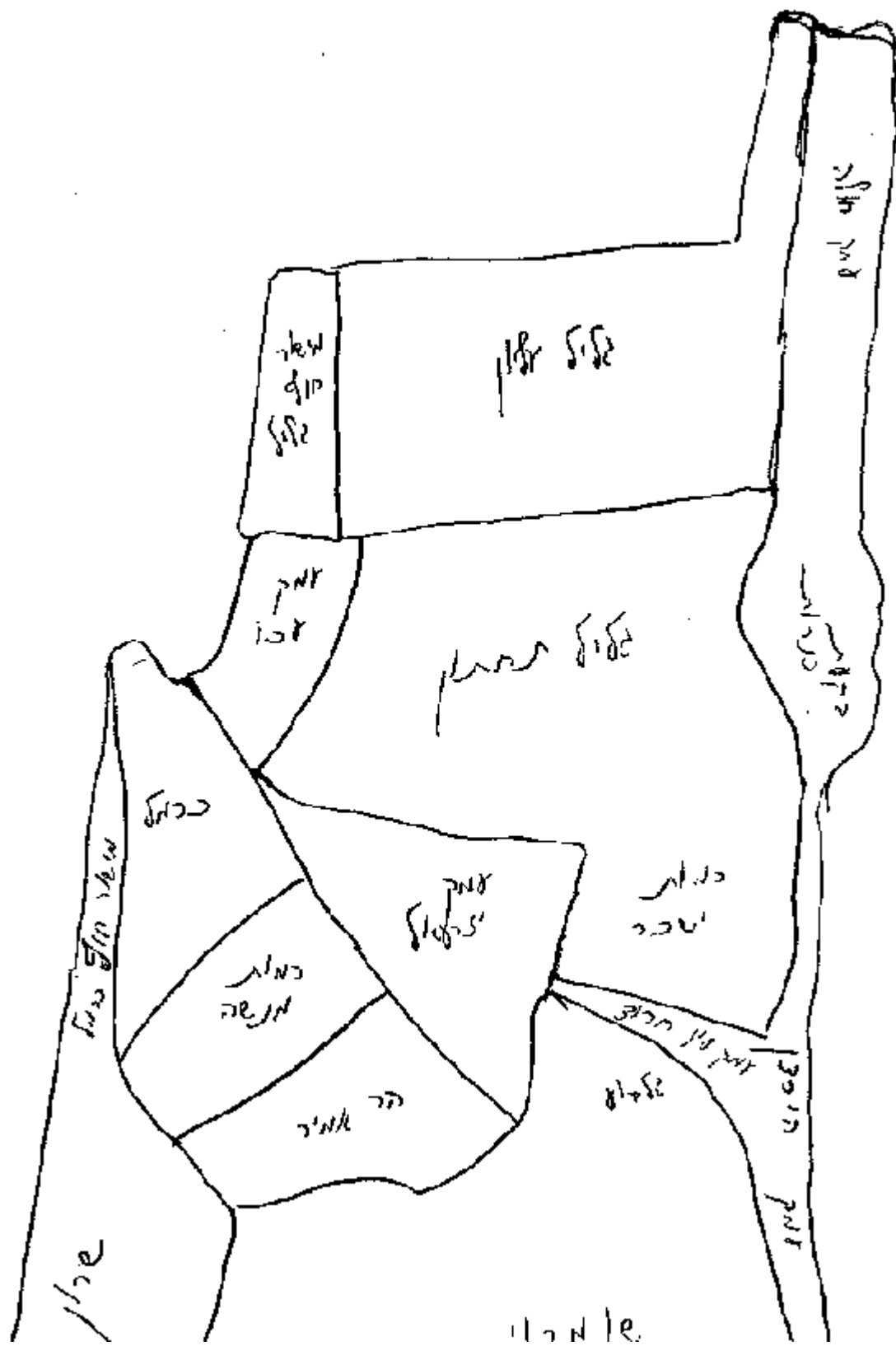
כביש בקרה אל גרבייה - עמק דותן- ג'נין.
 כביש יגור - צומת אחיהוד.
 כביש עכו - צומת עמיעד.
 כביש ג'נין - יזרעאל - בית שאן.
 כביש בית שאן - ראש פינה.
 והנה בהתאם לתיאוריה לעיל, נגלים על המפה המסומנת יחידות נוף המופיעות בפאזל.

שלב ג: הסבר מצטמצם אל הכרמל עצמו.
 הכרמל כפי שרואים בפאזל, הוא השלוחה הצפונית מערבית של השומרון והוא בולט בגובהו בין עמק יזרעאל, עמק עכו ומישור החוף.
 היותו גבוה יחסית לסביבתו גורמת לכך ששיפועי הנחלים חדים בדרך כלל ולפיכך אין הצטברות של קרקע (היא פשוט נסחפת לים) ולכן - אין שטחי חקלאות (כמעט). דבר זה משפיע כמובן על האדם - לא נתפלא לדעת שהיישוב בכרמל מאז ומעולם היה דליל!
 היותו גבוה הופכת אותו למקום בלתי עביר לכבישים ראשיים ולכן כמקום מפלט והתחבאות לאנשים או קבוצות נרדפות, דרוזים למשל (ראה על כך בהמשך).

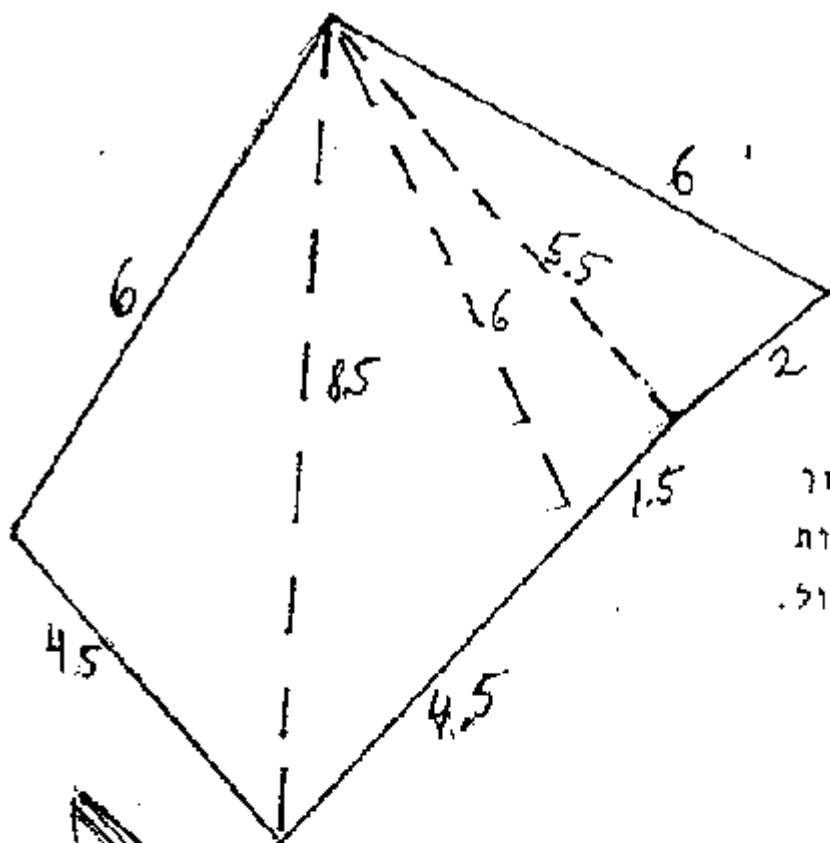
שלב ד:
 ויש עוד דברים שניתן לדעת בטרם נצא לטייל. קו פרשת המים של הכרמל אינו עובר במרכזו של ההר. לא נתפלא לראות שהכביש המרכזי בהר, כביש חיפה - עוספייה - אליקים, עובר בקו פרשת המים. הדגש בטוש כביש זה והראה שהוא אינו במרכז ההר. דבר זה יוצא א-סימטרייה.
 גזור נייר גדול (עדיף קרטון קשיח) על פי הסכמה המצוירת להלן (הכך דגם בקנה מידה גדול), קפל את הקרטון על פי המצויר ותקבל דגם תלת ממדי של הכרמל. (תוכל לפרוש אותו כדי שיהיה לך נוח לסחוב - ולהרכיבו לעיני החניכים). דגם זה ממחיש מה משמעות הא-סימטרייה: הנחלים היורדים מזרחה מקו פרשת המים, דרכם קצרה ולכן הם תלולים בעוד שהנחלים היורדים מערבה, דרכם ארוכה והם בעלי שיפוע מתון יותר.

שלב ה: ואיפה אנחנו?
 עתה, על גבי הדגם התלת ממדי, תוכל לשרטט את קו פרשת המים (כביש חיפה - אליקים) ואת קווי הזרימה של נחל אורן ונחל בוסתן. במשולש הנוצר אנחנו מטיילים - מקו פרשת המים, בין שני קווי הזרימה, אל עבר פיתחת נחל אורן שם נישן.
 בשלב זה העבר את רשות הדיבור ל"בנימין המצפין" שבעבודת התצפית יאתר לנו את מיקומנו המדויק.

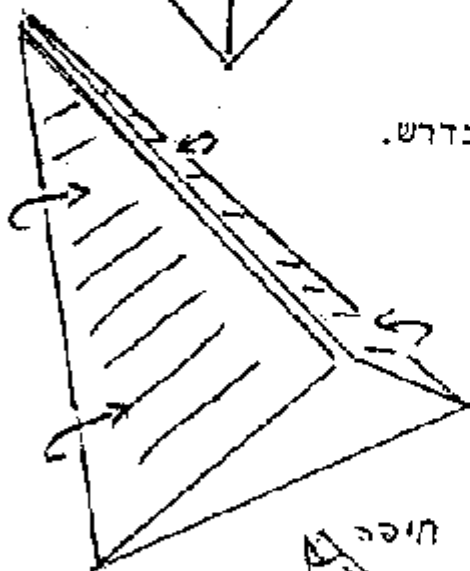
פאזל יחידות הנוף בצפון ארץ ישראל

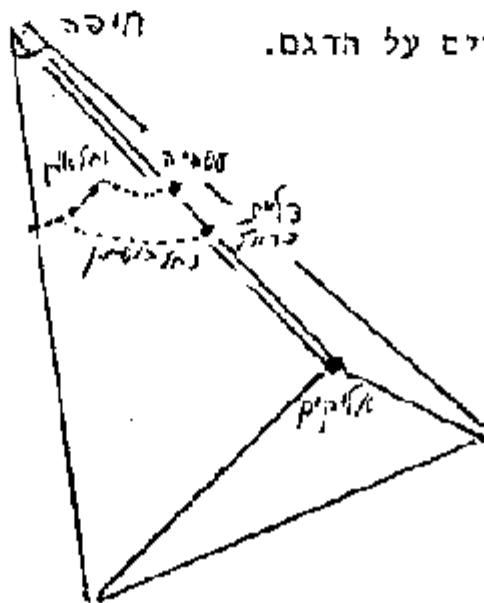
הכנת דגם תלת ממדי של הכרמל

א. צורת הקרטון והפרופרציות לפני הקיפול.

ב. הקיפול הנדרש.

ג. הצירוף על הדגם.

הסברים על אתרים הנגלים בדרך:

לפניך סקירה קצרה אודות מספר אתרים בהם תיתקלו בדרכם. זכור! אין צורך להגיד הכל ובטח לא תמיד. מתוך הדברים המובאים סנן לך את הנראה חשוב ומעניין בעיניך, הכל את ההסברים בצורה שותפת ומעניינת ושים לב לקבוצה - אם חס מידי, עייף מידי או פשוט לא מעניין: קצר בדברים.

בית אורן: קיבוץ שעלה לכותרות לאחרונה: עזיבה רבה של צעירים, יחסי חברה גרועים, ומצב כלכלי קשה השאירו במקום רק קובץ משפחות שאין ביכולתן עוד להביא לפריחה מחודשת. נקודה מאוד מעניינת לשיחה: כיצד מפרקים קיבוץ? לאן ילכו הזקנים? עד מתי צריכות הרשויות לתמוך ולסבסד ישוב כושל?

ראשיתו של הקיבוץ בישוב חומר ומגדל ב - 1939, בגבעת "יערות הכרמל" שמהעבר השני של נחל אורן.

יערות הכרמל: במקום שרידי יישוב מקדמת - דנא. ב - 1934 נקנו האדמות על ידי חברה יהודית פרטית שנתנה למקום את שמו הנוכחי. בפרעות 1936-39 פונה המקום ממתיישבים. הוא שימש עוד כמחנה אימונים של ההגנה וכאתר ההתנחלות של קיבוץ בית אורן. כיום שומם המקום ונותרו רק שרידי הבתים.

גבעת וולפסון: ישוב ששמו אינו מופיע על המפה. מדובר בנדבן יהודי (וולפסון) שקנה כאן אדמות ותרים אותם לטכניות בחיפה. מספר משפחות מעובדי הטכניון גרות כאן גם היום. **ניר עציון:** מושב שיתופי דתי. הוקם ב - 1950 ע"י שרידי מתיישיבי "כפר עציון" מגוש עציון.

עין הוד: כפר אומנים שנוסד ב - 1953 ביוזמת הצייר מרסל ינקו. הכפר נבנה על שרידי הכפר הערבי "עין חוד" (ראה בנפרד על כפר זה).

חורבת שוקף, חורבת בוסתן, חורבת רקית וחורבת אלון: בשרידי כל החורבות האלו, נמצאו עדויות ליישובים קטנים מכל תקופות ההיסטוריה. על שנהרסו (במאה ה - 18) היו כאן כפרים של יישוב דרוזי שהצטמצם ליישובים דלית אל כרמל ועוספייה בלבד. (ראה חומר אודות הדרוזים)

צנירים בנחל אורן: (רלוונטי למסלולים 3, 4, 5) שכבת הסלע הקעורה והחלקה, בולטת לאורך גדול נחל אורן. שבילי ההליכה שלנו עוברים משם בתוך צנירים. מקובל במחקר שסלעים אלו גודדו ע"י גלי הים וכך נוצרה צורתם המיוחדת. אפשר להתווכח על זה אבל תודו שזה יפה!

מחצבות קדומים: אתר חציבות קדום, שאין דרך לתארו. הסלע נחשף כאן נקרא "אבן מלכה" אבן המלכים והוא נחשב כסלע מועדף לבניה בארץ בתקופות עתיקות. עיקר חציבתו נעשתה ונעשתה כיום מצפון לירושלים בכפר ערבי בשם מלה.

כתבה - בארץ חמדת אבות

עין חוט, אין מקום כזה. אבל מה בכל זאת אומרים לאנשים שגרים שם, פליטי '48, שיודעים שלא תמיד היו במקום עין הוד וניר עציון. שמעון פרס הבטיח להם השבוע להקים ועדה שתדון בעניינם. מי שחיכה 38 שנים לא מאבד את הסבלנות.

מאת: אייל חלפון

עין חוט אבו אלהיג'א. אין מקום כזה. בדרך לשם, ואין לשם דרך, מגרד האוטו את תחתיתו במצע סלעים מושחז, האגוז אובד באחד העיקולים והצמיגים משילים שכבה ועוד אחת ממעטפות הגומי. בסוף הדרך, אחרי חצי שעת ניווט הררי רכוב, 30 בתים, 120 נפשות, עצי תאנה, גפנים, ערוגות טבק, צינור מים מאולתר, בית ספר עם שתי כיתות לימוד, עז פה, עז שם, מסגד, ונוף נפלא של מורדות הכרמל ומפרץ עתלית. עין חוט אבו אלהיג'א. אין מקום כזה. לא על המפה המפורטת ביותר, לא במרשם האוכלוסין, לא במועצה האזורית וגם לא ברשימות הצרכנים של חברת החשמל. מע"מ ומס הכנסה מכירים במקום. תושביו, בני חמולת אבו אלהיג'א, מקוטלגים תחת הסעיף: נפקדים נוכחים - פליטי '48 שנמלטו מבתיהם רחוק מספיך כדי לאבד אותם, אך לא רחוק מספיך כדי שיהפכו לחלק מבעיה קיבוצית מחוץ לטווח העין.

מרבית תושבי עין חוט, עין הוד של היום, נמלטו לאזור ג'נין, מעבר לקו הירוק. מקצתם עזרו בשטח המרעה שמעבר לכפר. הסתתרו בחושות וחיכו לבאות. שלושים ושש שנים מאוחר יותר הם עדיין שם. החושות הפכו לבתי אבן, קצת התושבים היו למשפחה גדולה וענפה, אך כל שאר הדברים נשארו כפי שהיו. אין חשמל, אין טלפון, אין דרך. אין הכרה במקום כמקום. מדי פעם נשמעות מצד הרשויות יוזמות שתכליתן להסרת היישוב ממקומו הלא חוקי בלב פארק הכרמל. השבוע יצאו התושבים למאבק ציבורי שתכליתו השגת הכרה. היינו, דרך סלולה, חשמל, ביוב, דואר וטלפון. המאבק עלול להפוך לחרב פיפיות: הם הרי יושבים בבתים לא חוקיים, על אדמת מנהל מקרקעי ישראל, באזור שיעודו נוף ולא התיישבות.

על אדמות הכפר עין חוט קם המושב השיתופי הדתי עין עציון. גרעין המתיישבים מורכב מפליטי גוש עציון וקבוצת אחדות משרידי יהדות גרמניה.

בבתי הכפר שנטש שוכנים אמני עין הוד. אומנים חילוניים, פליטים ערבים ומושביניקים דתיים, שילוב מרתק של שלוחה הררית אחת הבנויה כך שמחלונות ישוב אחד נשקפים בתי היישוב האחר. עין הוד בשיפולי השלוחה, ניר עציון באמצעה, ישוב ללא שם בשיאה. יחסי השכנות סבירים עד טובים. טיבם של היחסים נקבע כבר בשלבים הראשונים לשותפות: היהודים לקחו מן הערבים את הבתים הנטושים, והערבים, בתמורה, סיפקו ליהודים כוח עבודה לשיפוצם.

בהמשך אפשרו אנשי ניר עציון לפליטים להתחבר לקו המים שלהם והגיהו למכוניותיהם לעבור דרך המשק אל דרך החתחתים המובילה לכפרם. בשבתות, כיוון שהתנועה בדרכי המשק אסורה, עושים בעלי המכוניות סיבוב ארוך ביערות הכרמל כדי להתחבר לדרך הביתה. מאז נחקק חוק העז השחורה בימי כהונת אריאל שרון כשר חקלאות, נכרת מקום פרנסתם העיקרי של אנשי היישוב הערבי, וכיום הם מוצאים את פרנסתם בעבודות חוץ במשקי הסביבה. את הדרך אל העבודה וממנה, כמו גם את הדרך לבית הספר התיכון וחזרה, עושים הילדים והנשים ברגל. דואר הם מקבלים על פי הכתובת אבו אלהיג'א, מושב ניר עציון. בתעודת הזהות שלהם, תעודת זהות ישראלית, רשומה הכתובת ניר עציון. שם, בניר עציון, הם גם מממשים את זכותם האזרחית האחת והיחידה: השתתפות בבחירות לכנסת.

המושב הדתי שייך למשקי הפועל המזרחי, ואנשי אלהיג'א, בהצבעה חמולתית מסורתית, נהגו עד הבחירות הלפני אחרונות להעניק את קולותיהם למפלגה המתיישבת, המפלגה הדתית לאומית. השיח' הקשיש, מוחמד מחמוד אלהיג'א, התפתה להאמין שבורג והמר יעשו משהו לטובת מצביעיהם המוסלמים. אם לא בורג והמר, בוודאי אברהם מלמד יעשה משהו. הוא הרי גר בניר עציון ומהאמבטיה שלו רואים את עץ התות הגדול של השכנים הערבים. השבוע, כשעניינם של שכניו קיבל תפנית פוליטית, שהתבטאה בתהלוכת מחאה כמעט לאומנית, אמר מלמד: "העניין סבוך מאוד. פורמלית, על פי החוק, דינם דין נפקדים, כיוון שביום הקובע הם לא היו בכפרם. אנחנו נתנו להם מים, נתנו להם גישה ועזרנו להם ככל שישלנו. בינתיים הם בנו, שלא כדין, כפר שלם. אני מאוד חושש מהמאבק שלהם להשגת סטטוס מוניציפלי. אמרתי להם שהם יוציאו את הדובים מהיער. הם החליטו אחרת. הם החליטו להסתכן וללחום."

דרור מלמד, בנו של חבר הכנסת מלמד, מאמין במאבק. מלמד: "אני לא בטוח שהחוק היבש לצדו. אבל הם חברים שלי מגיל אפס ואני לא מסכים שבמדינה שלי יהיה מצב כזה. לא עם כעם היהודי צריך לסלק אותם." עניין הסילוק והחשש מפניו נולד מדברים שאמר משה גלזר, הממונה על מחוז חיפה במשרד הפנים, בתכנית טלוויזיה ששודרה לפני שנתיים: "אין דעתה של המדינה נוחה מכך שיתפתח שם ישוב. לא מחברים אותם לרשת החשמל כי הטיפול במשך השנים היה דרך פינויים מהמקום ולא דרך חיבורם למים וחשמל. הפתרון לדעתנו הוא להעביר אותם למקום אחר." מקום אחר, על פי השמועות, הוא שכונה צדדית בכפר פרדיס. דבריו של גלזר סייעו לצעירי חמולת אלהיג'א לשכנע את שאר אנשי הכפר שאורח הרוח של השיח' הקשיש לא יביא כביש למקומם. ועד הכפר, שבא במקומו של השיח', החל להיאבק. טיבו של מאבק שכזה שטרמפיסטים פוליטיים, כאלה ואחרים, מצטרפים אליו בשמחה העשויה לשבש את המטרה.

רן כהן, שהעלה את הנושא בכנסת, אמר בראיון לכותרת ראשית: "לדעתי יש להחזיר להם את כל המשבצות הקרקע הפנויות שהיו פעם שלהם. לא צריך לעקור את היישובים היהודיים שגדלו שם, אך את האדמות הריקים צריך להחזיר. צריך גם לפצות אותם פיצוי אמיתי, כדי שתהייה להם נחמה מסוימת על הגזילה. אם לא פיצוי כספי, אז פיצוי

שיתבטא בדברים כמו דרכי גישה נורמליות, עבודות תשתית וביוב ועוד. באמצעים אלה אולי נוכל לרפא פצע כמעט סרטני. " כהן מבקש דברים שאנשי הכפר לא העלו בדעתם לבקש. השבוע אמר ש"הסיפור מקפל באופן מרוכז מין בבואה עצובה של מה שנעשה כאן, אולי הציונות כולה." אולי. בוודאי מקופלות כאן בעיית הפליטים ופרובלמטיקת יחסו של השמאל אליהם. מי שרוצה לנחם ערבים על מעשי גזילה בתקופת מלחמת השחרור צריך לחשוב על קרוב לשני מיליון דונם שהופקעו מבעליהם. מי שרוצה לדאוג לכביש גישה לעין חוט מוטב שיחשוב על דרך אחרת, עניינית ולא עקרונית.

ג'ורא בן דוב, אדריכל, תושב עין חוט, היה ביום שבת בתהלוכת המחאה. הוא מאוכזב, "כיוון שהם עלו על נתיב פוליטי והם מנסים לעשות מזה אקט פוליטי, שהמניעים האפלים של רן כהן והמוזרים של שריד מתערבבים בתוכו. מי שמעלה באוב את מלחמת השחרור, יצטרך להעלות באוב אלפיים שנות גלות. הם עושים טעות. את גוש אמונים היהודי וגוש אמונים הערבי אני שונא באותה מידה. לא קניתי את הבית שלי מאבו אלהיג'א ואין לי שום ייסורי מצפון לגבי מה שאבא שלי עשה במלחמת העצמאות." איצ'ה ממבוש, לשעבר מוכתר לא רשמי של עין חוט, לא היה בתהלוכה. ממבוש: "אני לא אובייקטיבי בסכסוך הזה. אני לצד היהודים. מי שפותח במלחמה חייב לשלם וביוקר."

לא מפריע לך שהם חיים כאזרחים נחותים?

מפריע לי. מפריע לי גם שיש רעב באפריקה, שהיהודים תקועים ברוסיה ושיש חוסר תעסוקה בארץ. אני לא מארגן את העולם, ולמי שברא אותו יש. אני לא מתערב. אני לא גוף מיישב.

מפריע לך שאתה יושב בבתיים?

המצפון שלי נקי. אני יודע מה שילמנו בשביל כל מטר אדמה. אני לא מרגיש אשם, אבל יש איזו הרגשה לא נוחה. לא הסכמתי שהם יעבדו אצלי. לא הרגשתי נוח. זה סיפור עצוב, אבל לאבד רגל יותר עצוב מלאבד בית, החיים עצובים.

משפט קצר, שלוש מילים ותאריך, מסכם בספרה של חטיבת כרמלי את הסיפור העצוב של עין חוט: "עין חוט. כיבוש. 17.7.48." קרב לא היה שם. האלהיג'אים, שפירוש שם הלוחמים, נמלטו. הם ידעו מה צפוי להם אחרי שהטרידו במשך חודשיים את תנועת כלי הרכב בדרך לחיפה. חמש שנים עמדו בתי הכפר הערבי בשממונם. כמה ניסיונות ליישב עולים חדשים נכשלו. ב - 4 בספטמבר 1953 הודיע מרסל ינקו בשם קבוצת אמנים על "הקמת ישוב חדש בכפר ערבי נטוש בשם עין חוט שעל יד ניר עציון." היום יש במקום 230 חברים, 70 ילדים, גלריה שיתופית, סדנאות יוצרים, מוזיאון, מסעדה עם מחירים מופקעים, מכולת ומזכירות.

במזכירות יושב אולי גבעון, פלמ"חניק תכול עיניים, אל"מ במיל, בעלה של ציירת ויו"ר ועד המושב. גבעון: "קודם כל, מקו שבשם עין חוט כלל לא קיים. יש היום עין חוט, והכפר או האנשים למעלה נקראים איך שהם נקראים, אבל הם לא עין חוט. זו הטעיה. אני לא גר בבתיים שלהם. את בגלל שינקו ביקש השאירו את הבתים. לי אין עסק אם הערבי שגר פעם בעין חוט. יש לי עסק עם מנהל מקרקעי ישראל.

ומה עם הערבים בכפר למעלה?

מדינת ישראל נתנה להם להתיישב שם, אז שמדינת ישראל תפתור להם את הבעיות. לפני 20 שנה הם רצו מהם דבר אחד תמורת הכרה במעמדם. רצו חתימה שכל התביעות שלהם - עין חוט, מטעי הזיתים, כל מה שיש להם בראש - יימחקו. הם לא הסכימו. מה זה אומר לך? שהיום הם דורשים דבר אחד ומחר הם ידרשו דבר אחר.

הצעה כזו אכן הועלתה. ראובן אלוני, בעלה של חברת הכנסת אלוני ניהל מטעם מנהל מקרקעי ישראל את המשא ומתן, שבמהלכו הוצע לשיח' "קבלת הקרקע שהנך מחזיק במסגרו הסכם הפיצויים עבור רכושך שהוקנו לאפוטרופוס על נכסי נפקדים בעין חוט." השיח' סירב. אתם מודים שהכל שלי, ואתם רוצים לגנוב ממני אלפי דונמים ולתת לי 60, השיב למציעים. 20 שנה מאוחר יותר יסרב נכדו, מוחמד אבו אלהיג'א, יו"ר ועד הכפר, להצעה דומה, אם תועלה הצעה כזו. "אתה מכיר בזכותי על עין חוט, שאתה מבקש ממני לוותר עליה? קודם תכיר פומבית בזכותי. אתה מבקש שאני אוותר על חלום.

חלום שיש כוונות לממשו?

אחד הזקנים בכפר אמר לי, עין חוט של '48 הלך, אנחנו בעין חוט אבו אלהיג'א. אני נולדתי בעין חוט של היום. אנחנו מבינים את המציאות של היום ומבקשים שיתנו לנו לחיות שם את החיים שלנו.

הדרוזים

הכפרים הגדולים עוספיה ודליית אל כרמל בולטים כיום בנוף ההתיישבות בכרמל. כפרים אלו הם רק שריד להתיישבות דרוזית רחבה בכרמל. הסיבה למסע הצלב הראשון, שנת 1095, הייתה רצונם של הנוצרים לפגוע בסולטן המצרי "אלחכס באמרי אללה" ששרף כנסיות וקבע חוקים מגבילים לנוצרים (וגם ליהודים). איש זה היה שיעי קיצוני שנחשב במיסטיקה המוסלמית-שיעית לגלגול נשמתו של איסמעיל, אביו של מוחמד. את דבר קדושתו של סולטן זה הפיץ במרץ אדם בשם - אחמד חסן ת'למסני א'דרזי. עם מותו של הסולטן דרפו את אוהדיו ודריזי וחבריו ברחו ממצרים ללבנון. ארץ הרים זו הייתה מאז ומעולם מקלט לפליטים. דריזי הצליח לקבץ סביבו מאמינים נוספים ועם השנים הם התפתחו לחברה שבטית אשר כינתה את עצמה על שם המייסד - דרוזים.

דתם של הדרוזים היא סורית כידוע, אך ידוע היום שמדובר בזרם שיעי עם ייחודיות בעיקר במישור המיסטי. על פי אמונתם - אלחכס באמרי אללה (המוזכר לעיל) הוא אחרון הנביאים ומעל כולם בחשיבותו. הדרוזים מאמינים בגלגול נשמות, וכיוון שכל הנשמות "תפוסות" אי אפשר להתקבל לדתם.

במבנה החברתי, נחשבת העדה לשוויונית. נשים, לדוגמא, יכולות להיבחר לתפקידי דת. בעדה שתי מעמדות - נעם הפשוט הנקרא: ג'הל והמנהיגות הנקראת: עכיל. העכיל נבחר על ידי העכילים הזקנים עוד בהיותו תינוק (ללא קשר למוצאו המשפחתי. אין חשיבות לשושלת) והוא מתחנך בצד הזקנים לתפקידו. הוא יהיה עכיל עד יום מותו. רק העכילים שותפים לסודות הדת.

לדרוזים אין ים קדוש כמו השבת. יום שישי נחשב כ "יום תפילה" וכדי שיהיה זמן להתפלל לא עובדים ביום זה. אין חובת תפילה על הג'הל. בית התפילה נקרא חילוה (פירוש השם - דחוי, כלומר מחוץ למחנה) והוא נמצא מחוץ לכפר. (דבר זה לא נראה כיום כיוון שהכפרים התפרשו על שטח רחב ו"בלעו" את החילוה). בבניין זה יושבים העכיל - מתפללים, לומדים תורה, ושופטים את העדה. מושג חשוב אצל הדרוזים הוא ה"טקיה". פירושו - אידיאולוגיה חברתית המצהירה על נאמנות הדרוזי לחזק ממנו, זה ששולט בארץ ומבטיח את ביטחונה. אין לדרוזים כלאום שאיפות לטריטוריה.

אם מגיע לאזור פולש צבאי חזק, הם יפנו עורף לשלטון ויתמכו בצד המנצח. כך קרה שבמלחמת השחרור, עברו הדרוזים מתמיכה ועזרה לסורים-עירקים לתמיכה בישראל. בשנות תחילת המאה ה - 17 נתנו התורכים סמכויות יתר לשליטים מקומיים ברחבי האימפריה, כיוון שכוחם חלש והם לא יכלו להבטיח עוד את שלום האימפריה. כך קיבל "עצמאות" האמיר הדרוזי פאחר-א-דין ששלט תחילה על הרי השוף ואחר כך כבש תחת חסותו חלקים נרחבים בארץ ישראל. בתמיכתו החלו הדרוזים יוצאים מאזור הר הלבנון בחיפוש אחר אתרי מחייה חדשים. כך גם מגיע גל דרוזי גדול לכרמל, שהיה ריק מאדם עד אז, ומקים פה 16 כפרים שחציים נחשבים כגדולים. במשך השנים ובעיקר בימי אברהים פחה (1831) סבל היישוב הדרוזי מלחצם של בדווים ופלחים מצריים והוא הצטמצם לשני כפרים גדולים - עוספיה ודליית-אל-כרמל.

בפי המסורת הדרוזית (מחקרו של יגאל טפר נוטה לאמת אותה) הגיעו ראשוני הדרוזים לכרמל מאתיים שנה קודם לזמנו של פאחר-א-דין, מדובר בשנת 1475. מסופר של בני משפחת והאב (החיים בכפר עוספיה) שחיו בכפר הלבנוני מעציה. יום אחד הסתכסכו שישה מבני המשפחה עם בני הכפר והם נאלמו לברוח דרומה. הם התיישבו באזור הכפר מטולה וחיו שם כמה שנים. המושל המקומי התאהב באחות (שגם היא נדדה עם האחים). כי לשמור על הכבוד, רצחו האחים את המושל וברחו דרומה. הם הגיעו לאדמות חרתיה (הישוב שער העמקים כיום) ומשם חצו את הקישון וישבו מספר שנים בשרידי חורבה בצלע הכרמל. פרנסתם העיקרית הייתה שוד דרכים אם הם השתמשו בשרידי מטעי זיתים ותאנים שמצאו בשיפולי ההר. לאחר שש שנים הם גילו במרומי הכרמל את שרידי הכפר חוספייה היושב על מעיין מים. את ביתם הם הקימו על שרידי כנסייה בגרעין הקדום של הכפר (בית זה נקרא עד היום בית-ואהב). משפחה נוספת הסתננה לכרמל מאוחר יותר - בני סאקר ורק שנים רבות אחר כך נוספו אליהם משפחות נוספות כאמור לעיל.

שחיטת הטבע

צבי יהונתן

מתוך "טבע וארץ" כ"ח / 6 ספטמבר-אוקטובר 1986

המאמר שלהלן נועד לערער קמעה את המוסכמות שלנו בנוגע לצורך האובססי של חובבי טבע למיניהם לחנך את הציבור לאהבת טבע בכל מחיר, אף אם כרוך הדבר בהשחתת הטבע.

משהפך נזר הבריאה את הסופרלטיבים המתארים את בוראו, כגון "עוקר הרים" ו"משבר ארזים" ללחם חוקן, קמו למזלנו גם מתי מעט שנזעקו להגן על ההרים שטרם נעקרו ועל הארגזים שטרם שוברו, ג'ון מוייר (John Muir) הקליפורני הבין שאין דרך חיו של האדם הלבן, שהשתלט זה מכבר על אדמות צפון אמריקה, דומה לזאת של יושבי המקום האינדיאנים, שחיו בהרמוניה עם ההרים ובמקום לשבר את העצים להסקה השתמשו בענפים מתים. ביוזמת מוייר שהה נשיא ארה"ב כמה ימים בעמק יוסימיטי ושוכנע בצורך בחקיקה פדרלית להכרזת שמורת טבע. אלדו ליאופולד מאוניברסיטת ויסקונסין שבארה"ב, שהשפיע רבות על תפיסת שמירת הטבע בעולם, אף הגדיר את ארץ-בראשית (Wilderness) כמשאב בפני עצמו, וכצורך של בני התרבות המתמכנת בהווה ובעתיד, לחוות את היערות הבתוליים ואת המישורים הפתוחים, שלא שונו בידי אדם, כחלק ממורשת האדם והבריאה. אנחנו, בישראל, למדנו משהו מאלה ומאחרים. אבל מעט מדי.

מהי בעצם "שמירת" טבע?

את הטבע שלתוכו נבראנו - זה שפעם אפף אותנו שממנו וממהותו היינו חלק אינטגרלי - אנו תופסים כיום כמהות נפרדת, מהות שמתקיימת לצדנו, מעבר לחלון זכוכית. "שמורת טבע" זה כמו "קופסת שימורים". אין זאת שאנחנו המוגבלים ואילו הטבע שסביבנו אינסופי: אנחנו ועוצמתו אינסופיים, ואילו הטבע מוגן מפנינו בתוך גבולות שהצבנו אנו מסביבו. מחבר תהילים אמר: "אנוש כחציר ימיו, כציץ השדה כן יציץ: כי רוח עברה בו ואיננו, לא יכירנו עוד מקומו" (ק"ג, ט"ו-ט"ז). אולם מעשיו של האנוש הם לעיתים קרובות בלתי הפיכים ובכייה לדורות. כושר הרגנרציה של הטבע תלוי בגורמים אקלימיים וסביבתיים.

פלס לך דרך בג'ונגל וכעבור יומיים סותמת שוב הצמחייה את השביל, עבור בג'יפ במשטח חמאדה ועל ה"קוליס" שלך יפסעו גם ילידי שנת 4,000. השלך קליפות תפוז ביער אירופי (Rain forest) ואלה יירקבו תוך ימים ויתפרקו. השלך קליפות תפוז - אתה ואלף חבריך בטיול תנועות נוער בחנוכה תשמ"ד - בהר שלמה, וגם בפסח תשמ"ו תזכה לראות הוכחות חותכות לאותו טיול. שטח מדינת ישראל כולה קטן משטחן של כמה שמורות טבע בודדות בארה"ב ובמקומות אחרים בעולם; גורמים כמו התיישבות, צה"ל, חובבי "אלבישך שלמת בטון ומלט" ואחרים מבטלים את אפשרות יישומם של רעיונות שמירת הטבע שפותחו בארה"ב. אצלנו אי אפשר לסגור את מחצית הנגב, את מדבר יהודה ואת הגליל כדי לאפשר לארץ הבראשית להשתמר, ואי אפשר לפתח נמרצות אזורים נבחרים למטרות חינוך לטבע וטיולים ולפקח עליהם. מידותיה הקטנות של ישראל וטעמי הביטחון גרמו לכך שנסללו דרכים כמעט לכל מקום והנגישות קירבה את ארץ הבראשית לרגלי המטיילים. אולם גם מטיילים "מחונכים" משנים את אופיו של מקום לאחר זמן, לא כל שכן כאשר הללו מצויים בעיצומו של תהליך החינוך - דהיינו אלה שיציאתם לטבע היא חלק מחינוכם להתייחסות נאותה לטבע - והטבע הוא הוא שמשלם את שנות הלימוד.

המכורים לוידאו - לכו לאדמוניות

מוסכמה מקובלת היא שככל שנרבה להוציא את עמך ישראל לטבע נעודדו לשמירת טבע; ככל שיטיילו רבים יותר ובמקומות שטרם טיילו בהם - כן יגבר הקשר בין העם לארץ, כן יגדלו דורות "בריאים" יותר. עד כדי כך התפתח כיוון זה שהיום אנו מוצפים בשיטפון בלתי פוסק של גופים, של מוסדות, של יזמים פרטיים וציבוריים, של כותבי ספר ויודעי ח"ן, של כתבות בטלוויזיה וטורים בכל עיתון שמטרתם להוציא את עיני ישראל, המכור לוידאו, לזאהי ארמלי ולגרעינים, לראות פריחת אדמוניות או קינון פרסים. ההצלחה - מסחררת. כולם רצו לראות קינון פרס - ולפרס נמאס והלך. כולם רצו לראות אדמוניות - ואילו צבא פקחים לא היה מה לראות בשנה הבאה.

כדאי לנו ללמוד ולהפיק לקחים מהנעשה בתחום זה בארצות אחרות. בארה"ב פיתחו חלקים נבחרים בשמורות לתצרוכת הציבור, נוסח נד זוד, והשאר נותר ארץ בראשית שרק משוגעים לדבר מגיעים לשם. האמריקאי העירוני מגיע אמנם לטבע ולומד עליו קצת, אך ארץ הבראשית מוגנת מפניו; על מנת להגיע לשם נדרש ממנו מאמץ אובייקטיבי רב, דבר המבטיח ברירה חיובית. בנפאל הפכו מסלולי התיירות המקובלים לאוטוסטרדות וההשפעה הסביבתית קשה בין עם זאת, בשל קשיי נגישות מצויים "מחוץ לתחום" רוב חלקי נפאל, ההרים והג'ונגל, ולכן מוגבלים הנזקים לאזורי השבילים. אבל יותר מכל תורמת לכך העובדה שספרי המדריכים "מטפלים" רק בחלקים מוגבלים של נפאל והמטיילים אינם מודעים לחלקים אחרים ואינם מכירים את בסיני, ארץ בראשית קלאסית הפגיעה ביותר לנזקי אדם, אפשר לראות כיום בקלות בהבדלים משמעותיים בין אזורים שאישרו המצרים לטייל וכאלה שאסורים בטיולים. ציניקנים אף גורסים שהחזרת סיני למצרים "הצילה" את בראשיתיות סיני בכמה מובנים. ואצלנו - חמש שנים לאחר השלטות צה"ל על חלקים ניכרים של הנגב - מזדקר לעין האבסורד שארץ הבראשית נשמרה כמעט רק במקומות שצה"ל אסר את הכניסה אליהם. מתברר כי אלפי פצצות אימונים של חיל האוויר אינן מזיקות לארץ הבראשית כפי שמזיק חוג מטיילים אחד של "מחלקת הפיתוח" של רשות שמורת הטבע (תרתי דסתרי!).

אתרי עיתונות

ארץ-ישראל היא קטנה ונתונה ביותר להשפעות מטיילים. עידודם הבלתי מרוסן לטייל בכל פינה אפשרית מחנך אולי דור מודע לטבע ולצורך בשמירתו, אולם לדור הבא לא תישאר ארץ בראשית. מקצוע המסעדות למדו מזמן להדיר חיכיהם ממסעדות שעליהן כתבו בעיתון. ההבדל בין מסעדה לאתר טבע הוא שזו או שתיסגר או שתשמור על רמתה, ואילו התנפלות מטיילים על אתר "עמוד מרכזי" בעיתון סוף שבוע משאירה אותותיה עוד זמן רב לאחר מכן ולא כל מקום בישראל מסוגל לשוב ולפרוח כבראשונה. קח לדוגמא את אתר "הנגריה" בהר רמון. מאז ומתמיד היה זה מרוחק כמה מאות מטרים מהכביש הראשי, אולם מיום שהחל הפרסום הרעשני אודותיו, הלך האתר ונשחת, ואין לך היום מנסרה שם שאין עליה שרידי אדם; עד כדי כך שנאלצו לסגור את האתר על מנת להכין דרך מטיילים שתרחיק את המנסרות מפגעי האדם. הגיון צרוף היה דורש להכשיר אתר כזה **קודם** ששולחים לשם את הציבור, וצריך לקוות שלא יעלה על דעת שום מחלקת פיתוח לסלול כביש לאתר דומה המצוי במעמקי המכתש מחשש, שיישחת גם הוא. כיום מאוחר מדי להשיב את הגלגל לאחור, אבל אולי לא את הכל פספסנו. אפשר עדיין להגדיר אתרים שהוכנסו לתודעת הציבור ופגיעותם רבה, ולנקוט בעוד מועד בצעדים להגנתם. אפשר בהחלט לרסן את מבול הפרסומים על מסלולים חדשים. אפשר בהחלט לנהל פיתוח מבוקר של מסלולי טיולים ואתרים. צריך להפסיק לחלוטין סלילים דרכים ושבילים במקומות שבהם אין הדבר חיוני לצורכי ביטחון או בטיחות.

בעניין זה תפקיד חשוב לרשות הממשלתית הנוגעת בדבר - רשות שמורות הטבע, שאינה ממלאת את תפקידי השמירה והשימור בשכלתנות הדרושה, ויש מקום גם לחברה להגנת הטבע, שקיבלה מנדט מהמדינה לדאוג לחינוך רבים מבני הנוער: עליה לשנות את התפיסה המקובלת על מנת שהגנת הטבע לא תגרום טבח בטבע.

תגובתו של ד"ר זאב משל, ארכיאולוג וגיאוגרף, איש המכון לחקר שמירת הטבע של אוניברסיטת תל-אביב, ואבי תורת "סקרי הנוף" המקובלים היום ברשות שמורות הטבע ובחברה להגנת הטבע, הייתה חד משמעית - "אני מסכים לכל מילה שכתב צבי יהונתן, אני מציע לשנות את שם הכתבה מ'טבח בטבע' ל'שחיטת הטבע'; כך ז. משל, ואני קיבלנו את הצעתו.

אנחנו לא אמריקה

מנחם מרקוס מנהל מחלקת הסקרים ברשות שמורות הטבע

בעיון רב קראתי את רשימתו של יהונתן צבי. המחבר אכן חושף כאן את ההתלבטות האמיתית, הקשה, של אנשי הטבע: האם "לשמור בבטן" את מה שאנו יודעים, או מגלים, או להפיץ ברבים את "הסחורה" הכל כך מבוקשת הזאת? הנה זכינו לגלות מעין חדש,

אתר ארכיאולוגי נדיר, מסלול יוצא דופן ומרתק - הרי ברגע הראשון יש תאוה אמיתית לשתף את "כל העולם" בחוויה הזאת. אגב אזכור סיני - מי לא יזכור את האינפורמציה שזרמה מכל הכיוונים ואל כל הכיוונים: מעיינות לא נודעים ברמת א-תיה, מסלולים חדשים, צירי רגל שהתגלו כעבירים לרכב, כמו רוח סופה בריאה זרם המידע הזה במהירות שלא תיאמן בין כל המעוניינים בו והנזקקים לו. אכן, קשה מאוד לשמור ולא לגלות יש כאן בהחלט רצון של היודע לשתף בחוויה את אלה שרוצים לדעת. התוצאה, כפי שמציין יהונתן עלולה בהחלט להיות קטלנית מבחינת שמורת הטבע (ולעיתים, כשהדברים אמורים באינפורמציה שיש בה משום פיתוי להתנסות בחוויות מסוכנות ובלתי אחראיות, גם קטלנית פשוטו כמשמעו).

אין ספק שבמדינה כמו שלנו חייבת רמת הרגישות לטבע להיות גבוהה לאין ערוך מזאת שבארצות שזכרו (ארה"ב, נפאל וכו') ועל כך כבר אמרנו, לא אחת, ברשות שמורות הטבע: "לעשות אקספרימנטים בטבע זה לוקסוס שהאמריקאים יכולים להרשות לעצמם: עשו אקספרימנט כזה על נתח מפארק יוסמיטי ונכשלו - עדיין נותרו להם כך וכך אלפי קמ"ר של טבע מכל העברים. ואצלנו: עשית ניסוי כזה בשמורת הון ונכשלת? - אבוד! אין לך עוד רזרבות בשוליים". כלומר, כאן הבכייה היא אכן לדורות.

ובאשר לעניין הפיתוח בטבע ובשמורות טבע: ברשות שמורות הטבע קיים וויכוח על נושאי שעניינם פעולות פיתוח בטבע או בשמורות טבע. הוויכוח איננו עקרוני - אם יש לעשות בטבע פעולות מלאכותיות או לא. הוויכוח מתמקד היכן כן לעשות, היכן לא וכיכד. **ולמה כוונתי:** כאשר התגלתה מערת הנטיפים שורק היה בידי רשות שמורות הטבע, או בידי כל גורם אחר המוסמך לכך, להחליט כי זהו נופי שאסור אפילו לנשום לידו ואזי הייתה חוסמת את הפתח ביציאת בטון בריאה ושומרת את הנכס לדורות הבאים שיחליטו מה לעשות בממצא זה. בפועל החליטה הרשות שזוהי גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה והתנתה את פתיחת האתר לקהל בעבודות פיתוח שיבטיח את הנכס החשוב הזה. נדמה שהתוצאה משביעה את רצון כל הצדדים, בהשקעת מחשבה (וסכום כסף לא מבוטל) הושגו שתי מטרות: הנכס נשמר מפני פגיעה וכל העם רואים ומתפעמים.

עוד דוגמא: אותו "פרוייקט" ההולך וגדל שם, בבורות לוף. לו התבקש לחוות דעתי האישית הייתי אומר: במחילה, רבותי, הרפו מהמקום ותנו לטבע מנוחה! שירותים רטובים במקום כה נידח כבורות לוף?! ועוד חרסינה לבנה ונייר טואלט - דרך קבע! לעיתים נדמה שעליית מטיילים לרגל לבורות לוף הפכה את בני השימוש שם לעניין העיקרי, ואת השרידים הקדומים לאיזה רע הכרחי שצריכים לבלוע עם האסלות המבהיקות. רק שכאן, ונדמה שלא כולם יודעים זאת, הייתה גם "דיפלומטיה לשמירת טבע" וחוששני שלולא עבודת הפיתוח שנעשתה - לעניין או שלא לעניין - היה השטח כולו מחוץ לתחום האזרח המטייל. אני בהחלט רואה את מה שנעשה בבורות לוף כקורבן מסוים למטרה חיובית ביותר (ולא אפרט אלו "שימושי קרקע" אחרים רצו לעשות באזור בורות לוף).

עד כאן היינו ב"היכן כן לעשות" **והיכן לא לעשות?**

דעתי, ודעתם של עוד אנשים, היא שקיוסק או תחנת מידע בנחל עמוד הוא דבר שאין לעשותו. לצערי הייתה דעתי זאת דעת מיעוט. הסכנה לנחל עמוד איננה נשקפת לו מן המטיילים הרבים הפוקדים אותו ומותירים את "מזכרותיהם" לאורך הדרך; הסכנות האמיתיות טמונות בביוב הזורם בנחל עמוד ובשאלה עד לאן תגלוש העיר צפת בדרכה נחל עמוד, ואם הקיוסק הנ"ל לא נועד לפתור את בעיית שמורת הטבע בנחל עמוד אלא לצרכים אחרים - חיוביים ככל שיהיו - מדוע למקום אותו בתוך מסלול הנחל? מדוע לא ב"חניון מירון" או בחניון שהוכשר מעל לנחל באזור משטרת עין תינה?

ולסיכום: נראה כי ארץ בראשית של ממש כבר לא תהיה לנו במדינת ישראל - השנים עשו את שלהם והטעויות את שלהן. ובכל זאת, לא נהיה פנאטים לחלוטין ונאמר שממחר נותנים לטבע, באשר הוא, מנוחה ולא עושים כלום. עושים - אך בזהירות רבה! אנחנו לא אמריקה ולנו אין רזרבות: לכן אסור לנו להיכשל בניסויים שאנו עורכים בטבע.

מי כאן שומר טבע?

יוחנן דרום - רכז צפון, החברה להגנת הטבע

פרק ההמלצות בסוף מכתבו של יהונתן צבי מקובל עליי כמעט במלואו. מקובלת עלי גם דעתו שאין רעיונות שמירת הטבע ומימשק השמורות שפותחו בארה"ב

ישימים אצלנו משום ממדיה של ישראל ועקב בעיותיה המיוחדות, הקשורות בצורות פיתוח "מקודשות" לצורכי ההתיישבות ובטחון. במכתבו טוען יהונתן צבי כי בישראל אי אפשר לסגור שטחים גדולים על מנת לאפשר ל"ארץ בראשית" להישמר ככזו, אך עובדה שהיא יותר מחצית שטח הנגב סגור לתנועת מטיילים וחלקים גדולים סגורים אף לתנועות צה"ל, וכל זאת מטעמים צבאיים יותר מאשר מטעמי שמירת הטבע.

מן המפורסמות הוא ששטחים הסגורים מטעמים צבאיים או מטעמים ביטחוניים הופכים למקומות מחייה בלתי-מופרעים, בעלי דינמיקה הדומה לתנאים הטבעיים. שטחי ההפצה של צבא ארה"ב במדבר מוהאבי שבדרום-מערב ארה"ב הם שטחים טבעיים שבהם אפשר לערוך מחקרים ותצפיות שטח אמינים על אוכלוסיות בעלי חיים.

ממכתבו של יהונתן צבי עלולה להשתמע מסקנה כי פעולות מטיילים היא גורם הנוק העיקרי והמכריע לשמירת הטבע. בטוחני כי לא כך התכוון הכותב, אולם עלי לתקן רושם זה.

ההגנה על טבע, מפני כל הגורמים העלולים לגרום נזק לשטחים טבעיים, חייבת להתבצע בעקביות, ללא כל קשר למידת כוחם והשפעתם של הגורמים האלה. הקמת סכר חרסית בלאגונות הבטיח'ה על מנת להקל על שאיבת מים להשקיית שדות ואי-מניעת כניסת סירות דייג ללאגונות מעכירים את מי הלאגונות, ויש לשער שהנזק הנגרם מפעולות אלה רב יותר מהנזק שגורמים מטיילים ההולכים במים על תשתית סלעית. סגירה הרמטית של הלאגונות הנ"ל לפעילות מטיילים בשם שמירת הטבע לא תשיג את מלוא מטרתה נוכח המעשים המתבצעים באותן לאגונות לעיני כל ולאור היום.

זוהי דוגמה לשליטת ההיבט המדעי-הכלכלי אך קיימים גם היבטים אחרים; הקמת המצפים בגליל והנחת תשתיות לצורך הקמתם וקיומם לא הותירו בגליל חבלי "ארץ בראשית". אזורים "שכוחי-אל" בחבל תופן מאוכלסים כיום ביישובים ובתשתיותיהם ששינו את הנוף תכלית שוני, ואי אפשר למטייל המצוי שלא לחצות בחצי יום (או בטיול בן כמה שעות) כמה וכמה כבישים, אלא אם כן הוא סובב על צירו. למטייל זה נוצרו שמורות הטבע הקטנות והצרות בערוצי הנחלים המפורסמים: כזיב, בצת ועמוד שבעזרתן יוכל לדמיין "ארץ בראשית" שהייתה ואיננה עוד. הקמת "דוכני שירות" למיניהם אף היא אינה מסייעת להפגת הלחץ על השמורות הנ"ל, לניקיון ולשימור תרבות טיולים שאינה קיימת עוד. בהקשר זה נפלאו מבינתי השגות הכותב (במדור "עמיתים" של "טבע וארץ" כ"ח/4 "מה יעשו 300,000 מטיילים בנחל עמוד, וכיצד יסתדרו ללא דוכן שירות באפיק הנחל?"). נראה לי שכותרת הידיעה צריכה להיות "מה יעשה הפקח?" וגו'.

במסגרת אותה ידיעה נכתב כי הדוכן מיועד בין היתר למכור משקאות קלים, "יסייע לשמור על ניקיון הנחל לכל אורכו והפקח המקומי לא יאלץ עוד לשאת את האשפה מן הנחל מדי יום". גם כאן נבצר ממני ליישב את הסתירות, עתה משהוכנסו לשמורה עוד 300,000 שקיות, בקבוקים, פחיות וכו'. מי, אם לא הפקח סובל, יאלץ לשאתם אל מחוץ לנחל? ולהבין את ההגיון ואת טעמי שמירת הטבע.

לסיכום - במסגרת מימשק של שטחים טבעיים, ובכלל זה שמורות טבע יש לסגור שטחים **לכל פעולות** ולהתיר פעילויות מחקר וטיולים מוגבלות בזמן ובשטח. לעומת זאת יש לספק לקהל המטיילים אפשרויות חלופיות ולאפשר להם לטייל תוך שמירה אופטימלית על ערכי טבע ונוף.

בישראל, יותר מבכל מקום אחר, אין עדיין תחליף לחינוך ולהסברת חשיבות שמירת הטבע והנוף באמצעות פעילות שטח וטיולים. חשוב שנדע כיצד לקיים אמצעי זה מבלי לפגוע בשטחים טבעיים פגיעה שאינה בת תיקון, ובמקביל לפעול לפיקוח נרחב ולאכיפה הדוקה של חוקי שמירת הטבע כלפי כל הגורמים.

פינוי מוקשים ללא עקבות ג'יפים?

אורי דביר - ראש החוג ללימודי ארץ-ישראל, מכללת בית-ברל

נאמנים עלי דברי העורך, שהזהירני "שיהיה בקיצור נמרץ". אשתדל. דומני שהכותב, יהונתן צבי, נקט הוא עצמו בשיטה שפסל ברשימתו, וגם הוא יורה, לעיתים, הצידה או שלא למטרה... ראשית לקביעותיו הנחרצות: אכן, "ההצלחה" מסחררת ואם כי הפרס, או עוף דורס אחר פרח, הרי לעומת זאת שבו רבים מן הפרחים ודומני שעל שמירת הפרחים אין עוררין... מה שקרה בעניין האדמוניות לא נהיר לי, ולא ברור לי אם מטיילים היו אחראים לו, אך

גם אם צריך להציב צבא פקחים לשנה-לשנתיים - אז מה?
 בינתיים קשה לשפוט גם בעניין מצרים, שהצילה את סיני, אם לא להביא בחשבון כביש
 עורקי שסללו, כביש שהפך את רוב פינות החמד ל"עוד יותר נגישות".
 ולעניין צה"ל. האם הטיעון אכן רציני? האם כשירצו לגשת לאזור הממוקש, מפוזר הפגזים
 וכו', יהיה פינוי המרעין בישין אפשרי ללא ג'יפנו וקומנדוקרנו שישאירו "קוליס" בלתי
 הפיכים?

אבל לעצם הרעיון... אני מצטרף!

1. יש להכשיר אתרים קודם ששולחים לשם את הציבור.
2. יש בהחלט להשאיר "אזורי ארץ בראשית" - שיטיילו לשם משוגעים לדבר, עם
 קושי אובייקטיבי וכו', ולהתחשב כמובן בקוטנה של ארצנו.
3. גם את המסלולים המטוילים יש לפתח בדרגות קושי שונות, אבל באלה יש לתת
 את כל האפשרויות לטייל בבטחה ו... כמעט לכל אחד בהתאם לדרגת הקושי.
4. והחשוב מכל, יש לנסות ולנהל פיתוח מבוקר של מסלולי טיול ושל אתרים, גם של
 המפורסמים למיניהם (אם אפשר), ובעיקר של היוזמים למיניהם, (וזה אפשר)
 ובהם פקחים, אנשי טבע, אנשי בתי-ספר שדה ומומחים לרגע או לשנה, באזור
 שנראה להם שאם לא יטביעו חותם שלהם במסלול טוב יותר מאשר עשו
 קודמיהם, הרי שחטאו לטבע...

לאהוב את הטבע עד מוות

ד"ר עזי פז - ביולוג. ראש החוג לטבע במכללת בית ברל
 תודה על הרשימה הטבח בטבע. היא מעניינת והנושא ראוי גם ראוי כי יטופל מכל היבטיו,
 ולא דווקא בחדרי חדרים, ע"י פקידים "מטעם" (ואינני מבדיל במקרה זה בין פקידו
 הרשות לפקידו החברה). אכן - הסכנה שיש "לאהוב את הטבע עד מוות" והלחניקו באהבה
 היא סכנה ממשית.

המושג "זיהום תיירי" שגור כיום בפי שומרי הטבע ברחבי העולם. אכן, כדאי לזכור ולדעת
 - אין בא"י שמורות טבע במוקן האנגלי, או ההולדני, של המושג. רוב השמורות, לפחות
 הגדולות, היפות והמפורסמות שבהן, הפכו לשטחי טיול, בילוי, פיקניק וכו', בנוסח שטחי
 ה - Recreation שבפארקים האמריקאנים. הדוגמאות המובאות מארה"ב ומנפאל נכונות
 יפות וטובות, ועליהן לשמש כבסיס רעיוני להכנת תכנית אב ארצית לאיתור ולשימור
 שטחי "ארץ בראשית", ולא הייתי מגביל אותם לשטחי שמורות טבע בלבד, אלא מתפרס
 גם ליערות קק"ל ולפארקים לאומיים.

הרשימה מעניינת ומנוסחת היטב, אך יש בה פגמים אחדים, ומאחר שהנושא הרגיש יעורר
 לבטח הדים רבים, כדאי לנכש ממנה עשבים שוטים - אחרת יתלשו אותם השוטים ויעשו
 מהם זר לראשם החוגג, וכך יתעלמו מבעיות היסוד המועלות ברשימה.
 יש לשפר וללטש את הניסוח של קטעים אחדים.

יש להימנע מדוגמאות, ולו גם סמליות, שאינן נכונות. הפרס - דוגמה לא נכונה, ועל כן לא
 טובה. קוליס בשנת 4,000 הגזמה פראית!! להטיח האשמות כוללניות כנגד חניון באשר
 הוא - לא נכון ולא רצוי. אם כן - אז בבקשה - עם מיקום ועם פירוט מטרדים שנוצרו עקב
 כך. לנסח כל בנייה ופיתוח "כסתם חובבי אלבישך שלמת בטון ומלט" מקטין את הבסיס
 הרעיוני לרשימה ומחלישו! ולבסוף - הכותב מתעלם מן העבודה שלא רק קנאת סופרים
 ועיתונאים תרבה מסלולים וגילוי הנסתר אלא גם התחרות הפרועה בין ה"רשות"
 ל"חברה": מי יחניק יותר לדעת הקהל, מי ירבה לחנכו ומי יזכה ליותר ציונים טובים
 מעיתונאים זוטרים.

ואולי זוהי אם כל חטאת!

הפסיקו עם ההשוואה לארה"ב!

עזריה אלון - החברה להגנת הטבע

הבה נניח לרגע כי כל אלה שחטאו בחינוך לטבע ובפתיחת הנוף לטיולים לכל העם יחזרו
 בהם ויתחילו להסביר את טעותם. האם יועיל הדבר? את הנעשה אין להשיב. פעם היינו
 קטנים וטובים: פחות מעשרה טיולים לשנה היו פוקדים את מדבר יהודה, וכשהיה אחד
 הטיולים הללו פוגש באיזה פולש, בדמות טיול זר, היה מתמלא זעם. היום הכל מטיילים,

ולכל מקום, והם ימשיכו, כנראה, גם אם יסגרו את המדורים בטלוויזיה, ברדיו, ובכל העיתונים.

כאחד מאלו שהיו מעורבים בכך, אני סבור כי לא הייתה לנו דרך אחרת אם רצינו כי העם היושב בארץ יכיר את הטבע שלה, יהיה לו עניין בו וירצה לשמור עליו. בוודאי נעשו ונעשים תוך כדי כך גם דברים מיותרים שיש בהם משום פגיעה בטבע ובנוף. אין שום הצדקה לסלול דרכי רכב את כל אתר נוף רגיש ויש תנופת פיתוח של אתרים ושל שמורות טבע שהיא לרועץ. לא פעם הצבענו על הצורך בפיתוח אינטנסיבי של אתרים מסוימים ביערות נטועים ובמבואות לגנים ולשמורות, אשר יקלטו את הציבור שאין לו עניין בפינות הטבע הייחודיות, ויניח את אלה - לא פגועות ככל האפשר. למרבה הצער זהו מאבק שאין לו סוף.

המפגע של דרכים מיותרות הנו, אכן, מפגע קשה. לא די בדרכים שנפרצו ללא צורך על ידי גורמי פיתוח בדרכי רכב שנוצרו עקב פעילויות צה"ל - יש לנו שפע של דרכים פראיות, הורסות נוף, שתחילתן במבצע פרטיזני של בעל רכב כלשהו, שאחרים באו בעקבותיו. לכל הדרכים הללו גם יחד אין כל קשר לחינוך או לאי חינוך לטיול בו או ל"מבול הפרסומים על מסלולים חדשים".

ומשאלה לאלה המביאים לנו דוגמאות מן העולם: כדאי להמעיט בדוגמאות מארצות הברית, בייחוד מן המאה שעברה, מטעם פשוט אך גם היום צפיפות האוכלוסין במדינת ענק זו היא כ- 30 נפש לקמ"ר לעוד יותר מ- 200 נפש לקמ"ר במדינת ישראל. אין לנו שום מרחבים הדומים למרחביה של אותה מדינה, ויש לנו בעיות ששם אפילו אין חולמים עליהן.

פרסום האתרים יימשך, אתנו או בלעדינו (ומוטב שנעשה זאת אנחנו בצורה אחראית) ויחד עם זאת צריך לעשות הכל שהאתרים לא יושחתו.

לנו אין פתרונות "אינסטנט" דן פרי סמנכ"ל רשות שמורות הטבע

מהותה למעשה של "שמירת" טבע, היא נושא מעניין ומרתק, אבל ודאי לא נושא להתדיינות ברמה עיתונאית.

שמירת טבע אינה נעשים לשם שמים, אלא למען האדם. כדי שירצה האדם לשמור על הטבע עליו להכירו ולפתח אליו יחס. טרם מצאנו נוסחה לעשות זאת מבלי לאפשר לו לבקר באתרי הטבע. אם יש ליה צבי נוסחת "אינסטנט" כיצד עושים זאת בעזרת גולות סינטטיות, נש לקבלה.

בעיית ה"איך" בהפגשת הקהל הרחב עם הטבע מורכבת ומסובכת וזו הארי של עבודת רשות שמורות הטבע מוקדש למציאת שביל הזהב. ביקור מהנה באתרי טבע לבין צרכי שימורם. לעשייה זו אין נוסחה חד משמעית. שמורה ושמורה ובעיותיה, ולכל בעיה פתרונות הייחודיים לה. בארץ עמוסת הבעיות כשלנו, קשה המטלה כפליים, ואין ספק שלא תמיד האמצעים והידע מספקים את התשובה המושלמת.

הדרך היחידה לשמור על אתרי הטבע של ארצנו איננה דרך "האיך" אלא דרך "האיך כן". כלומר, פיתוח הגדרה ברורה ומחייבת ל"מה מותר", מתעלת את הציבור הרחב לרצוי כך שישמר הרצוי..

שמירת טבע:

הנושא אינו פשוט אך חשוב ביותר, בייחוד בפורום זה - אנשים שבשנה הבאה יציפו ביוזמתם את אתרי הטיול בארץ.

הכן לך ראשי פרקים לשיחה בעזרת הדף המובא להלן. בחר לעשות את השיחה בעקבות גירוי מתאים בשטח כמו: דרך יער השוברת את רצף החורש הטבעי, אתר זבל, כבישי גישה לתחזוקת עמודי חשמל וכו'. תאם את מועד השיחה עם החניך התורן, כך שלא יהיה לחץ זמנים. השיחה (כדי שתעורר עניין) חייבת להיות כאשר חבריך נינוחים: אתר צל ומנוחה או אולי בערב לאחר האוכל ולפני השינה.

נספח תיק המדריך:

לפניך רשימת ציוד לה אתה אחראי. אסוף את הציוד בערב לפני היציאה. ארגן אותו בהתאם להוראות והצג אותו במסדר לחבריך.

• פאזל יחידות נוף: 5 שקיות פלסטיק קטנות ובהן חלקי הפאזל לאחר שדף הפאזל

- צולם לעותקים, הודבק על קרטון ונגזר.
- מפת 1/250,000 מנויילנת או צילום מפה בקנה מידה מתאים.
- טוש 30.
- דגם תלת ממדי של הכרמל.
- תקצירי הסברים שבחרת להציג לקבוצה בדרך.
- המאמר ונקודות לשיחה בנושא שמירת הטבע.

● בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

נפתלי הלילי

בתחום אחריותך:

- פעולת לילה בת שעה. ברדיוס של מקסימום 40 מטר מהמקום.

ההכנות הנדרשות:

- קריאת חומר עזר המובא להלן, מיונו ובניית מערך הפעולה.
- איסוף הציוד הדרוש.
- תיאום עם המדריך לגבי אתר הפעילות (בידו מפת אתר הלינה).
- תיאום עם "יששכר המאושר" לגבי שלב התרבות שלאחר הפעולה הלילית.

פעילות לילה כוללת מספר נושאים בהם אפשר לעסוק:

- חושים בלילה.
- ביחד/לבד: פחד והתמודדות אתו.
- כוכבים.
- "רומנטיקה" ופעילות חברתית סביב המדורה והירח.

אוירת הלילה, מתחילה במסדר היציאה. פקוד את המשתתפים ואת הציוד למניעת אובדנים ודבר בקול שקט ככל שניתן. הסבר למשתתפים את העומד להתרחש **למען תיאום ציפיות**.

חושים בלילה

כל עקרונות ההליכה וההתנהגות בלילה נובעות מתוך היכרות עם מידת תפקוד החושים בלילה. לכן מומלץ להתחיל בהפעלות אלו ומתוכן להסיק מסקנות לגבי צורת ההליכה וההתנהגות ה"נכונות".

חוש הראיה

ראייתנו בלילה מוגבלת ובשל כך מטעה. שלח שלושה חניכים למרחקים שונים מהקבוצה כשבידיהם פנסים בעוצמות אור שונות. בקש מהקבוצה להעריך מי קרוב ומי רחוק. עתה, יכבו השליחים את פנסיהם על פי סדר עמידתם. האם צדקה הקבוצה בהערכתה? הסבר שבליילה מתעוותת אומדת המרחק בלילה - אור חזק נראה קרוב יותר ממקומו האמיתי ולהפך. ערוך עם הקבוצה תצפית על אורות יישובי הסביבה, ונסו להעריך ביחד את המרחקים למקורות האור. הקבוצה תצפה בעמידה בחניך שמתרחק ממנה. כשיעלם החניך צעק לו שיעצור ובקש מהקבוצה לשכב. עתה נוכל לזהות את צללית החניך על רקע השמים (אם לא מזהים מיד,

בקש מהחניך להניע איברים שונים). לאחר הזיהוי בקש מהחניך להמשיך ולהתרחק עד ששוב יעלם מעינינו.
מסקנות שניתן להגיע עם הקבוצה:

- צללית נראית טוב יותר על רקע השמים שהם בהירים בדרך כלל מהנוף סביב.
- הליכה בלילה, יש לבצע במקום נמוך כדי שלא נהיה על רקע השמים. בזמן עצירה יש לעבור למצב של ישיבה שפופה, כדי להקטין את הצללית (זה המקום להדגים את צורת הישיבה השפופה).
- תצפית בלילה יש לבצע ממצב שכיבה כדי שהנוף יהיה על רקע השמים.

חוש השמיעה

חוש זה מתחזק בלילה משתי סיבות: הסביבה הכללית שקטה יותר עקב חוסר פעילות והאוזניים רגישות ומרוכזות יותר עקב החלשות יכולת הראייה ומצב חוסר הביטחון. הושב את הקבוצה בישיבה שפופה כשהמרחק מאחד לשני הוא שלושה מטר. בקש מהם להיות בשקט מוחלט ולהאזין לרחשי הסביבה. תן להם לשבת כך מספר דקות, ולאחר מכן הסתובב ביניהם כשאתה משמיע רעשים שונים: דיבור, שתיית מים, רשרוש מפתחות, פיצוח גרעינים שריקה ועוד.
רכז את הקבוצה ושוחח עמם על השלב שבו היה שקט מוחלט. (כל חניך יספר בלחש מה קלטו אוזניו) ועל השלב השני שבו השמעת רעשים (האם זיהו איזה רעשים הושמעו?).
שלושה מחברי הקבוצה יתחבאו באזור וירמזו על מקומם ע"י השמעת צליל מסוים מדי פרק זמן קבוע. שאר חברי הקבוצה ינסו לאתר את המתחבאים על פי הצלילים המושמעים. האם הצליחו למוצאם בעזרת חוש השמיעה בלבד?

החוש השישי

עקב החלשות חושי הראייה, (אנו נוטים להסתמך יותר מדי על החוש השישי, ולא תמיד בצדק).
צעד עם הקבוצה למרחק של כ- 50 מטר (אל תזייף). בקש מהחניכים לאמוד את המרחק שעברו ולתאר את אופי הדרך: עליה או מורד, נוף סגור או פתוח, קרוב לכביש או רחוק ממנו, כיוון צפון או דרום... וכדומה.
האם צדקו בהערכתם?

לבד/ביחד רק אל פחד

הפעלה זו כדאי לבצע בשטח מיוער, ויש להיעזר בשני מדריכי-עזר.
רכז את הקבוצה לידך כאשר שני מדריכי העזר נמצאים במרחק של כ- 75 מטר מהקבוצה. שלח את החניכים בהפרש של 1/2 דקה זה מזה לכיוון המדריך הקרוב. (מדריך זה יזהה את מיקומו ע"י השמעת צליל בפרקי זמן קבועים או ע"י הבהוב בפנס).
כל פעם שיתרכזו אצל המדריך הראשון (הקרוב) שלושה חניכים, הוא ישלח את השלושה ביחד לעבר המדריך הרחוק יותר (שיזהה את מיקומו באותו אופן).
יש להקפיד על שקט מוחלט בקבוצה (חלק ודאי ינסו להתגבר על תחושת חוסר הביטחון ע"י דיבור וצחוק).
לאחר ההפעלה (או מסביב למדורה) שוחח עם החניכים על הרגשת החרדה בעת הליכת הבודד לעומת הרגשת הביטחון בעת ההליכה בחברותא.

מי לא מפחד? הפחד זו תכונה אנושית ואין מה להתבייש בה. צריך ללמוד להתגבר על הפחד.

מדריכים רבים בתנועה עוסקים בנושא הפחד בצורה מעוותת ומוגזמת (ראה מקרה בית הכרם) וכאן המקום להדגיש לכולנו - הנושא חשוב ויש לעסוק בו, אך אסור לאבד פרופורציות.

נוכבים

קבוצות הכוכבים הן רבות, ואגדות יש סביבן בכל ספרי המיתולוגיה (בכל ספריה). המחשה: כדי להמחיש לילדים את צורת קבוצת הכוכבים, קחו קרטון, נקבו בו חורים בהתאם לציור הקבוצה, והאירו מאחורי הקרטון בפנס.
נפרט להלן על קבוצות הכוכבים שבעזרתם אנו מוצאים את הצפון.

קסיופאה

קבוצת כוכבים זו נראית בבירור ברוב לילות השנה. בחודשי האביב והקיץ היא זורחת מאוחר ושוקעת מוקדם בערב. קל לזהותה כיוון שהיא יושבת על שביל החלב, בחלקו הצפוני.

הציור המתקבל מחיבור הכוכבים בקבוצה, הוא דמות אישה יושבת - ולא סתם אישה, אלא מלכה. קסיופאה היא אישה קפאוס (שגם הוא נמצא בשמים, בין קסיופאה והדובה הקטנה) מלך האתיופים. היא הייתה אישה יפה, ולא היססה להתגאות ביופייה. הרה, היא מלכת האלים - אשת זאוס, חשבה את עצמה (בתוקף מעמדה הרם) כיפה בנשים ולא הייתה מוכנה להתפשר עם מתחרות.

קסיופאה, במקום לשתוק ולהצטנע, טענה (ואולי בצדק) שהיא, היא היפה בנשים. חמתה של הרה בערה והיא החליטה להעניש. הרה, פנתה לפוסידון (אל הים) וביקשה את עזרתו. פוסידון הסכים והציף בנחשולי מים את כל מדינות האתיופים. קפאוס, שהיה מלך רודף שלטון ובצע, נזעק וביקש לפצות את האלים, העיקר שהים ייסוג מארצו. פוסידון העמיד בפניו שתי אפשרויות: האחת שקסיופאה תתנצל בפני הרה ותצהיר על הרה כיפה בנשים, השניה שהזוג המלכותי ייתן את ביתם אנדרומדה (גם היא מונצחת בכוכבים, ליד הוריה) כמנחה למפלצת הים.

קסיופאה לא הסכימה לוותר על כבודה, וכך הקריב הזוג את הבת התמימה לטובת חיות הים. אנדרומדה נקשרה לסלע בחוף יפו (עד היום, נמא סלע אנדרומדה, אל מול נמל יפו) ממתנה למותה.

בשלב הזה נשבר לב האם, אלא שזה קרה מאוחר מדי. האם התיישבה והחלה ממררת בבכי - וכך היא יושבת עד עצם היום הזה. אגב, אנדרומדה ניצלה בסוף, על ידי הגיבור פרסאוס, שחזר רכוב על הסוס המעופף פגסוס, מניצחון על המפלצת בעלת הראש, שכל המביט בו מתאבן, ובעזרת ראש זה איבן את מפלצת הים שעלתה לטרוף את אנדרומדה (סיפור ארוך ויפה בזכות עצמו).

ה צ פ ו ן - צורת הקסיופאה כאות האנגלית דבל-יו. נעביר קו דמיוני בין הקצוות, נעלה קו ניצב לקו הראשון, מהצד המפושק זוית. אם נמשיכו, עובר דרך כוכב הצפון. כוכב הצפון, נמצא צפונה מאתנו וכך נקבע את כל יתר רוחות השמים.

הדובה הגדולה והקטנה

היה הייתה אישה יפה ושמה קליסטו. חיה לה קליסטו בקצה היער, גידלה את בנה אראקס ועסקה בציד. הרה (אשת זאוס, מלכת האלים) שנאה את קליסטו, בעיקר משום קנאה והחליטה להורגה. גם אלים צריכים סיבה כדי להעניש, לכן לבשה הרה דמות אישה וירדה ליער.

קליסטו שראתה אישה הבאה מולה, לא התייחסה באופן מיוחד, וזה הספיק. "מה זה בת אנוש אינה מקדימה שלום למלכת האלים?!" זעמה הרבה ובו במקום הפכה את קליסטו הנאה לדובה גדולה ומגושמת. קליסטו עמדה במקומה וראתה כיצד לאט לאט הופך גופה לדוב. ציפורניה גדלו, שיער צמח על כל גופה וכן הלאה. מרוב בהלה ברחו אל עובי היער ושוב לא נראתה. עברו ימים ובנה, ארקאס גדל והיה לצייד גיבור. יום אחר באורבו בעיקר לצייד, התגלתה מולו דובה גדולה ושמנת בשר. הדובה הייתה קליסטו, אלא שמרוב התרגשות למראה בנה האהוב, שכחה שדמותה דמות דוב והחלה לרוץ זרועות פתוחות לקראת ארקאס. ארקאס, שראה דובה גדולה ומפחידה רצה לקראתו, היה בטוח שלטורפו רוצה הדובה להרים את קשתו. עוד רגע והוא שלח משלח חץ אל עבר אימו. מחזה כזה לא יכול היה זאוס, מלך האלים, לסבול ובאותה שניה הפך את ארקאס לדובה קטנה. זאת לדעת - זאוס לא יכול היה להפר את קיללת הרה ולהפוך את קליסטו חזרה לאישה. את שני הדובים העלה זאוס לשמים (ממלכתו) כדי שהרה (שהייתה גם אלת האדמה) לא תוכל לשוב ולפגוע בהם.

אלו הם הדובות - הקטנה והגדולה. הרה עוד פנתה לפוסידון, אל הים, וביקשה אותו שלא ירשה לדובים לרדת לים. זו הסיבה שהדובים אינם שוקעים בים כאשר הכוכבים. עד כאן האגדה. הדובים אינם שוקעים לעולם מפני שהם קרובים לכוכב הצפון. כוכב זה נמצא 32 מעלות מעל האופק וכידוע (עבור המביט מכדור הארץ) הכוכבים סובבים את כוכב הצפון. לכן הכוכבים הקרובים לכוכב הצפון נמצאים תמיד מעל קו האופק, כלומר אינם שוקעים בים.

כוכב הצפון הוא הכוכב האחרון בזנב הדובה הקטנה. מהדובה הגדולה, ממשיכים בקו דמיוני את שני כוכבי הבטן ומגיעים אל כוכב הצפון.

כסיל/הצייד

קבוצת הצייד אינה נראית בחודשי הקיץ. היא בולטת בשמים הדרומיים בייחוד בקו החגורה והחרב הנראים כחץ. חץ זה, אם נמשיך אותו בקו דמיוני מראה אל כיוון כוכב הצפון.

ה ד ג מ ה - כדי להראות לקבוצה את הכוכבים אליהם אתה מתייחס, השתמש בפנס חזק בעל קרן מרוכזת. האר לכיוון הכוכב המדובר והקרן תשמש לך כאצבע ארוכה. ה פ ע ל ה - במקום לספר לחניכים סיפורים, תן להם להפעיל דמיון - בקש מכל 2-3 חניכים לבחור להם מספר כוכבים בשמים. לדמייך צורה אותה הם יוצרים ולהמציא אגדה מתאימה. אחר כך, תציג כל חוליה את מערך כוכביה לקבוצה ותספר את האגדה.

הירח

חשיבות רבה יש להכרת הירח בשמים. כשהוא חזק ומאיר לא נוכל לבצע פעולת כוכבים, אך נוכל להיות יותר רגועים באשר לפעולת לילה או אם יש חשש שטיול "יכנס" לשעות החושך.

באיזה שעה זורח הירח? כמה מגודלו המלא מואר?"

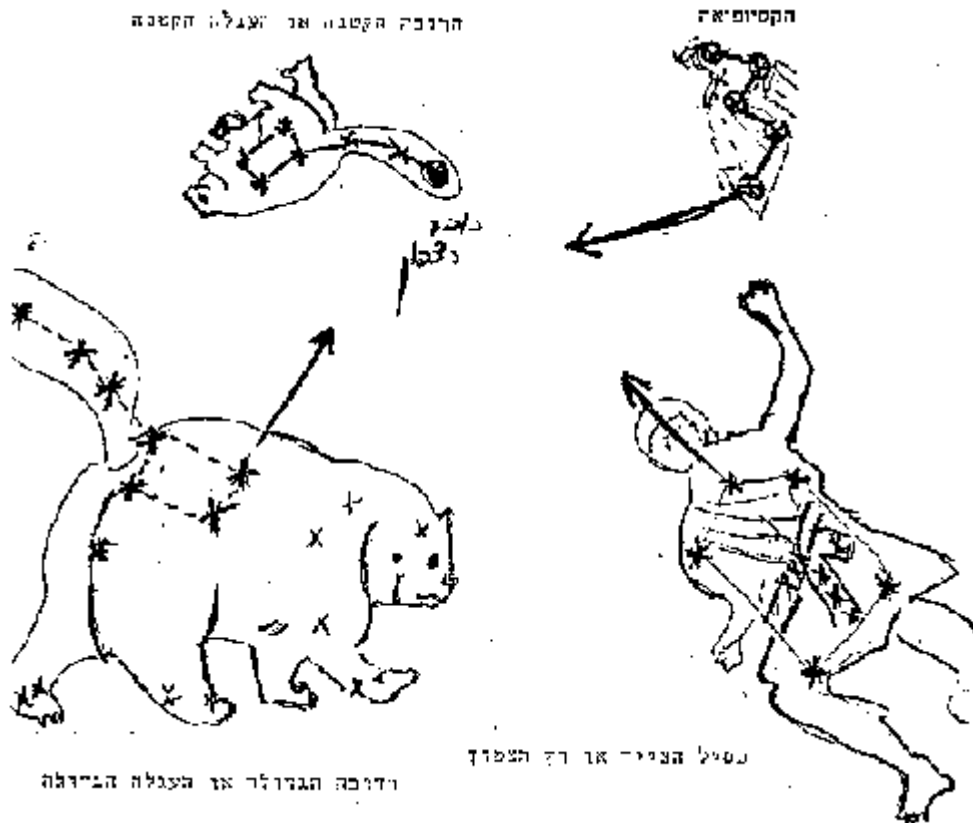
קל לחשב: בלילה שבין ל' ל - א' לחודש עברי הירח זורח ב - 6:00 בבוקר ושוקע ב - 18:00 (לערך!) חלקו המואר אז הוא כמובן 0/15.

בלילה שבין טו' ל - טז' לחודש עברי זורח הירח ב - 18:00 בערב ושוקע ב - 6:00 בבוקר (לערך!). חלקו המואר הוא 15/15.

מכאן חשבון פשוט - בכל לילה מ' א' ועד טו' זורח הירח 48 דקות יותר מאוחר (ושוקע בהתאם - כאמור, בערך!) ונראה ב - 1/15 יותר מהלילה הקודם.

בכל לילה מטו' ועד ל' הוא ממשיך לאחר זריחתו ושקיעתו ב - 48 דקות, אבל נראה ב - 1/15 פחות מלילה קודם.

בדוק וחשב את מצב הירח בתאריך הטיול, והסבר זאת לחניכים.

רומנטיקה (לילדים גדולים)

אינטימיות (לחטיבות הביניים) או סתם חברות'ה לילדים אחרים.

פעילות זו יכולה להיקרא "אלוף הלב הפתוח" או "חיסול חשבונות" והכל בהתאם לטיב היחסים בין חברי הקבוצה.
 כל זוג חניכים מקבל פנס סיני, מתרחק משאר הקבוצה (מספיק 203 מ') ומדבר. אפשר בפרקי זמן קצובים להחליף בזוגות ואפשר שאחרי כל פרק זמן יתאחדו 2 זוגות לרביעייה וכך הלאה עד שנמצא עצמנו, כל הקבוצה ביחד, מוכנים לפרק המדורה והשירים.

נספח תיק מדריך

להלן רשימת הציוד לה אתה אחראי. אסוף את הציוד לפני היציאה. ארגן אותו בהתאם לנדרש והצג אותו במסדר היציאה לחבריך:

- פנס בעל קרן אור מרוכזת וחזקה.
- שקיות נייר (קנויות או מאולתרות), נרות וגפרורים לפנסים הסינים.
- משרוקית.

● בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

לוי הטבעי

בתחום אחריותך:

- הפעלת חתך צומח בכרמל, תוך כדי מסלול ההליכה.
- הפעלת זיהוי הסלע.
- הפעלת פ.ל.ה אחת מתוך המגוון המוצע.
- זיהוי, לימוד הקבוצה ואיסוף של צמחי מאכל.

ההכנות הנדרשות:

- לימוד חתך הצומח בכרמל.
- לימוד הפעלת זיהוי צמחים.
- הכנת הציוד הדרוש והכנת מערך הפעולה להפעלת הפ.ל.ה.
- לימוד צמחי המאכל והדרכים להכנתם.
- תיאום עם מדריך הקבוצה באשר למועדי ואתרי ההפעלות.

חתך צומח לאורך מסלול ההליכה

לכל צמח יש את התנאים המועדפים עליו לגדילה והתפתחות. לצמחים שלהם תנאים מועדפים דומים אנו קוראים "חברת צומח" וברור שנמצא אותם גדלים זה ליד זה. חברת הצומח נקראת על שם הצמח הבולט בה כששאר הצמחים נקראים "מלווים". בכרמל (בתחום הטיול + מקו פרשת המים ומערבה) שלוש חברות צומח עיקריות: חברת אורן ירושלים: מתפתחת על אדמת "רנדזינה" שמקורה בסלעי קירטון שהוא גיר רך. אורן ירושלים יוצר בגזעיו הגבוהים והחשופים נוף יער. חברה זו שולטת ברוב נוף הטיול והיא מצויה בהכללה בהכללה הגבוה של הכרמל. חברת אלון מצוי ואלה א"י: מתפתחת על אדמת "טרה רוסה" שמקורה בסלעי גיר קשים: גיר ודלומיט. העצים נמוכים, רבי גזעים ויוצרים נוף סבוך מאוד בלתי עביר (למעט שבילים). נוף זה נקרא חורש. חברה זו שולטת (בהתאם למסלע, כמובן) במורדות המערביים של הכרמל. חברת החרוב ואלת המסטיק: אין לחברה זו אפיון קרקעי. היא נמצאת במורדות הכרמל למטה מגובה של 300 מ' ובפתחי נחלים. היא שולטת בנוף זה כיוון שמכל החברות היא הפחות פגיעה לרסס המלח הנישא מהים. עצי החרוב בעלי נוף גדול ומרחק רב בין עץ לעץ יוצרים נוף הנקרא יער פארק. והחתך? ראשית עליך להכיר ולדעת לזהות את העצים הנ"ל, ושנית - בתחילת הטיול יציג "גד המלומד" את הדגם ובשלוש תחנות בדרך תעצור את הקבוצה, תסביר את המוסבר

לעיל ועל גבי הדגם, תדביקו מיני עצים על העצים המתאימים. כך יתקבל כתך מלא בסוף הטיול.

זיהוי המסלע

הכרמל כולו (הדבר גם מובא בהסבריו של "גד המלומד") בנוי גיר. אלא שיש כמה סוגי "גיר" וכבר ראינו עד כמה הדבר חשוב לצומח. הסלע יוצר קרקע חשוב גם לחקלאות: הטרה רוסה (הנוצרת מגיר קשה) טובה לחקלאות ואילו הרנדזינה (הנוצרת מגיר רך) אינה טובה.

הסלע גם משנה את צורות הנוף - בסלע קשה נקבל נוף מצוקים. המים חודרים לסלע בסדקים ונאספים כמי תהום. בסלע רך - הנוף הוא רך ומעוגל. המים אינם חודרים (רווח קטן בין הגרגרים הקטנים - כמו להחזיר מים אל אבקת פודרה או קמח או מלט) וזורמים כנגר עילי.

פעולת הזיהוי בין סלעי הגיר השונים היא פשוטה:

קירטון - צבע בהיר, תוסס חזק כאשר מטפטפים עליו חומצת מלח HCL בריכוז של 5%.

נחרץ ע"י הציפורן. אבקתו אינה עיסתית במים.

חוואר - בהיר, תוסס, נחרץ ע"י ציפורן אך עיסתי כאשר מערבבים אותו עם מים.

גיר - בהיר, תוסס, אינו נחרץ ע"י ציפורן אך נחרץ ע"י מסמר.

דולומיט - בהיר אינו תוסס בחומצת HCL בריכוז 5%, אינו נחרץ ע"י ציפורן אך נחרץ ע"י מסמר. (בחומצה בריכוז גבוה יותר יתסוס גם הדולומיט ואז לא נוכל להבדילו מהגיר).

צמחי מאכל:

להלן רשימת צמחי מאכל שאותם תוכלו, ללא קושי, לזהות במהלך ההליכה:

א ז ו ב צ ו י: שיח נמוך בעל עלים ירוקים / אפורים וריח זעזע בולט. קטוף את העלים ושומר בשקית עם טיפת מים עד הערב. עלים אלו ניתן להוסיף חיים או לאחר טיגון לכל מאכל שהוא!

מ ר ו ה מ ש ו ל ש ת: שיח בגובה בינוני, בעל עלים מאורכים בצבע ירוק כסוף. מצוי מאוד לאורך כל הדרך. לעשיית תה יש להוסיף מעט עלים למים רותחים (לאחר שהורדו מהאש!) ולהוסיף סוכר. תוספת הרבה עלים, או הרחתת העלים תיתן צבע למים אך התבשיל יהיה מר מאוד ואפילו חריף.

ז ו ת ה ל ב נ ה: שיח נמוך הדומה בצורתו לאזוב. ריח עדין ומיוחד. מצוי מאוד באפיק הזרימה של נחל אורן. להכנת תה כנ"ל. אפשר להוסיף הרבה עלים, זה תמיד טעים.

ק ט ל ב: עץ הניר בגזעו האדום. אם הפרות כבר אדומים אפשר לאוכלים חיים. אפשר גם לבשל עם סוכר (כמויות לא חשובות) ומקבלים ריבה.

א ל ה: בסוף הקיץ מאדימים הפרות (כדורים קטנים. ניתן לאוכלם חיים ואפשר לטגן במעט שמן ולמררוח על לחם.

ח ר ו ב י ס: טובים סתם כך, ואפשר לרסק עד כמה שניתן את הפרות לבשל על אש עם מעט מים וסוכר ומתקבלת ריבה (או דבש).

צ ב ר: מצוי בחורבות ישוב. היזהרו מקוצים!

א ו ר: בוחרים באצטרובלים הסגורים והגדולים. קולים אותם בגחלים או על מחבת, קשקשי האצטרובל נפתחים ובהקשה נופלים מהם הצנוברים (זרעי האורן). אותם קולים על פח חם אוכלים או מכניסים לתבשיל כלשהו.

א ל ו: מרתיחים את הבלוטים בסיר פעמיים (לאחר רתיחה ראשונה מחליפים את המים). עתה קולים את הבלוטים על פח חם. מוסיפים מלח ומפצחים.

צומח טבעי וצומח נטוע:

ההתיישבות הציונית, מצאה את היערות בארץ במצב קשה - העצים נפגעו ע"י כריתה ורעיה. מכיוון שהצומח הטבעי מתחדש לאט, נטעה קק"ל ברחבי הארץ חורשות אורנים, ברושים ואקליפטוסים (כאלו נראה בדרכנו).

בינתיים נחקקו חוקי שמירת הטבע במסגרתם הוגבלה הרעיה והכריתה, אך הצומח הטבעי מצא עצמו בצל חורש נטוע הצפוף - ושוב לא יכול היה להתפתח.

בשנים האחרונות, (לאחר שירדו מרעיון הנטיעה כ"פרה קדושה", והחלו ללמוד את הטבע) החלה הקק"ל לדלל את חורשות האורנים ולאפשר לאלונים, האלות ושאר חברי החורש הטבעי להתאושש.

הפעלות פ.ל.ה לבחירתך:

- החי מתחת לאבן.
- קשת אבנים.
- "עמודו"
- פאזל צמחים.

נספח תיק מדריך:

להלן רשימת הציוד לה אתה אחראי. דאג לאסוף את הציוד ולהציגו בפני חבריך במסדר היציאה.

- 4 בקבוקי דבק פלסטי.
- בקבוקון תוצרת HCL בריכוז 5%.
- ציוד להפעלת פ.ל.ה לפי מה שבחרת (שקיות וכוסות פלסטיק).

"עמודו":

הפעלה זו נמשכת לאורך כל המסלול ומטרתה "לפתוח" את עיניי החניכים לקורה סביבם. כדאי להציג את ההפעלה בתחילת הטיול: כל חניך אשר נתקל במשהו מעניין, צועק: "עמודו!" (או כל סיסמה אחרת שתקבעו) וכל הקבוצה מתרכזת סביבו לראות את הממצא.

גם אתה המדריך, יכול למצוא דברים מעניינים כגון:
עמודו! - מה אתם שומעים? (כולם עוצרים ומאזינים)
עמודו! - אני רואה טור נמלים. בואו נחפש את הקן.
עמודו! - מצאתי צב, בואו ניתן לו שם, ראו איך הוא מכניס את ראשו לביתו...

פאזל צמחים:

מתחלקים לחוליות, כל חוליה מכינה עבור חוליה אחרת שקית ובה: פרח מצמח אחד, עלה מצמח אחר, גבעול מצמח שלישי וכן הלאה: פרי זרע ושורש.
כל חוליה מקבלת שקית (שהוכנה ע"י חוליה אחרת) ומתבקשת לאתר את הצמחים שמהם נאספו הדוגמאות (בהדבקה) את אשר חלקיו.

קצת אבנים

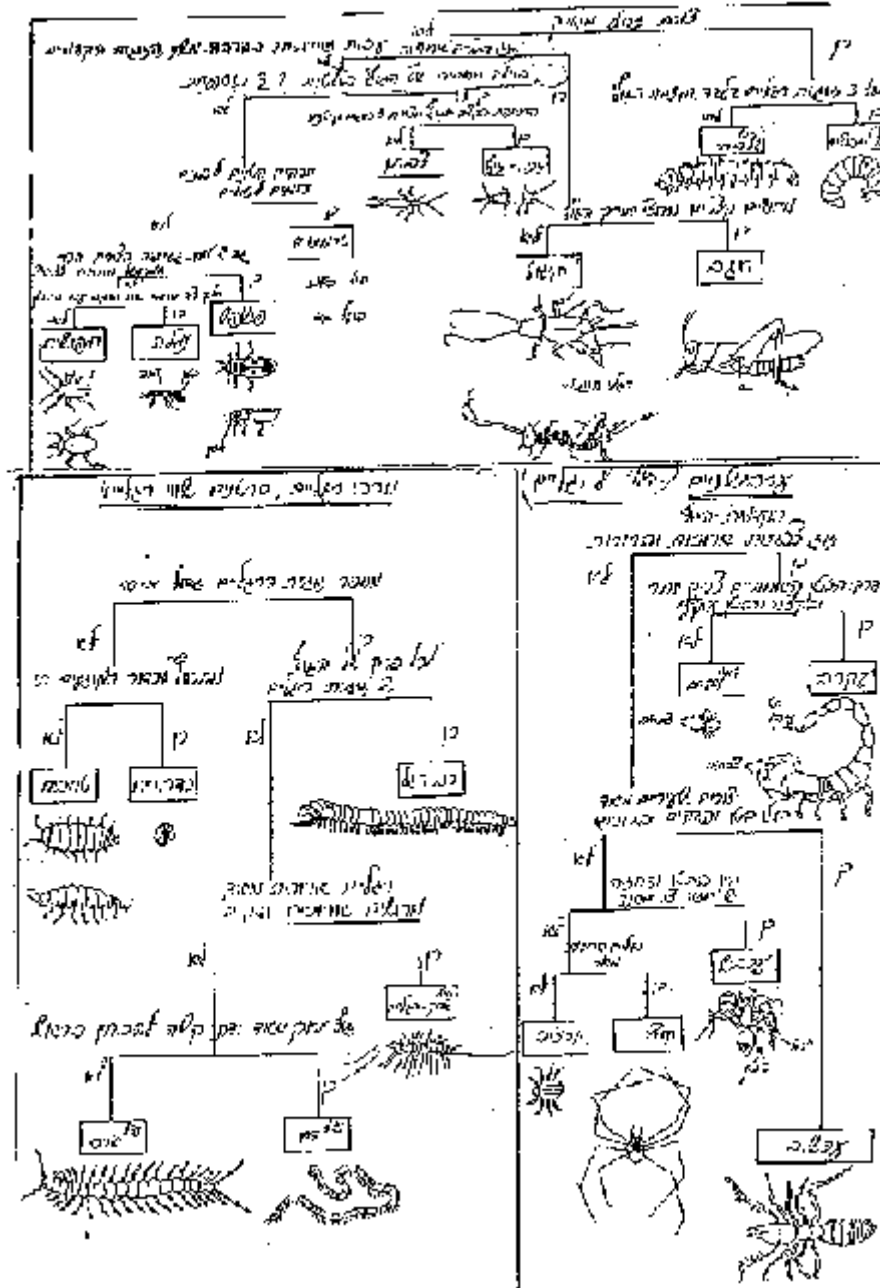
במידה ואנו עוברים מסלולינו ליד חירב'ה אשר יש בה קשת (הסתכל מעל החלונות, בפתחים ובתקרה), ננסה את כוחנו בבנייה. את ה"פנטט" הביאו לארץ הרומאים ותכליתו לבנות תקרה מבלי להזדקק לעמודים תומכים. האבן הנמצאת במרכז הקשת למעלה, נקראת אבן ה"ראשה" והיא אינה נופלת בגלל הלחץ המופעל עליה משני צדי הקשת. חלק את הקבוצה לחוליות: כל חוליה, תבנה קשת מאבנים גדולות הפזורות בחירב'ה: ראשית נאסוף אבנים גדולות שבסיסן ישר ככל האפשר. מניחים אבן על אבן ויוצרים שני עמודים בגובה של כמטר אחד במרחק של כמטר אחד מהשני. מספר חניכים יכופפו בזהירות את העמודים זה לקראת זה, עד ששתי קצות העמודים קרובים זה לזה, ואז יתקע חניך נוסף את אבן הראשה ביניהם.
אל ייאוש. לאחר כמה ניסיונות זה מצליח. המבחן יהיה שאתה המדריך תוכל לעמוד על הקשת מבלי שהיא תתמוטט!

החי מתחת לאבן

בעזרת הפעלה זו ניוודע אל עולם חיים מוצע ובלתי מוכר - מה מיוחד מתחת לאבן? (תן לחניכים להשיב): לחות גבוהה, הגנה ומסתור מחיות אחרות, מקרינת שמש ומ... חניכים...

חלק את הקבוצה לחוליות עבודה, הסבר להם את שלבי העבודה:
גילוי: מרימים את האבן בזהירות (אל תדחוף את היד מתחת לאבן) ומניחים את האבן על גבה כך שנוכל לראות את הקרקע שנחשפה ואת צידה התחתון של האבן.
התבוננות: הסתכלו (מבלי לפגוע) בבעלי החיים המתגלים לעיניכם. שים לב כיצד מתנהגים בעלי חיים לאחר שהאבן הורמה: האם הם נצמדים לאבן או לקרקע, מתחפרים, בורחים,

זוחלים, קופצים, מתכדרים, נשאים ללא תנועה...?
 אם הצטיידתם בכלי פלסטיק, כל שצריך לעשות הוא לקרב את פתח הכלי למסלול
 ההליכה של החיה, והיא כבר תיכנס לכלי.
 לא נוכל לקרוא לכל חיה בשמה, זה פשוט מקצועי מידי. נסתפק בהכרת שם המשפחה של
 החיה. התבוננו בחיה ועקבו אחרי שאלות המגדיר.
 האם תפסתם חיפושית או אולי קרציה?

בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

בנימין המצפין

בתחום אחריותך:

- הפעלת בניית מצפן מנקודת התצפית בתחילת המסלול.

- ביצוע תצפית שושנת אזימוטים בעזרת מצפן, דף תצפית בחידות, תצפית בציוד ועמלנות ותצפית ע"י שלט דרכים קבוצתי.
- הליכה בעזרת אזימוטים (במסלולים 1, 2 ו-4).

ההכנות הנדרשות:

- איסוף הציוד הנדרש ובדיקה שאכן אפשר לבנות מצפן.
- הכנת סקלת אזימוטים.
- הכנת דף תצפית בחידות, ציוד עבור תצפית בציור ועבור "שלט דרכים".
- הכנת הסבר בנושא אזימוטים והשיטה להליכה בניווט אזימוטים.

בניית מצפן מאולתר.

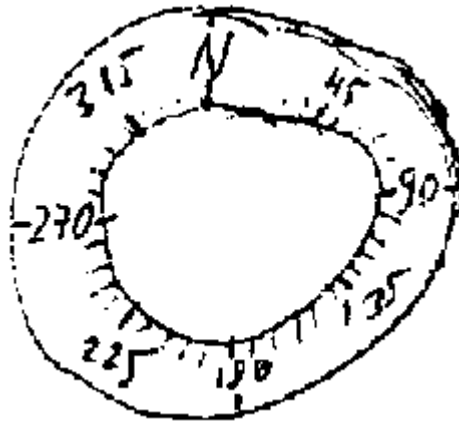
בנה בערב לפני הטיול מצפן אחד וודא שזה עובד. לטיול קח אתך את הציוד הדרוש ובנקודת התצפית, בהנחיה שלך יבנו כל שלושה חניכים מצפן.

סדר העבודה הוא:

1. קח מחט ומגנט אותה: המגנט נעשה ע"י שפשוף המחט לאורך המגנט בכיוון אחד.
2. תקע את המחט הממוגנטת לרוחבה של חתיכת קלקר המחוררת במרכזה.
3. הכנס את הקלקר לתוך כוס מים.
4. השחל ענף דקיק במרכז הקלקר (עד לתחתית הכוס), כך שהקלקר יוכל לנוע חופשי סביבו מבלי להיתקע בדפנות הכוס. (את הענף מחזיקים ביד במרכז הכוס).

אם בנית את המצפן כמו שצריך, תסתובב המחט ותתייצב בקו צפון דרום. אגב - זהו העיקרון שעל פיו עובד מצפן - נוכל להשוות את כיוון המצפן שבנינו עם כיוון שמראה מצפן "אמיתי". כדי לשכלל את המצפן נוסיף לו סקלת אזימוטים: הכל עיגול נייר קשיח, שמרזו נגזר והוא שווה בקוטרו לקוטר כוס המצפן. סמן בהיקף את מספרי האזימוטים (העזר בסקלת האזימוטים שעל גבי מד האזימוט השקוף - כזה נמצא אצל "ראובן המכוון"). בשטח, אפס את הסקלה, כך שהאפס שלה יהיה מול חץ המחט המראה לצפון וכך תוכל לדעת היכן כל אזימוט.

הפעלות בנקודת תצפית:

1. תצפית אזימוטים. תוכל לבחור את אחת משיטות העבודה.
2. דף תצפית בחידות: צייר שושנה (ללא ציון אזימוטים) המקבילה לשושנת התצפית של המסלול שלך, בקצה כל קו, במקום לרשום את האתר, (כפי שרשם בשושנה המצורפת) רשום חידה מרמזת. הכן מספר העתקים של דף החידות ובשטח, תן לכל שלושה להתמודד עם חידתך.
3. חידה לדוגמה: במקום לרשום בקצה הקו "בית שאן" נוכל לצייר:

חץ למעלה (ישר) לאן: (ל + ש)

1. שלט דרכים קבוצתי: הפעלה שלומדים בה פחות אך נהנים הרבה יותר - הכן על גבי פתקים את שמות האתרים הנצפים מנקודת התצפית שלך. בשטח, תן לכל חניך שלט אחד ובקש מהקבוצה להכין את שלט הדרכים הגבוה ביותר שרק ניתן. כל חניך יחזיק את הפתק שניתן לו בכיוון הנכון ויטפס על חבריו...
- אם יש מספיק חניכים, חלקם לשניים (הכן שתי ערכות פתקים) וערוך תחרות - איזה חוליה תייצר את השלט היותר גבוה (או בעל הבסיס הכי קטן).

1. תצפית בעמלנות: תן לכל שלושה חניכים דף עיתון גדול, וחלקם כך שכל שלשה תצפה לכיוון אחר. בקש מהם לצייר את הנראה להם לעין בציור בצבעים טבעיים ובעמלנות הדבקות.

צ ב ע מ ט ב ע - השיטה הפשוטה ביותר היא לקטוף צמח בצבע הדרוש, להרטיב במעט מים או רוק ובתנועת מריחה יעבור הצבע לדף.

ה ד ב ק ו ת - אפשר לטפטף מעט דבק על עלה או ענף ולהדביקו ואפשר למרוח שכבת דבק על הנייר ולפורר מעל הנייר רגב אדמה. להמתין כמה שניות ולנער את החול בעדינות. במקום בו היה דבק, תישאר על הנייר שכבת חול דקה בצבע הדרוש.

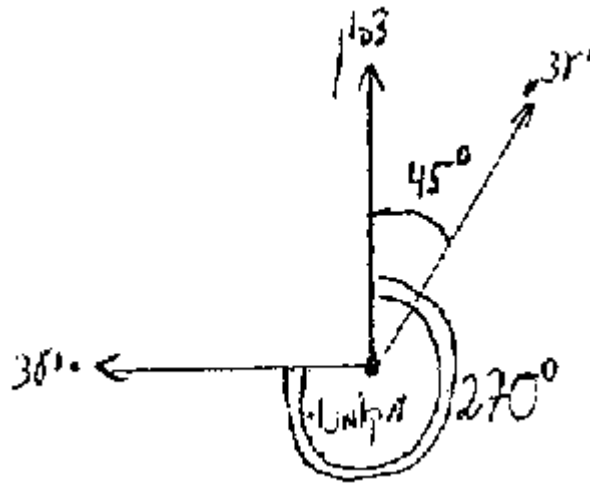
שמור את הציורים ובסיכום הטיוול הצב את הציורים בעיגול צמוד. מי שיכנס אל מרכז העיגול, יראה סביב סביב את מה שראיתם בנקודת התצפית.

(העבר רעיון זה ל"אשר הסופר" האחראי על פעולת הסיכום).

הליכה לפי אזימוט ומרחק.

שיטה הליכה זו, טובה ויעילה במקום בו אין תכסית (עצים, בתים וכל מה שמכסה את השטח) ואין תבליט (כיפות, שלוחות וואדיות) להסתמך עליהם לאימות נתיב ההליכה. מקום כזה הוא מדבר. אנו מתרגלים שיטת הליכה זו, כאן בכרמל, לשם לימוד בלבד ולא מתוך צורך אמיתי (כדאי להדגיש זאת).

אזימוט, זו הזווית הנוצרת בין הקווים - הקו הדמיוני בינינו לבין הצפון והקו הדמיוני בינינו לבין נקודת היעד. אנו מודדים זווית זו בעזרת מד אזימוט על מפה, ובשטח בעזרת מצפן בעל סקלת אזימוטים.

כיצד הולכים? עומדים בנקודת המוצא, מרימים מצפן ומוצאים את כיוון האזימוט הרצוי. מוצאים עצם דומם (עץ, אבן וכו') בטווח קרוב ובכיוון הרצוי והולכים אליה. כאן חוזרים על אותם שלבי עבודה, עד שמגיעים לנקודת היעד.

מרחק ההליכה: נמדד על המפה בעזרת סרגל קנה מידה המצוי גם הוא על מד אזימוט. הקפד להשתמש בסרגל בעל קנה מידה כשל המפה. בשטח מודדים את המרחק ב"צעדים כפולים". לשם כך, נמדוד כמה צעדים כפולים (כלומר שתי דריכות) אנו מבצעים בהליכה "נורמלית" במאה מטרים מדויקים. (בדרך כלל אנו עושים בין 50-70 צעדים). בניווט נספור תוך כדי הליכה את צעדינו וכך נדע כמה מטרים עברנו.

* בשטח מיועד, כאשר אין חפץ ברור לבחור, כדאי להתקדם עד אליו, לשלח את אחד החניכים קדימה ונכוון אותו שיעמוד בקו האזימוט הרצוי. נצק לו שיעצור וכל הקבוצה תנוע אליו וחוזר חלילה.

תנועה בשיטה דומה ניתן לבצע בלילה, כשהחניך המתקדם מחזיק פנס דלוק לעברנו. * במידת הצורך, תקבל הסבר בעל-פה, מהמדריך שלך - כיצד עובדים עם מד אזימוט וכיצד עובדים עם מצפן.

נספח תיק המדריך:

לפניך רשימת ציוד לה אתה אחראי. אסוף את הציוד בערב לפני היציאה. ארגן אותו בהתאם לנדרש והצג אותו בהתאם במסדר היציאה לחבריך:

- 4 ערכות ציוד לבניית מצפן: כוס, פיסת קלקר, מחט עבה, מגנט וסקלט אזימוטים.
- דפי תצפית - שושנת אזימוטים (דף לשלושה חניכים) ודפי תצפית בחידות (כנ"ל).
- פתקים עבור "תצפית שלט דרכים".
- ציוד עבור תצפית בציור ועמלנות: 4 X דפי נייר, ובקבוקון דבק פלסטי.
- ראשי פרקים להסבר בנושאים: מצפן, אזימוטים, ניווט ע"י אזימוטים ו"צעדים כפולים".

(מדי אזימוטים לעבודתך נמצאים אצל "ראובן המכוון").

מסלול ניווט אזימוטים ומרחקים חוליה 1

נקודת מוצא - אתר התצפית (נ.צ. 1538523245 - חרבת דבלה).
 מנקודת המוצא אזימוט 310 מרחק 200 מטר - אל עמוד חשמל בצד שביל כורכר.
 (על העמוד רשום 42 (ומתחת: 163) בשחור)
 מהנקודה על גבי השביל הצמוד לעמוד - אזימוט 260 מרחק 200 מטר אל עמוד חשמל נוסף עליו כתוב 45 (ומתחת: 163) ולידו גרוטאת רכב.
 מהעמוד אזימוט 290 מרחק 90 מטר - אל פינת גדר אבנים בכניסה למכלאת הצאן.

מסלול ניווט אזימוטים ומרחקים חוליה 2

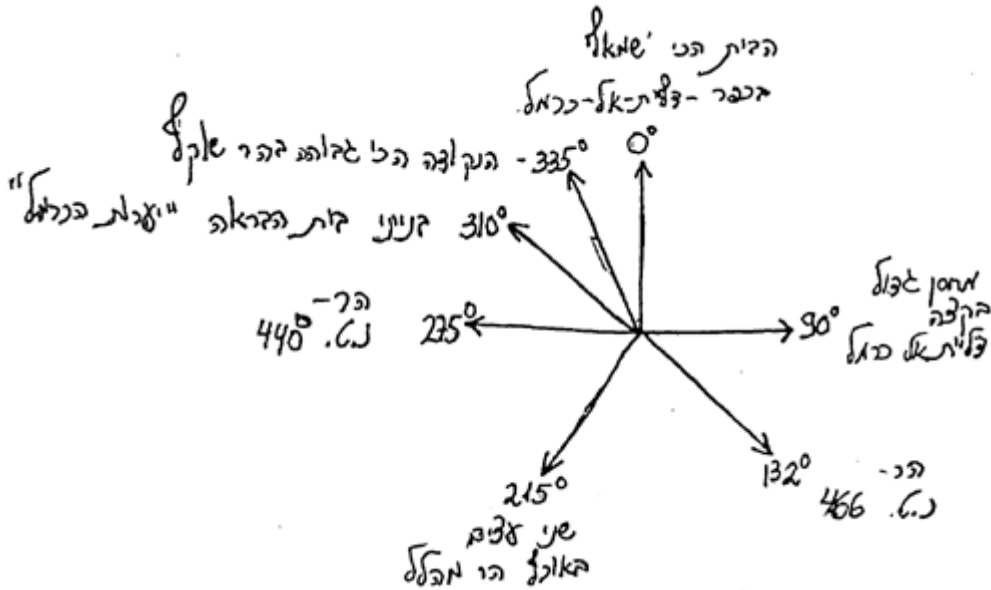
נקודת המוצא - אתר תצפית (נ.צ. 1539023460)
 מנקודת המוצא אזימוט 242 מרחק 150 מטר - אל תלולית אבנים שמאחוריה ערמת זבל.

מהתלולית אזימוט 137 מרחק 300 מטר אל פינת ברושים הנטועה על צלע שלוחה.

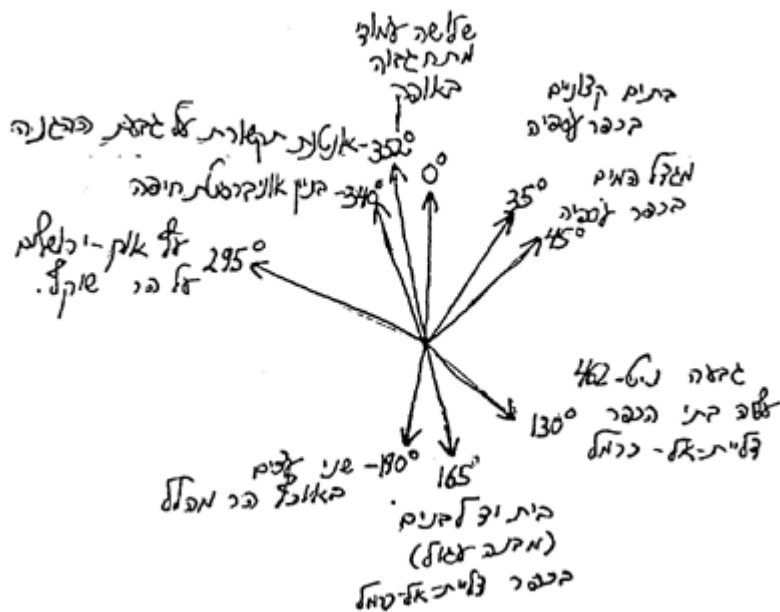
מסלול ניווט אזימוט חוליה 4

נקודת מוצא בנקודת תצפית בריכת המים בנ.צ. 15270 - 23750
 מנקודת המוצא באזימוט 185 מרחק 80 מטר אל עץ אורן גדול ועד גזע משמאל לשביל יער.
 מהעץ אזימוט 220 מרחק 315 צעדים כפולים לעץ אורן בעל גזע עקום ותחילתו של שביל עיזים היורד דרומה בין העצים.
 * במסלול 3 ובמסלול 5 - אין ניווט אזימוטים.

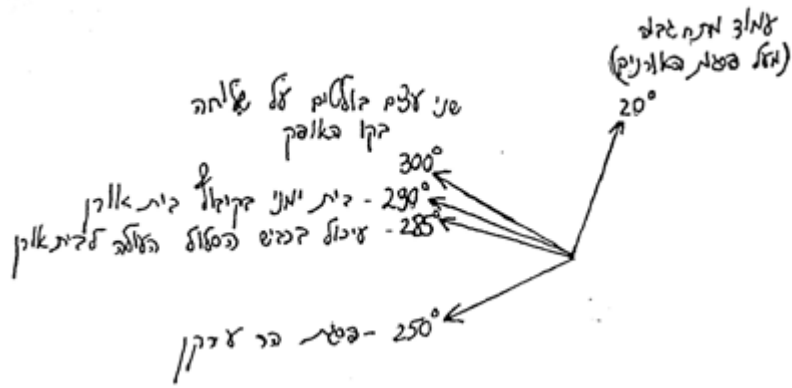
תצפית מסלול 1 - מחירב'ת זבלה - נ.צ. 15385 - 23245

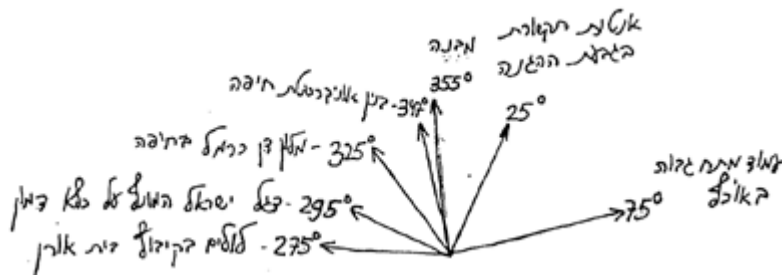
תצפית מסלול 2 - כיפה מצפון מערב לנ.ט. 460 - נ.צ. 15420 - 23455

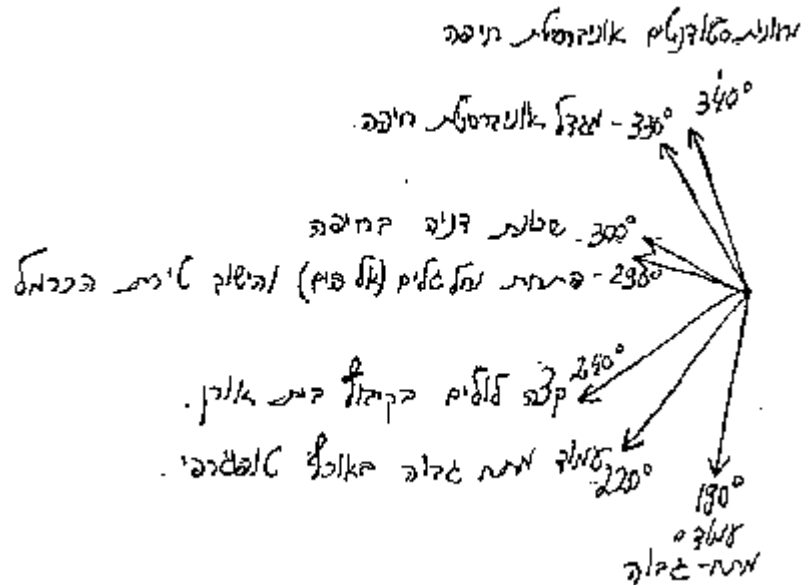
דף תצפית מסלול 3 - תצפית הטופים נ.צ. 15390 - 23615

דף תצפית מסלול 4 - גג בריכת המים נ.צ. 15270 - 23750

דף תצפית מסלול 5 - מצפור נחל קלח נ.צ. 15305 - 23915

● בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

דן הכפתן

בתחום אחריותך:

- להעביר לקבוצה (במהלך הטיול) משחקי גיבוש בעזרת מתקן מחנאי.
- להכין תרמילים ומנשאי - ג'ריקנים מאולתרים.

ההכנות הנדרשות:

- ללמוד את כללי המשחקים.
- ללמוד ולהכין "סקיצת" עבודה לבניית המתקן בו נשחק.
- לאסוף את הציוד הדרוש ולבנות (בעזרת עוד חברים מהקבוצה) תרמילים ומנשאי ג'ריקנים מאולתרים. (ודא עם המדריך כמה תרמילים נחוצים לכם).

משחק גיבוש בעזרת מתקן מחנאי.

בעזרת מתקן מחנאי, פשוט וקל לבניה, נוכל להביא את הקבוצה להתמודדות עם משחקים רבי עוצמה. בחרנו במשחק "נפילת אמון".

לפני שניגש למשחק זה, בצע עם הקבוצה שני משחקי חימום:

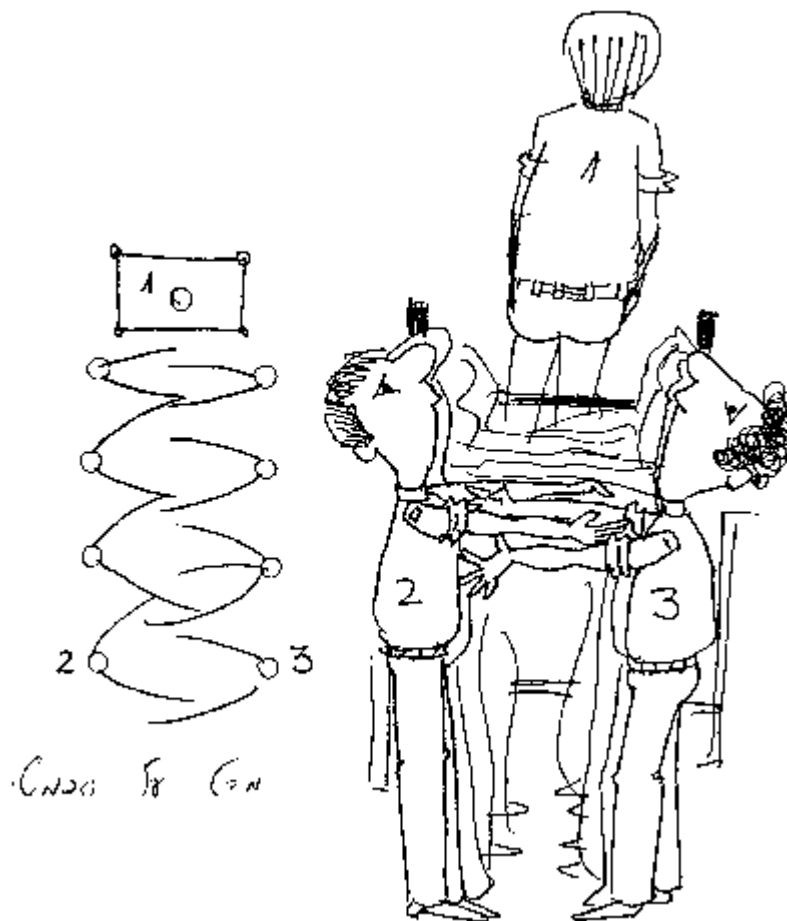
1. הקבוצה עומדת במעגל (צמודים זה לזה) ואחד החניכים עומד במרכז. עליו ליישר את גופו ולהצמיד ידיים לצדי גופו - ואז להפיל את עצמו אחורה. אסור לכופף רגליים, גב או צוואר! החניכים עומדים בהיקף, עוצרים אותו ובעדינות (!) הודפים אותו חזרה למרכז ואל העבר השני. חניך שמכופף איבר כלשהו בגופו, סימן שעדיין אינו בוטח בחבריו (אמור לו זאת!) והוא יישאר במרכז עד שיצליח. החלף בסבב את העומד במרכז.
2. הקבוצה עומדת במעגל צפוף וכולם עוצמים עיניים. כל אחד מושיט את יד ימין לפנים, כמה שיותר, ומנסה לתפוס יד אחרת. משהצליחו מושיטים פנימה יד שמאל ושוב כל אחד תופס יש אחרת. עתה פותחים עיניים, הקבוצה בפלונטר ידיים. המשימה היא להתיר את הפלונטר למעגל רגיל מבלי להרפות באחיזת הידיים הנוכחית. עולים אחד על השני, יורדים... ובסוף זה מצליח.

- הכנס חוק שחובה לפנות אחד לשני בשם ולא בקריאות כגון - "אתה", "הוא" וכו'.
- הפסק המשחק בשיא ולא שכבר נמאס!

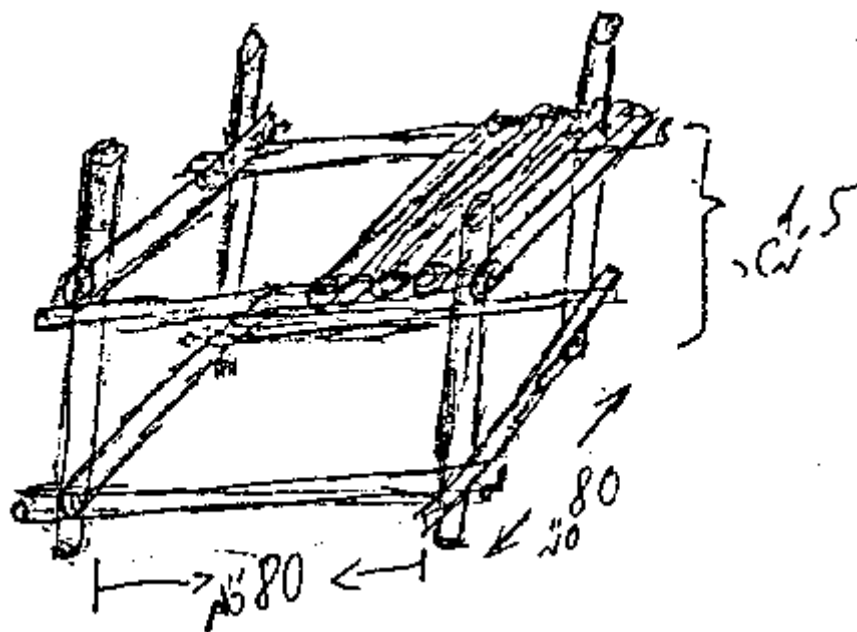
ועתה למשחק ה"אמיתי". במשחק זה נבנה מסנדות וכפיתות מתקן שהוא בעצם משטח בגובה מטר וחצי. 8-10 חניכים (לא פחות ולא יותר) יעמדו בצדו האחד של המתקן, בשני טורים (זה מול זה) כשידיהם מושטות לפנים ויוצרות משטח. כל חניך בתורו עולה אל המתקן המוגבה, עומד עם הגב אל הקבוצה ומפיל עצמו לאחור כשהוא מתוח וישר כקרש!

- כל החניכים כולם, מורידים לפני המשחק שעונים, משקפיים, תכשיטים ואביזרים אחרים (אולרים וכו') כדי למנוע פציעה מיותרת.
- הקבוצה מקפידה למתוח את הראשים לאחור למנוע חבלות והחניך הקופץ מקפיד להצמיד ידיו לגופו מאותו סיבה.
- הדגש בפני הקופץ שאם יכופף את גופו בשעת הנפילה, משקלו לא יתחלק שווה בין התופסים אותו והדבר יקשה עליהם מאוד.
- לאחר הנפילה לא משתוללים! מורידים את הנופל בעדינות (ראשו יכול להיות מסוחרר!) כאלונקה אל הרצפה.
- לאחר ההורדה, נשאר הנופל שוכב על הרצפה, חבריו מתרוממים לתפוס את הגיבור הבא - והוא צופה במתרחש מלמטה! מפחיד אבל מרגש.
- בזמן הנפילה רק אחד הוא המדריך והוא נותן פקודת "היכון" ופקודת "פול".

אופן הנפילה במשחק

והמתקן? המתקן כולל 4 סנדות 2 מטר כשביניהן מחברות לאופק 4 סנדות בגובה הרצפה ו 4 - סנדות בגובה מטר וחצי. שלב זה דורש 8 כפיתות מרובעות. אם המתקן אינו יציב הוסף מספר סנדות באלכסון בכפיתות מוצלבות. בגובה מטר וחצי נבנה משטח (עליו יעמוד הנופל) ברוחב 5 סנדות לפחות - זאת נבצע בכפיתה רצה.
 * הבניה היא חלק מהגיבוש. לכל חניך יש חבל 4 מ"מ באורך 6 מ'. השתמשו בחבלים אלו לכפיתות, וודא שכולם עסוקים בעשייה.

תרמיל מאולתר:

החומרים הדרושים: יוטה סינטטית 1 X 1/2 מ', מעט חבל ואבנים לכפתורי שדה, מעט חבל וסמרטוטים לכתפיות... ומעט דמיון.
 העבודה - סגור את היוטה לצורת שק ותפור את הצדדים בכפתורי שדה (אפשר לעשות זאת בתפירה ע"י חוט שפגט אלא שאז יש חשש שהיוטה תפרם בהליכה). בכפתורי שדה לפינות השק. את הפתח העליון נשאיר פתוח אך נחבר כמה יתרים באורך 10 ס"מ סביבו על מנת לסגרו לאחר המילוי.
 מנשא לג'ריקן: נכין באותו אופן רק נשתמש ביוטה קטנה יותר - כדי שגודל התרמיל לאחר הכנתו יהיה כגודל הג'ריקן (מדוד ג'ריקן לפני תחילת התפירה).

פשוט! לא?

נספח - תיק המדריך

לפניך רשימת הציוד לה אתה אחראי. אסוף את הציוד בערב לפני היציאה. ארגן אותו בהתאם לנדרש והצג אותו במסדר היציאה לחבריך:

- 16 סנדות 1 מטר - ימתינו לך בשטח!
- 5 סנדות 2.5 מטר - ימתינו לך בשטח!
- 6 מטר חבל 4 מ"מ לכל חניך כחבל אישי - הכן וחלק לחברי הקבוצה.
- יוטה סינטטית 1 X 1/2 מטר + 2 מטר חבל 4 מ"מ + מעט סמרטוטים + 1.5 מטר חבל 6 מ"מ עבור כל תרמיל / מנשא שיש להכין.

בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

יהודה השדא

בתחום אחריותך:

- להעביר את הקבוצה בתחנת - פתרון לבעיה שדאית.
- להבעיר אש מקרני שמש.
- מציאת הצפון בעזרת השעון ולהפך.
- בניית משכן.

ההכנות הנדרשות:

- לימוד הבעיה השדאית ודרך פתרונה.
- לימוד הקשרים וטכניקת העבודה לצורך פתרון הבעיה.
- חלוקה לחברי הקבוצה של חבל אישי - הדרך להחזיקו.
- לימוד הדרכים להבערת אש.
- לימוד השיטה למציאת צפון בעזרת שעון.
- ללמוד להכין סקירה קצרה על סוגי משכנות.

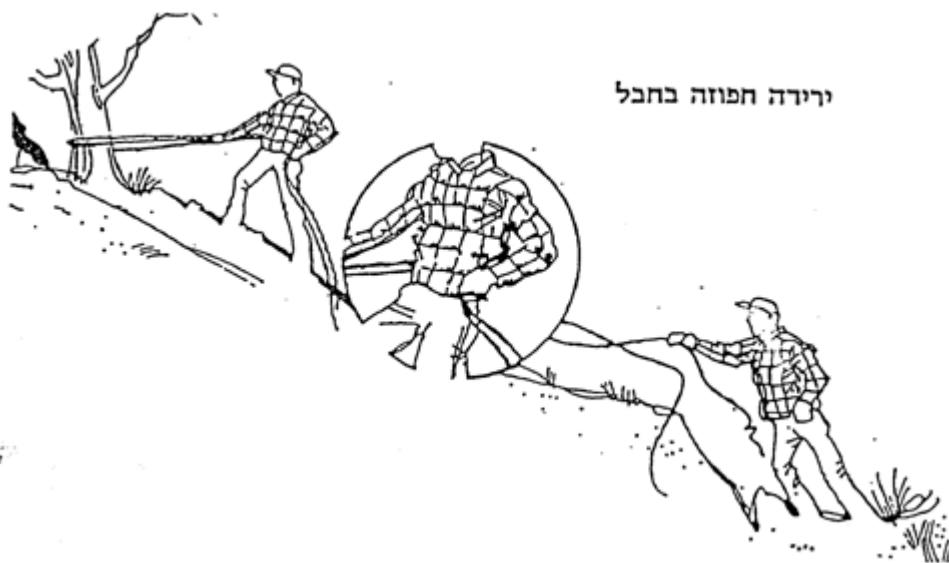
בעיה שדאית:

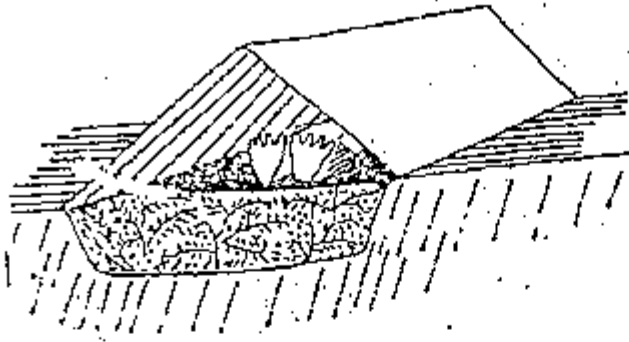
מורד תלול, שיש חשש להחלקה בו, אינו מצריך עדיין שימוש בטכניקות "סנפלינג" למיניהן. מציאתו של חבל וידע בעוגנים ובקשר הצלה יכולים להספיק.
 באתר ההליכה ישנו חבל 10 מ"מ: חבל זה עליכם לעגון לעץ או סלע יציב הנמצא כמה מטרים מעליכם, ולשלשל אותו רפוי כלפי מטה.
 היורד, אוחז את החבל בידו הימנית, ומעביר אותו על גבי המכנסיים מאחורי הגוף לידו השמאלית. עתה נשען היורד על החבל (ראה ציור). הכוח העוצר את היורד מליפול הוא לא שרירי הידיים (אחרת מתעייפים מהר מאוד) אלא חיכוך החבל ב"אחוריים". לשם התקדמות מעבירים יתרות חבל מיד שמאל לימין וצועדים עם הרגליים אחורה כך שהחבל

יהיה תמיד מתוח.
 מומלץ לתרגל עם כל חניך צעד או שניים בערב לפני היציאה.
 בנוסף לחבל זה, נשתמש בחבל נוסף לשם אבטחה:
 לכל חניך יש 6 מטר חבל אישי (חבל 8 מ"מ). אסוף את החבלים וחברם בקשרים שטוחים.
 ודא שאכן כל הקשרים תקינים ותפוסים - זכור כי חוזק השרשרת כחוזק הנקודה החלשה ביותר.

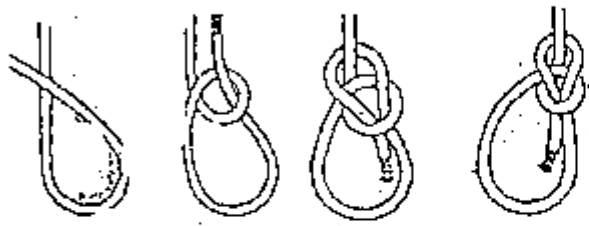
- העבר את החבל סביב מעגן (עץ או סלע נוסף).
 - קצה החבל יקשר לחניך בקשר הצלה תחת בית השחי.
 - צדו האחר של החבל יוחזק ע"י שלושה אנשים כששוב חוזרים על אותו רעיון - הכוח אינו כוח שרירי הידיים שלהם, אלא כוח החיכוך סביב המעגן!
 - בשעת הירידה, ישחררו המחזיקים את החבל כך שכל הזמן יהיה רפוי, אחרת יפריע ליורד.
 - רק בשעת מצוקה, ועל פי פקודת המדריך (ורצוי שכזה יהיה רק אחד, למנוע אי הבנות) ימתחו את החבל, הוא יתחכך במעגן ונפילת היורד תיבלם!
- שים לב! מעגן מחוספס מאוד, יפרוס או יקרע את החבל בשעת החיכוך! לכן בחר מעגן חלק ככל שניתן ודאג שהמאבטחים ישחררו ליורד חבל לפני שהוא נמתח ומתחכך.
 ולסיום - הירידה אינה ארוכה והעניין אינו מסובך כלל. חשוב לשמור על משמעת: רק אחד נותן פקודות, יורד שסיים משחרר עצמו מקשר ההצלה ומודיע בצעקה שהוא סיים וחשוב לשמור על ריכוז.

ירידה חפוזה בחבל

מ ש כ נ ס י ר י ס .
 הכוונה הנה למצע משיחי
 הסירה הקוצנית. אסוף
 כמות סירים למקום ששכ-
 נך. דרוך עליהם והכניס
 עוד ל פ נ י הקטח
 השיכון. פרוט שטיכה
 והמשכך מוכן. במירה
 והכניסם לשכון מוחקן,
 דרוך עליהם באוץ ואחר
 הכשירם סופיה בפנים.

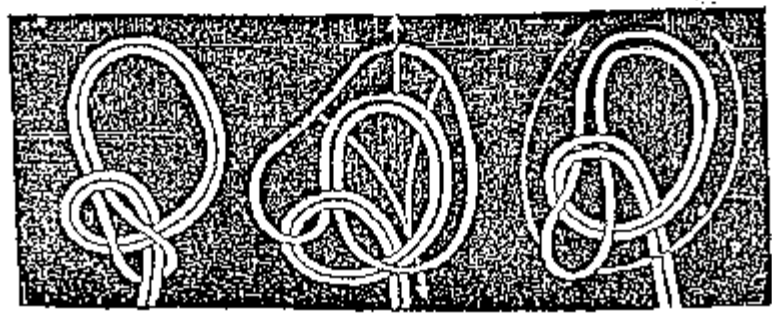

לולאת הצלה

לולאת הצלה משמשת להרפת אדם
 (או חפץ כלשהו) לגבה, או כדי
 להעלותו מבני עמוק. שמוש רב
 לקשר זה גם בעניינה קבועה

לולאת הצלה כפולה

לולאת זו משמשת בעיקר להעלאת אנשים, או להורידם ממקומות
 גבוהים. לולאת אחת משמשת מקום לישיבה, והאחרת משענת לגב.
 במקרה זה עושות לולאת אחת קצרה כמקצת.
 בניה: קפל את החבל, והחלל כמנו ביצירת קשר הצלה הבוץ. אחרי
 שתעברת את הקפל דרך הלולאה, מחמאה קצה החבל הכפול, העבר
 אותו סביב כל הקשר וחזור אותו למעלה מהצד השני.

הבערת אש:

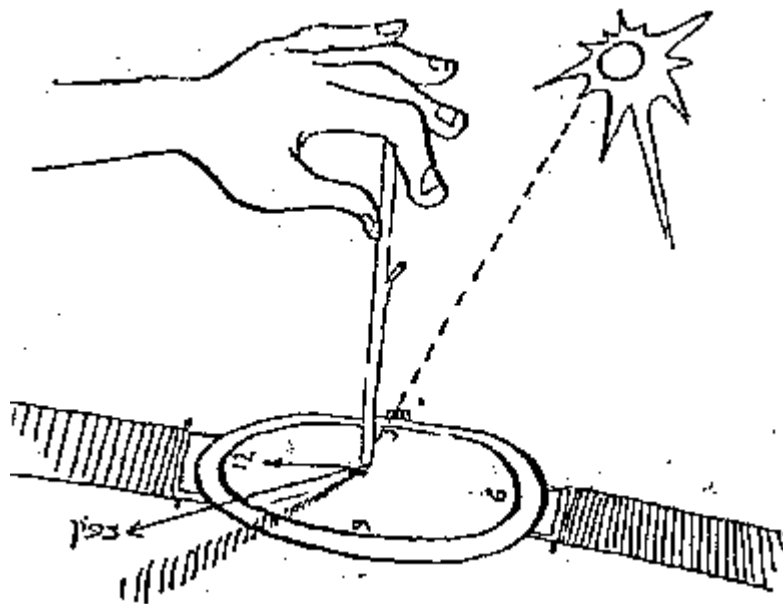
- כוון את זכוכית המגדלת כך שקרני השמש העוברות בה, יתרכזו לנקודה אחת.
- נקודה זו כוון בסבלנות אל עבר ערמת קש יבש שאספת.
- עם הופעת העשן, הנח על הקש מעט זרדים דקים ויבשים.
- לאחר שאלו נדלקו (אם לא, חזור על התהליך) הוסף לאט לאט זרדים יותר ויותר עבים.

מציאת הצפון:

אנו זקוקים לשעון מחוגים. במידה ואין כזה, ניתן לצייר על דף נייר את מצב המחוגים בשעת הבדיקה ולהשתמש בדף זה כשעון.
בכל מקרה - השיטה הנכונה לשעון חורף. בקיץ עליך להחסיר שעה מהשעה הנוכחית ורק אז להתחיל בעבודה:

הנח מקל דק על מרכז השעון.
 סובב את השעון כך שצל המקל יתלכד עם המחוג הקטן.
 חוצה הזווית בין הצל (המחוג הקטן) ובין השעה 12 מורה אל הצפון.

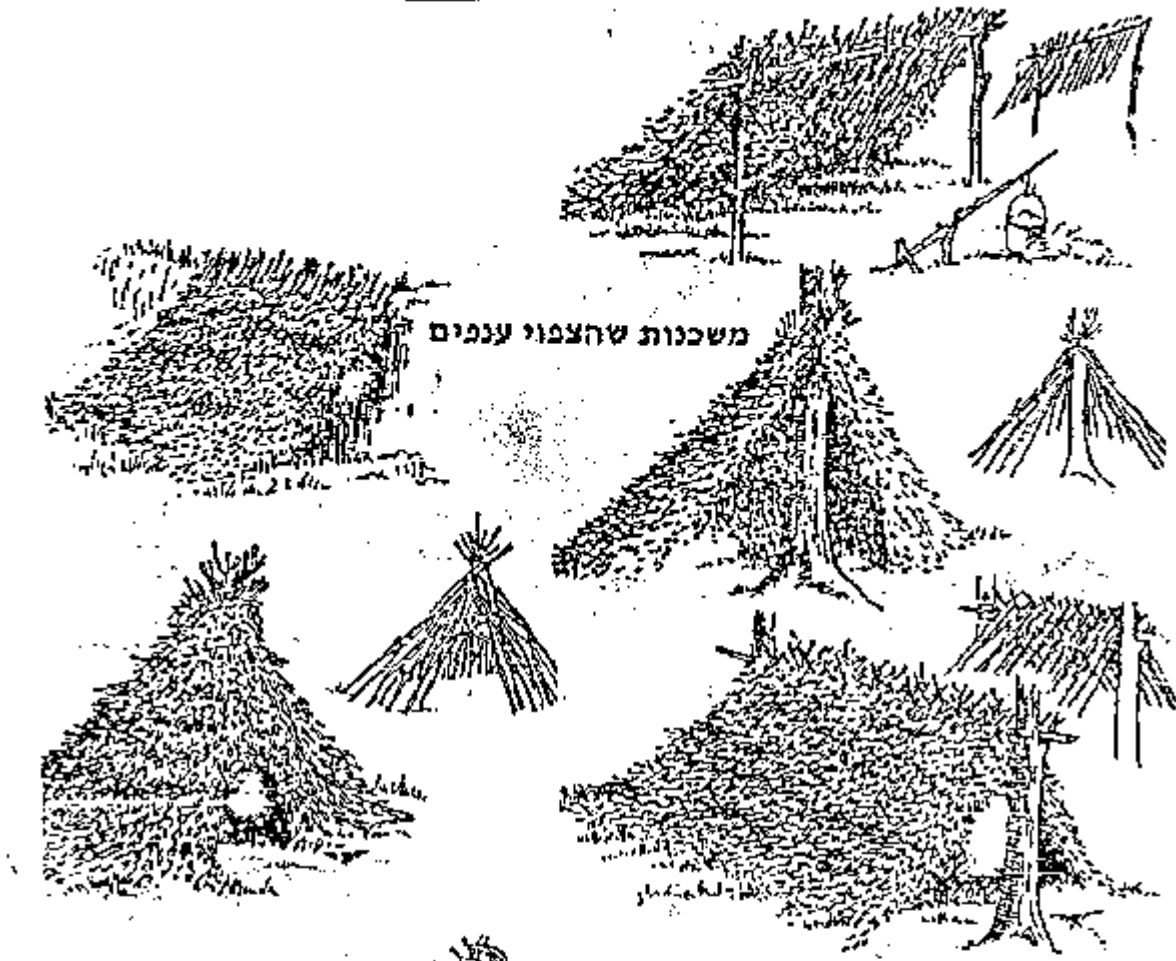
מציאת השעה - נפעל בדרך הפוכה: שרטט על הרצפה/דף את כיוון הצפון ואת כיוון הצל. הכפל את הזווית בין שני קווים אלו ותקבל את קו השעה 12. קו הצל הוא קו המחוג הקטן.

נספח תיק המדריך:

להלן רשימת הציוד לה אתה אחראי. דאג לאסוף את הציוד ערב לפני היציאה, לארגנו כנדרש ולהציגו במסדר היציאה לחבריך:

- 50 מטר חבל 10 מ"מ - ימתין לך בשטח.
- 6 מטר חבל 8 מ"מ עבור כל חניך בקבוצה - חלק לחבריך.
- 2 זכוכית מגדלת.
- 10 דפי נייר וטוש (לתרגל מציאת הצפון או השעה).

צורות סככות

אחזקת חבל אישי:

- לפף את החבל סביב היד.
- את המטר האחרון של החבל לפף במהודק בניצב לכיוון הליפוף הנ"ל.

- בשתי קצות ה"נקניק" נשארו טבעות בעזרתן ניתן לקשור את החבל לחגורה או תרמיל.

● בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

ראובן המכוון

בתחום אחריותך:

- להדריך את הקבוצה בקטעי ההליכה ועל פי סידור דרך ובניווט.

ההכנות הנדרשות:

- למד והכן הסברים קצרים בנושאים:
 - מציאת נ.צ. במפה.
 - תבליט.
 - תכסית.
 - שיטת הליכה בניווט.
 - הליכה לפי סיפור דרך.
- למד את צירי הניווט של מסלולך.

הליכה לפי סיפור דרך:

שיטה זו טובה, כשלב בלימוד הניווט, לאחר שהלומדים מכירים את מושגי היסוד ובטרם למדו לקרוא מפה. את המידע למסלול ההליכה, במקום להציג להם מפה, אנו מציגים בעברית. בעזרת תרגול זה לומד המנווט המתחיל כיצד נראים מושגי היסוד (כיפה, אוכף וכו') בשטח וכך הוא מוכן טוב יותר לעבור לשלב הבא - קריאת מפה וניווט "מלא".

כיצד הולכים?

הכן מספר עותקים של סיפור הדרך המתאים למסלולך. חלק את הדפים לחניכים ובקש מאחד מהם להקריא בקול רם מספר משפטים מהסיפור. עתה, ינסו כל חברי הקבוצה, לזהות בשטח את פרטי התבליט והתכסית שהוזכרו בסיפור. משזהו פרטים, נלך על פי ההוראות את הקטע שקראנו. נעצור ונחזור על התהליך לגבי קטע נוסף מהסיפור, עד הסוף.

- הסבר דברים אלו לחבריך לפני תחילת התרגול.

סיפור דרך - מסלול 1

הנקודה בה הוריד אותנו האוטובוס - צומת מרכזית בכפת דליית אל כרמל. נלך במסעף לכיוון דרום מערב כ - 250 מטר. הרחוב מתעקל לצפון מערב ולאחר עוד 50 מטר מגיעים לצומת. הפניות בצומת הן: ימינה, חצי ימינה, ישר, שמאלה ושמאלה חזק. נמשיך ישר ואחרי 200 מטר נגיע למבנה בעל קומה אחת וחלונות ירוקים החוסם את הכביש. הכביש ממשיך מימינו של הבית ואחר 20 מטר מסתיים האספלט וממשיך שביל עפר. 100 מטר בהמשך נזהה פניה ימינה במעלה ומספר עצי תאנה בצד הצומת. נמשיך ישר - הדרך במורד קל. עוברים שתי כניסות ימינה אל חצרות בתים ופניה שמאלה. השביל מסתיים לצדו של בית פרטי בעל קומה אחת על עמודים וגג רעפים כפירמידה. מנקודה זו נביט לכיוון דרום מערב ונזהה ואדי היורד לכיוון דרום - מזרח ומעבר לו שלוחה היורדת באותו כיוון. נמשיך בהליכה לדרום מערב על גבי שביל - חמורים. השביל

חוצה את הואדי (הנ"ל) בין גדרות טרסות. נעלה אל השלוחה המהווה גדתו השנייה של הואדי בכיוון צפון - מערב כשלאט לאט מיטשטש שביל עיזים ונעלם. מכאן נביט 150 מטר מימין וקדימה לנו ונזהה סוכת עץ מוקפת חצר פחונים. נלך לשם ונזהה ליד הסוכה, בריכת מים מבטון בצורה מלבנית.

בין הסוכה לבריכה עובר שביל רכב בכיוון צפון - דרום. בנקודה זו, ללא שביל, נעלה ישר מערבה לכיוון הכיפה שמעלינו. נמשיך במגמה זו, כשאנו עוברים שדה מעובד לשעבר ובין מטעי שקדים. בשלב זה נזהה בפסגת הכיפה שדרת עצי אורן בולטים על קו הרכס. זו חירבת-דבלה - ולשם נלך.

סיפור דרך - מסלול 2

הנקודה בה הוריד אותנו האוטובוס פינת רחוב 3 דלית-אל-כרמל. נלך ברחוב 3 עד סופו, שם נפנה שמאלה לרחוב 23 ומיד ימינה לרחוב 22. נמשיך ישר ונכנס אל חצר בית יד - לבנים של הכפר. (החצר המערבית לבניין). מכאן נצפה לצפון - ואדי עמוק היורד לכיוון מערב ומצפוניו שלוחה מאורכת עם שני עמודי מתח גבוה באוכפה.

קרוב לנו בניין בית יד - לבנים החדש (מבנה עגול) ולידו (צפוני) לשלושה בתים שליד המרכזי בהם שלושה עצי תאנה. נרד לעצים אלו ונזהה 50 מטר מצפון לנו. טנדר כחול (גרוטאה) ובצמוד לו שביל הנכנס בינות לעצים לכיוון צפון מזרח. נכנס בשביל זה ולאחר 20 מטר נחפש שבילי עיזים היורדים כלפי מטה, אל הואדי שמצפון. אנו יורדים כשמולנו, על גדתו השנייה של הואדי, שלושה בתים בשלבי בניה, בנויים זה מעל זה כמדרגות. נבחר ציר התקדמות נוח ונגיע אל תוך ערוץ הזרימה של הואדי מתחת לשלושת הבתים. במקום נזהה מכלאות עיזים, ועל השביל (היורד עם הואדי מערבה) בור מים.

(במפה נקרא: עין שמאליה - המעיין הצפוני).

מהבאר ישנו שביל המטפס אל השלוחה שמצפון לנו בתוך ואדיון. נזהה בחצי העלייה חורשה של אורני ירושלים עבותים. מימין מלווה אותנו גדר אבנים ומעבר לה מטע זיתים. אפיק הואדיון מנוצל כולו לחקלאות ע"י טרסות. נמשיך ונעלה אל עבר עמוד מתח - גבוה. לידו נזהה (20 מטר מערבית לעמוד) עץ חרוב בודד וגדול ותחתיו מבנה הרוס עליו מסומן - ש 310 בצהוב.

סיפור דרך - מסלול 3

האוטובוס הוריד אותנו בתחנת אגד של השכונה הבדואית שבקצה הצפוני של הכפר עוספיה. נחצה את הכביש בזהירות ונעלה לכיוון דרום מערב. הכיפה שלפנינו נקראת "רום כרמל" וגובהה הוא 546 מטר - המקום הגבוה ביותר בכרמל, נטפס בשביל העובר ליד מבנה ועליו שלט "תחנת ניווט". נטפס אל מרכז הכיפה ומשיא הגובה נתחיל לרדת עם השביל תך עיקול של השביל שמאלה. 50 מטר מימין לשביל ישנו מבנה בטון. נגיע עד צומת שבילים (בצומת שתי מצבות של הקדשת היער לתורמים). בצומת נעזוב את השבילים וניכנס לחורשה בכיוון דרום מערב.

אנו עולים קלות למרכז כיפה ויורדים מעברה השני. נצא מהחורשה ונמצא עצמנו שוב בצומת שבילים. נמשיך לאותו כיוון, דרום מערב על גבי שביל. שביל זה מתעקל ימינה (בנקודה זו מצבה ע"ש התורם יוסף לשם). השביל שומר על גב השלוחה לכיוון מערב עד שנגיע לפיצול בשביל. נמשיך עם הסעיף השמאלי במגמת ירידה קלה. לאחר 100 מטר נתלכד עם שביל הנע ממזרח למערב. נפנה לכיוון מערב. נזהה ואדי היורד לכיוון דרום מזח, עמוד מתח גבוה על האוכף מימין לנו וחורשת אקליפטוסים בחזית לנו. נלך בשביל הנע מימין לחורשת האקליפטוסים עד עמוד מתח - גבוה 50 מטר לפנינו. מהעמוד נחתוך בין העצים לכיוון דרום אל עבר עמוד המתח הבא - מיד נמצא עצמנו על שביל ההולך מערבה. נלך בשביל לכיוון מערב והוא מסתיים (ללא מוצא) כעבור 100 מטר. ניגש אל בין האורנים שלפנינו.

סיפור דרך - מסלול 4

האוטובוס מוריד אותנו על אם הדרך. נזהה ממערב לנו את בית הסוהר - דמון ולידו המשך הכביש המתעקל צפונה. נחצה את הכביש ונזהה שדרת ברושים ההולכת מהכביש ודרומה אל עבר מרכז כיפה. ממזרח לשדרה ובצמוד לה מטפס שביל באותו כיוון.

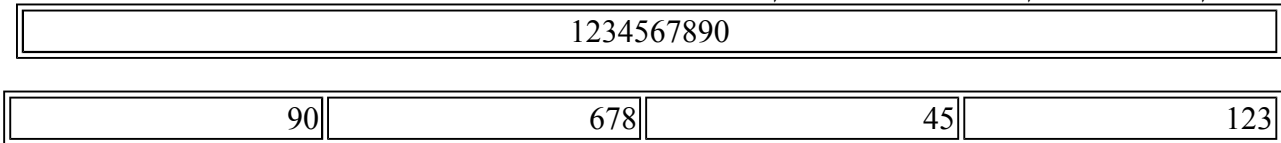
במרכז הכיפה נזהה בריכת בטון לאגירת מים.

סיפור דרך - מסלול 5

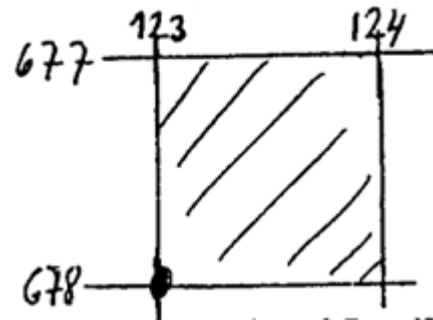
האוטובוס מוריד אתנו בצומת הכבישים: הכביש הראשי לכיוון חיפה (בקטע זה מהלכו לכיוון צפון מערב) וכביש המסתעף ממנו לכיוון דרום. נלך בכביש הסלול דרומה כשאנו מקיפים מצפון את גבעה 528 ועליה אנטנת תקשורת גבוהה. נגיע לצומת כבישים כשהישר ממשיך דרומה ואנו נפנה ימינה - מערבה - לאחר 50 מטר מסתיימת הסלילה ברחבת חניה. נמשיך מערבה תוך שאנו יורדים מדרגת סלע - 50 מטר ואנו ברחבה מגודרת באבן וסביבה אורנים.

מציאת נ.צ. במפה:

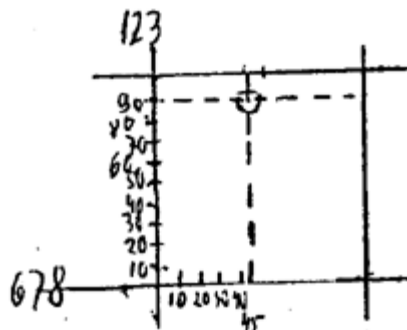
קטעי הניווט שעליכם ללכת מובאים לך להלן כסדרה של נקודות ציון. כדי לפענח נכון את הנ.צ. עליך לפעול בשיטה זו:
א. חלק את המספר בין 10 הספרות לארבע קבוצות

ב. שלושת הספרות (123) הן קו האורך על המפה (המספרים רשומים בשולי כל מפה). שלושת המספרים שבהמשך (678) הן מספרו של קו הרוחב על המפה. עקוב אחר קוים אלו עד הנקודה בה הם מצלבים. מעתה נתייחס לריבוע שנקודה זו היא הפינה השמאלית תחתונה שלו!

ג. צמד המספרים הראשון הוא קו האורך הפנימי של ריבוע זה. קו זה אינו מסומן במספר ואנו משתמשים בסרגל "מד קואורדינטות" כדי לאתר. צמד המספרים השני הוא קו הרוחב הפנימי של הריבוע. מקום מפגש שני קוים אלו היא נקודת הציון!

הקפד להשתמש בסרגל המתאים: סרגל המראה את חלוקת הריבוע, במפת 1/50,000, נמצא בפינתו הימנית התחתונה של מד הקואורדינטות.

תבליט:

לאחר שמצאת על המפה את הנקודות אליהן עליך להגיע, הוצא מהמפה את מרב המידע

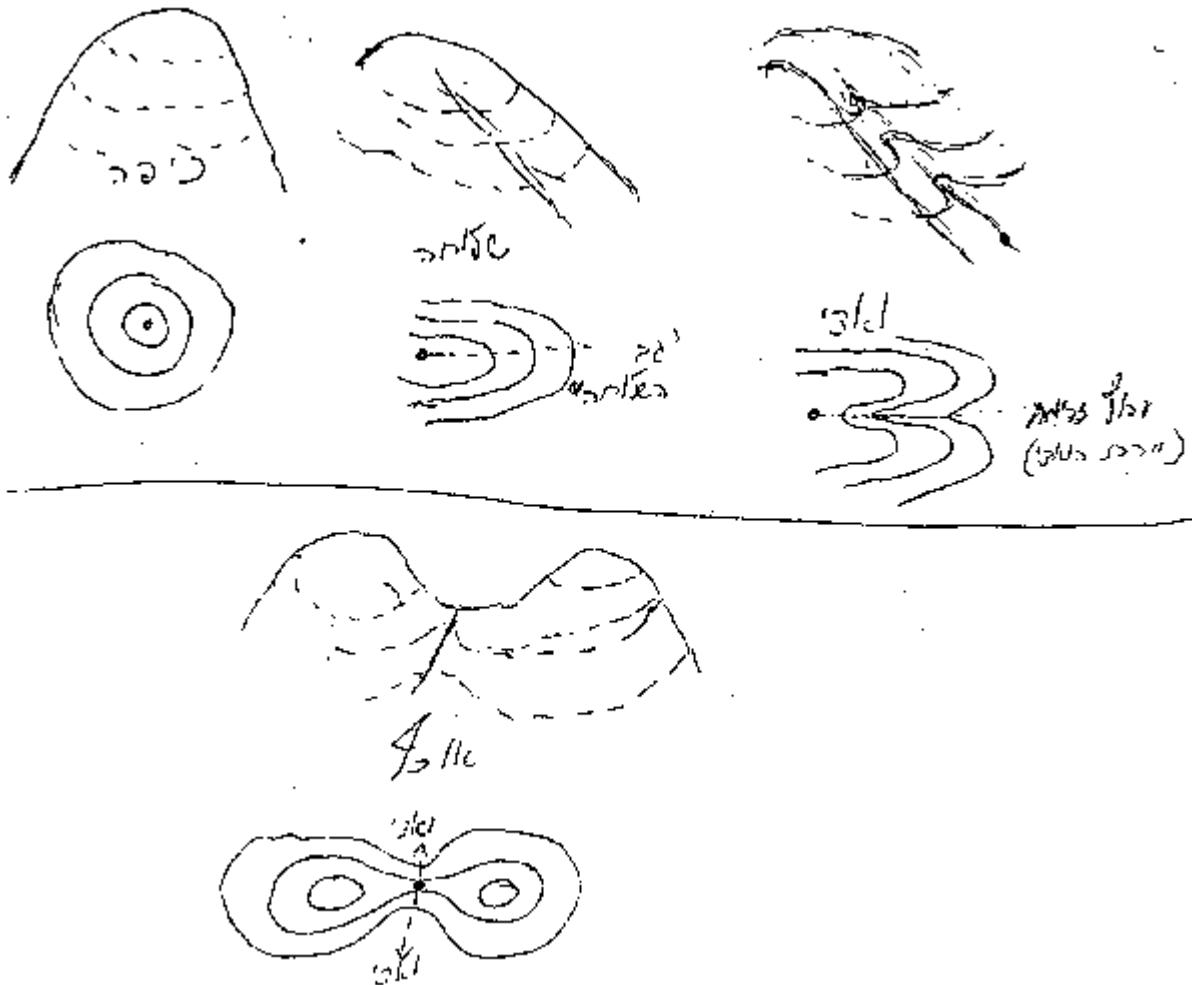
לגבי מסלול ההליכה אליהן. עיקר המידע מתקבל מניתוח התבליט:
 כיוון שהתבליט הוא בעל שלושה ממדים ובמפה חסר ממד הגובה, אנו משתמשים בקווי הגובה - קווים אלו מצוירים לאורך חתך גובה מסוים, כל קו 10 מטר מעל קודמו. לשם המחשה - ערום מעט אדמה לצורך גבעה, פזר (תוך כדי הסבר) אבקה לבנה (סוכר, מלח וכו') סביב הגבעה בצורת קווי גובה - כל קו מעט יותר גבוה מקודמו. עתה, בקש מהחניכים להביט על הגבעה מלמעלה ולהתייחס במבטם רק לקווים הלבנים. בצורה זו הם יראו עיגול בתוך עיגול - ממש כמו שמצויירת הגבעה במפה. מבחינים בין ארבע צורות תבליט בסיסיות, שכל אחת מהן מקבלת צורה אופיינית בצוור קווי הגובה:

כיפה - מתקבל עיגול בתוך עיגול.

שלוחה - מתקבלת "מתיחה" של הקווים מהנקודה הגבוהה והלאה.

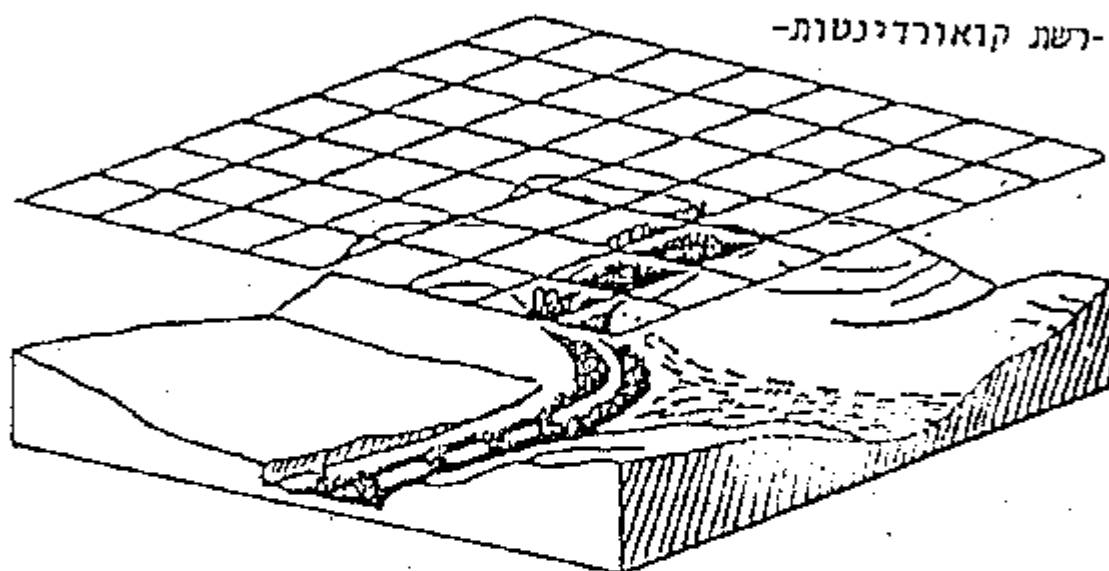
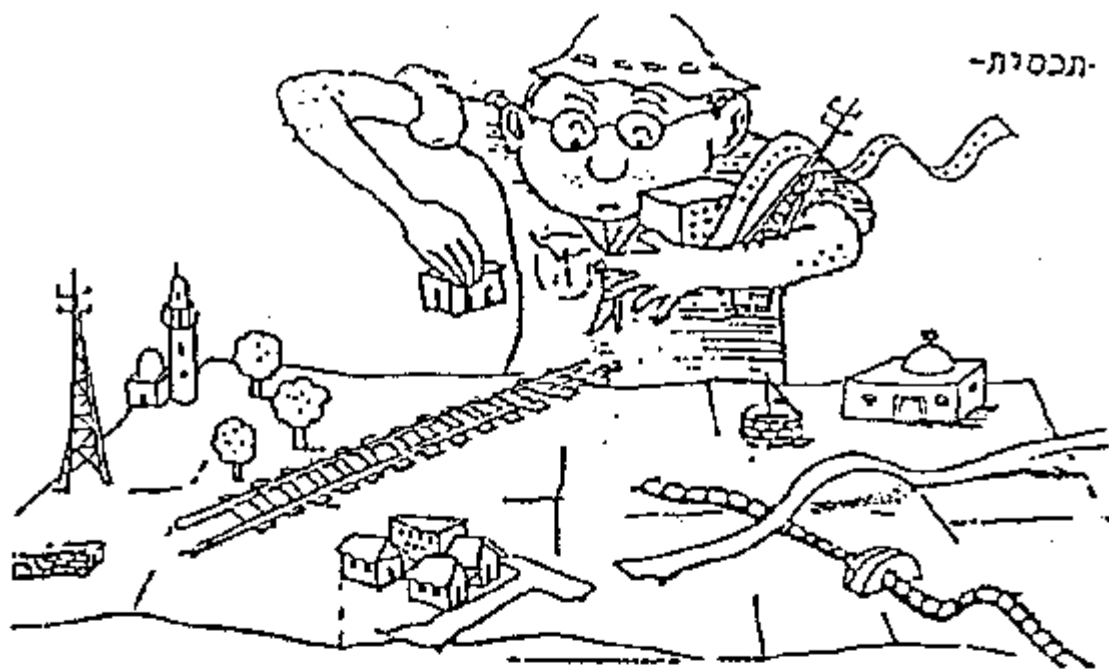
גיא / ואדי - מתקבלת "מתיחה" של קווי הגובה אל עבר הנקודה הגבוהה.

אוכף - צורת משקפיים (למעשה שתי כיפות בקו אחד ושתי ואדיות בקו הניצב).

תכסית

סוג מידע נוסף המתקבל מהכיפה הוא התכסית. הכוונה לכל מה שמכסה השטח: צומח, בתים, עמודי מתח גבוה, כבישים, בורות מים וכדומה. כיוון שאלו רבים, ואין מקום במפה לציירי כל אחד במדויק, נקבעו סימנים מוסכמים שבהם מסמנים את פרטי התכסית. כך לדוגמה - עיגול כחול מלא מציין מעיין וריבוע שחור ריק מסמן בית הרוס. מפתח הסימנים המוסכמים נמצא בשולי כל מפה.

הנווט

- בדוק במפה ומצא את נקודות הציון של מסלול הניווט שלך.
 - רשום במפורט את המידע המצוי במפה (תבליט ותכסית) לגבי הדרך מנקודה לנקודה.
 - בקש מהמדריך שיבדוק את עבודתך.
- בשטח: רענן את ידע החניכים בהסברים קצרים, בקש מהם לאתר במפה את נקודת הציון ולהוציא מהמפה מידע לגבי הדרך. תוכל להשוות את הצעותיהם לדברים שהכנת אתה ובכך לתקן להם טעויות.
- וכיצד הולכים?**
- א. לא לזוז! דבר ראשון צפו אל השטח ונסו לזהות בו פרטים שהוצאתם מהמפה. לדוגמה - אם מצאתם במפה שראית דרככם היא אל מרכזו של אוכף, הביטו בשטח וזהו את האוכף ואת מרכזו.
- ב. עתה, לכו אל היעד שקבעתם לעצמכם, כשתגיעו עצרו שנית. הקריאו לעצמכם מהמפה את המשך ההליכה, זהו את היעד בשטח ורק אז תמשיכו ללכת. כך הלאה בשיטה זו.
- ג. אם מאיזו שהיא סיבה, אינכם בטוחים בעצמכם בשעת ההליכה, עצרו ונסו להשוות את מה שעשיתם מול מה שתכננתם לעשות. לדוגמה - עלינו בואדי אך בתכנון נאמר לחצות ואדי תוך שמירה על קו הגובה.
- * רק עבודה בשיטה זו, תאפשר לכם לזהות טעויות במידה ונעשו ולכן - בלי פזיזות ובלי לחץ!
- * זכור! אתה המדריך ולא הנווט בשלב זה ולפיכך, הסבר לחבריך את המובא לעיל, ותן להם להתנסות בהובלת הקבוצה.

ציר נווט חוליה 1

- נקודת מוצא: נקודת סיום ניווט האזימוטים בנ.צ. 15330 23260
- נקודת ביניים: עמוד מתח גבוה בנ.צ. 15300 23285
- נקודת סיום: שדרת עצי צפצפה בנ.צ. 15275 23360

ציר נווט חוליה 2

- נקודת מוצא: נקודת סיום ניווט של האזימוטים בנ.צ. 15360 23470
- נקודת ביניים: צומת שבילים בנ.צ. 15270 23495
- נקודת סיום: מפגש שביל עם כביש בנ.צ. 15215 23490

ציר נווט חוליה 3

- נקודת מוצא: אתר הפעלת התצפית בנ.צ. 1539023615
- נקודת ביניים: עין אלון בנ.צ. 15250 23680
- נקודת סיום: אתר מחצבות קדומים בנ.צ. 15170 23700

ציר נווט חוליה 4

- נקודת מוצא: נקודת סיום ניווט האזימוטים בנ.צ. 15265 23740
- נקודת ביניים: מפגש שבילים בנ.צ. 15340 23585
- נקודת סיום: נ.ט. הר שוקף נ.צ. 15270 23490

ציר נווט חוליה 5

- נקודת מוצא: אתר הפעלת התצפית בנ.צ. 15305 23915
- נקודת ביניים: גשר עץ על נחל קלח בנ.צ. 15260 23860
- נקודת סיום: "חניון הפיתולים" בנ.צ. 15165 23765

נספח - תיק מדריך

- לפניך רשימת הציווד שלו אתה אחראי. דאג לאסוף את הציווד בערב לפני היציאה, להכינו כנדרש ולהציגו במסדר היציאה לחבריך:
- 5 עותקים של "סיפור דרך".

- 5 מפות 1/50,000 של אזור הטיול (מפת עתלית).
- ניילון לעטיפת המפות.
- 4 מדי אזימוט שקוף.
- שקית ובה מעט אבקה לבנה (סוכר / מלח / קמח).
- רשימת הנ.צ. למסלול הניווט.
- סיפור הדרך לקטע הניווט (כפי שאתה הכנת) כעזר בזמן עבודת הקבוצה בשטח.

● בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

יוסף החושף

בתחום אחריותך

1. הפעל הקבוצה בקטעי ההליכה על פי כתבי הסתר.

ההכנות הנדרשות:

1. לימוד הכנת הסבר קצר בנושא כתבי סתר וסימון שבילים.
2. הכנת עותקים של כתבי הסתר במסלולך.
3. הכנת "כתב סתר" / צופן מקורי לקטע ההליכה הרביעי.

ההליכה בכתבי סתר

את ההליכה שבתחום אחריות חילקנו לחמישה קטעים:

קטע ראשון: פתרון תשבץ, בעזרתו פיצוח צופן ופענוח הוראות ההליכה. קטע שני: מציאת צופן כתב עברי קדום (שאנחנו נטמין בשטח) ופענוח הוראות ההליכה.

קטע שלישי: פתרון כתב חידה, בעזרתו פיצוח צופן החלפת אותיות ופענוח ההוראות.

קטע רביעי: בו רשמנו לך את הוראות ההליכה ועליך להכין כתב סתרים / צופן ולהפעיל את קבוצתך.

קטע חמישי: מעקב אחר סימון שבילים של החברה להגנת הטבע.

מומלץ להבהיר לעצמך ולקבוצה את הנקודות הבאות:

כל פענוח של כתב חידה או צופן כדאי שיהיה מותנה בעצם ההליכה במסלול. כתב המוצפן ולצדו מובא מפתח ההצפנה, גורם לחניכים עבודה טכנית בלבד. נחמד אבל לא מתוחכם. עדיף לבחור בשיטה כזו (ראה דוגמאות שלנו) שבה פתרון החידה יהיה תלוי בדברים שהמדריך אמר במהלך המסלול או בדברים שהחניך צריך לשים לב אליהם במשך ההליכה. זה אמנם מחייב עבודת הכנה רבה יותר מצד המדריך - אבל לזה קוראים מתוחכם!

הכן מספר עותקים מכל כתב חידה, כך שלכל היותר ישבו שלושה חניכים מול דף. כך נגרום לכל הקבוצה להשתתף במשחק.

מכיוון שמדובר במשחק כדאי להוסיף **תפאורה**: את ההוראות המוצפנות בכתב עברי קדום לכתוב על נייר מצהיב השרוף בשוליו, להטמין כתבי חידה בבקבוק וכדומה (כיד הדמיון הטובה).

סימון שבילים של החברה להגנת הטבע - לשיטה זו מספר מטרות:

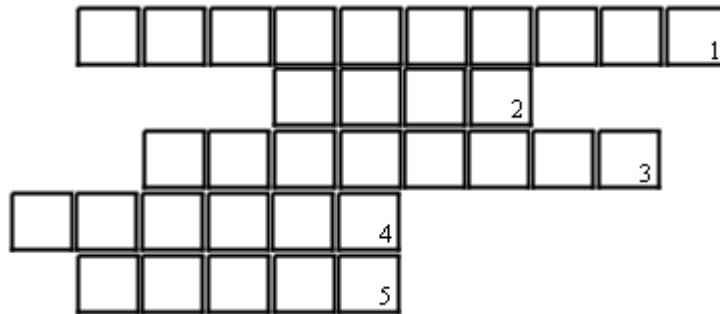
1. לפרוץ שבילים חדשים במקומות לא מוכרים (ראה מאמר "שמירת הטבע אצל"גד המלומד", המתנגד למטרה זו).
2. לעזור למטייל ה"רגיל" בניווט אל אתרי הנוף.

3. לנתב את כל ההולכים למסלול אחד וכך לצמצם את הפגיעה בטבע העלולה להיגרם ממעבר בחורש במספר רב של מסלולים.

- הסימון בשטח מתבצע באחד מארבעה צבעים: שחור, כחול, ירוק ואדום. הנתבי מסומן באותו צבע על גבי "מפת סימון שבילים".
 - המדריך בשטח צריך להיות ערני לסימון. הכוונה היא שמכל סימן ניתן יהיה לראות את הסימן הבא - וכך לשמור על המסלול. אך לא תמיד זה כך ולכן צריך לשמור על ערנות כשמובילים קבוצה לאורך מסלול מסומן.
- ** בקטע הליכה זה, החלף מדי פעם את מוביל הקבוצה כדי שכולם יתנסו בדבר!**

מסלול 1

פתרו את התשבץ:

הגדרות:

- 1: הכפר הדרוזי בו ביקרנו
- 2: החרבה בה עשינו תצפית
- 3: המונח הגיאוגרפי לציון תוואי כביש חיפה-דליה הוא קו:
- 4: אתר התפילה של הדרוזים
- 5: העצים בצילם אנו סועדים

עתה, יש לכם 5 אותיות להם מתאימים 5 מספרים. שברו את הראש ופענחו את שאר הצופן ולאחר מכן פענחו את הרמז להמשך ההליכה.

10, 26, 42, 22 : 26, 40, 32, 4, 40, 10 ; 4, 42, 4, 20, 24 ; 8, 32 ;
 24, 36, 12, 26, 44 ; 2, 40, 10, 12, 28, 10
 (1200 מ')

תוך כדי הליכה פתרו את כתב החידה שלהלן:

השביל בו אנו צועדים, נע בתוך ואדי מצפון לערוץ הזרימה. במקום בו חוצה השביל אל גדתו הדרומית של הואדי מצוי עץ זית שעל גזרו רשום בצבע אדום מספר __ __. 400 מ' אחר כך נעצור ונצפה צפונה. מולנו (מעברו השני של נחל __ __) נמצא הר שוקף. על פסגתו חורשות אורנים שנטעו ע"י __ __. מערבה מפסגתו, על האוכף נראים עצי אורן בעלי גזר חשוף וגבוה - זהו אורן __ __ והוא טבעי בארץ. בנקודה אליה התבקשנו להגיע בחידה הראשונה, אנו מזהים חורשה של עץ נטוע נוסף - זה ה __ __.

בכתב הצופן שלהלן הוחלפה האות הראשונה שבמילה הרביעית באות האחרונה שבמילה השניה. האות הראשונה במילה הראשונה הוחלפה באות האחרונה במילה השלישית ואת שאר ההחלפות תבינו לבד.

הספרה הראשונה שבמספר, ספרת העשרות הוחלפה בספרה 7 ואת שאר ההחלפות

תבינו... לבד.

עטבצ עמל מקטמכ מפדכג הא נצה הז עקטפמ, 455 ברט בהטמע מימשא -
פ 90 זחסשב בשבשג אימשא.

בעזרת הרמז הבא, המשיכו בעבודת הפענוח.

כף זכר עזר עזר עזר עזר עזר עזר עזר עזר עזר
עזר עזר עזר עזר עזר עזר עזר עזר עזר עזר
עזר עזר עזר עזר עזר עזר עזר עזר עזר עזר

- קטע ההליכה הבא (הסתכל במפה) הוא מכאן (נ.צ. 150623365), בעיקוף הצפוני סביב היישוב ניר עציון והמוסר ימין אורד עד נ.צ. 1488023440, שם ניפגש עם שביל הליכה המסומן אדום. בחר לך דרך מקורית להצפין קטע זה, והכן את הדרוש.
- קטע ההליכה האחרון, לאחר הסבר בנושא "סימון שבילים" יהיה תוך מעקב אחר שביל החברה להגנת הטבע המסומן אדום (לכיוון צפון מערב) עד מפגשו האחרון עם השביל המסומן שחור (שים לב! צומת זו אינה מסומנת כראוי בשטח! היוזהרו לא להתבלבל). ומשם עם השביל השחור לכיוון צפון מזרח.

מסלול 2

1. פתרו את התשבץ:

3 ₁	ק	י	ל	כ	כ	ל	נ	ל
					ל	ל	ל	ל ₂
					ל	ל	ל	ל ₃
					ל	ל	ל	ל ₄
					ל	ל	ל	ל ₅

הגדרות:

- 1: הכפר הדרוזי בו ביקרנו
- 2: בתכסית 2 קווים מרוסקים מקבילים הם סימן מוסכם ל...
- 3: היער שממנו אנו באים נקרא ע"ש ארץ...
- 4: ההר ממנו אנו באים נקרא
- 5: אתר התפילה של הדרוזים

עתה, יש לכם 6 אותיות בהתאמה ל 6 מספרים. שברו את הראש ופענחו את שאר הצופן. בעזרתו תפענחו את ההוראות להמשך.

8, 40, 12, 26, 4, 40, 18, 26, 44, 12, 2, 26, 42, 26, 16
42, 20, 4, 22, 10

;40, 18, 26 ;26, 20, 40, 42, 32 ;24, 20, 4, 42, 4 ;10, 28, 20, 26, 20
 ;44, 40, 32, 26 - ;40, 18, 26 ;26, 20, 40, 42, 32 ;10, 28, 20, 26, 20
 ;14, 26, 40, 10 ;26, 42, 10, 40, 12, 4, 38

בעזרת הרמז הבא פענחו והמשיכו:

פ
פ
פ
פ

3 7 2 7 3 3 3 0 4 2 1 0
 . w z 9 9 9
 3 7 2 7 3 3 3 0 4 2 1 0
 3 7 2 7 3 3 3 0 4 2 1 0
 3 7 2 7 3 3 3 0 4 2 1 0

כתב החידה:

בדרך עברנו שלט ימינה לחניון _____ ולאחריו שלט נוסף (עם גבו אלינו) ועליו חתומה רשות _____ שמספר הטלפון שלה הוא _____ . בצומת הכביש שמאלה היה שלט לכיוון בית ההבראה _____ ואליו אנו המשכנו לכיוון _____ . הכי מוזר היה לפוגש בהמשך _____ .

בצופן שלהלן הוחלפה האות השמינית במילה החסרה השניה באות האחרונה של המילה הרביעית ואילו האות השלישית במילה הרביעית הוחלפה באות השלישית שבמילה חמישית. האות השניה במילה השישי הוחלפה באות האחרונה במילה הראשונה. בספרות: הוחלפה הספרה הראשונה מימין בספרה השניה מימין והספרה השלישית מימין הוחלפה בספרה השביעית מימין.

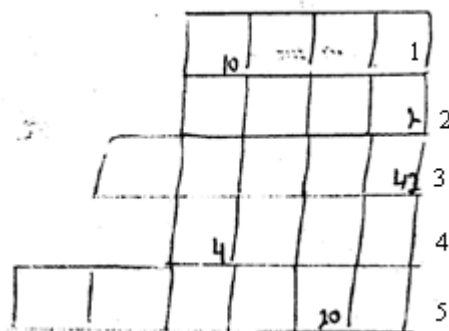
בעזרת רמזים אלו תוכל תפצח את שאר הצופן החלפת האותיות וצופן החלפת הספרות, עתה פענחו צופן זה ופעלו בהתאם:

עדגספכ יא "סג", גבזלפכ שיט מימשא לקטש 8 וגשפכ שבשגע - חטקכ הזשב פעמ 8 קמשפכ בשבג אימשא

- קטע ההליכה הבא מנקודה זו - הולכים ישר (מערבה) בשביל עד למקום הפיצול. שם לוקחים את הסעיף הימני עוברים צומת ופניה שמאלה וממשיכים ישר ובמסעף הבא שמתלווה שמזהים את השלט של סימון שבילים החברה להגנת הטבע: מסלול רכס כרמיה - סימון שבילים ירוק. בחר לך דרך מקורית להצפין קטע זה והכן את הדרוש.
- קטע הליכה האחרון לאחר הסבר בנושא "סימון שבילים" יהיה תוך מעקב אחר השביל הירוק - במורד לכיוון צפון מערב - עד סופו.

מסלול 3

פתרו את התשבץ:

ה גדרות:

- 1: שם האבן הנחצבת במחצבות קדומים.
- 2: שם הבקעה שמדרום מזרח לנו
- 3: הכרמל הוא חלק צפוני מכלל הר.
- 4: אזימוט 270 הוא בעצם כיוון . . .
- 5: אתר התפילה של הדרוזים

קיבלתם 5 אותיות בהתאמה ל - 5 מספרים. שברו את הראש ופצחו את שאר הצופן. בעזרתו תפענחו את ההוראות הבאות:

;10,26,12,40,8;24,20,4,42,4;12,24,32
 ;28,12,42,2,40,10;28,4,2,10;44,20,4;8,32
 ; 4 " 24,26,40,22,10-44,12,40,32,20"
 22,42,26,10,24;14,26,40;40,20,38,10;24,32

בעזרת הרמז פענחו והמשיכו:

פ 459 ז w q yz
 פ 459 ז w q yz
 פ 459 ז w q yz
 פ 459 ז w q yz

הכביש בו נפגשנו, מוביל מקיבוץ _____ לכיוון החוף. ליד נקודת המטרה יש על הכביש שלט פח ("אבן דרך") ועליו כתובה הספרה _ וסביבה מסגרת בצבע ____ . 50 מטר במורד הכביש יש אבן דרך מבטון שעליה כתובה הספרה - וסביבה מסגרת בצבע ____ . בשביל שאתו נפגשנו יש שער ברזל בעל שתי דלתות. בכל דלת יש סורגים היוצרים ____ ריבועים.

בצופן שלהלן, הוחלפה האות הרביעית במילה החסרה הראשונה עם האות האחרונה במילה השלישית. האות הראשונה במילה הראשונה הוחלפה באות מ' והאות האחרונה במילה השנייה, הוחלפה באות השנייה במילה השלישית. בספרות: הספרה הראשונה הוחלפה בספרות העשרות שבמספר הסורגים והספרה השנייה הוחלפה במספר - 0.

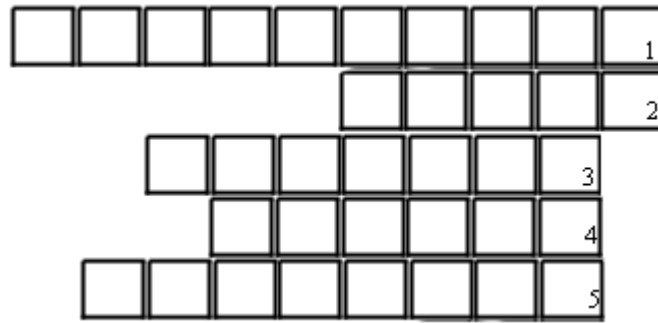
את שאר צופן החלפת האותיות וצופן החלפת המספרים תוכלו לפענח לבד ואז להבין את הכתוב כאן:

עבישתפ מימשא בהטמע הס עוהב עיאשישכ מע גהמט כקכ חפ עבכק ענמפע

- קטע ההליכה הבא ממשיך מנקודה זו על גבי השביל, חוצים את "נחל" הביוב של קיבוץ בית אורן, וממשיכים באותו שביל (מערבה) עוד כ - 400 מ' ולבסוף מגיעים לפיצול שבילים - שביל הממשיך ישר במגמת ירידה קלה ושביל העולה ימינה. בצומת זו תחנתנו הבאה. חשוב על דרך מקורית להצפנת קטע זה והכן את הדרוש.
- מתחנה זו (לאחר שנפעל בה) ועד לסיום עוקבים אחר סימון השבילים של החברה להגנת הטבע - סימון כחול היורד אל אפיק נחל אורן. לא רחוק משם נפגשים עם סימון אדום המוביל גם הוא באפיק נחל אורן מערבה. התחל את ההליכה בהסבר קצר בנושא "סימון שבילים".

מסלול 4

פתרו את התשבץ:

- 1: הגדרות: 1. גורד השחקים שמצפון לנו הוא בניין ה - ...
- 2: על אבן בפסגת הר שוקף כתוב
- 3: בתכסית - עיגול שחור ריק הוא סימן מוסכם ל ..
- 4: אתר התפילה של הדרוזים
- 5: אזימוט 135 הוא כיוון

• קיבלתם 6 אותיות בהתאמה ל - 6 מספרים. שברו את הראש ופענחו את שאר הצופן - בעזרתו פענחו ובצעו את הכתב הבא:

;44,26,12,36;28,12,34,36,26;40,26,18;26,20,28,12,26,42
 26,20,24,20,4,42
 - 10,4,40,32,26;26,20,14,20,32;24,20,4,42;26,42,26
 ;42,20,4,22;26,32;442,6,34,26,24;8,32

מכאן לכו בכביש 200 מ', פנו ימינה 20 מ' ופנו שוב ימינה 20 מ'.
 הגעתם למערת קבורה בה הרמז הבא:

904 10 20 18
 904 20 18 18
 904 20 18 18
 904 20 18 18

עתה, פענחו כתב חידה זה:
 בעמוד שלפנינו שלושה חיצים ושני צבעים _____ ו _____ . הם מצביעים אל מערות,
 רכו, הר, נחלו _____ ששמותיהם בסדר זה:

שהיא גם האות האחרונה בצבע השני) הוחלפה באות השניה שבמילה הבודדת החסרה
 במרכז. האות הראשונה בשם הראשון לעיל הוחלפה באות הראשונה של השם השלישי.
 והאות הראשונה בשם השני הוחלפה באות האחרונה בשם הרביעי.
 הוחלפה האות השלישית במילה בשישית.
 את שאר סדר ההחלפות תבינו לבד - וכך תוכלו לפענח את ההוראה הבאה.

בהטמ קגשפג. מימשאפ (אתפפג זופג בהטמ) מבשוטז עיגש ביבלא -
 דיגספכ יא "סג"

- מתחנה זו (לאחר ההפעלה) עלינו להמשיך באותו כיוון (צפון מערב). השביל יסתיים ואנחנו נחצה את החורשה באותו כיוון. נגיע אל הצומת כביש עם שביל. בצומת זו מסר שלטים עליהם כתוב: חץ שמאלה "חניון יערות כרמיה" - חץ

שמאלה "מחנה נער יערות כרמיה".

- שלט פח ועליו כתוב "בית הבראה יערות הכרמל" ושלט פח צהוב של החברה להגנת הטבע ועליו סימון שביל ירוק.

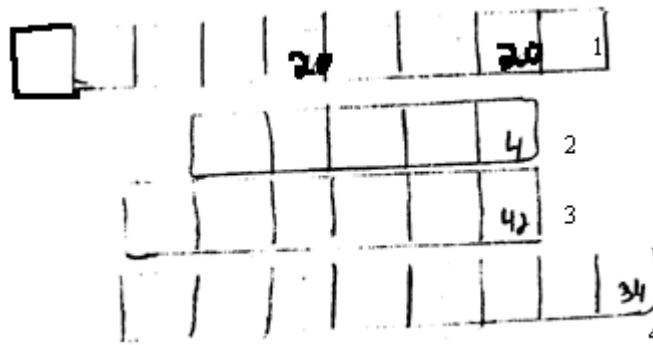
בעזרת מידע זה - חבר לקבוצתך צופן / כתב חידה שפתרונו יוביל אותם לתוך השביל "ירוק" של החברה להגנת הטבע.

- מכאן, לאחר הסבר בנושא "סימון שבילים" ננוע תוך מעקב אל תוך נחל אורן. (זהירות - צומת השבילים אינו מסומן בצורה טובה בשטח!).

נרד בשביל האדום אל הערוץ ונמשיך בו מערבה.

מסלול 5

בהפסקת צהרים פתרו את התשבץ הבא:

- 1: נחל קלח הזורם צפון מערבה מגיע ליישוב . . .
- 2: בתכסית - ריבוע שחור מלא הוא סימן מוסכם ל . . .
- 3: הכרמל הוא שלוחה צפון- מערבית ברכס ה -
- 4: המונח הגיאוגרפי לציון תוואי כביש חיפה אליקים הוא קו

קיבלתם 5 אותיות בהתאמה ל - 5 מספרים. שברו את הראש ופענחו את שאר הצופן. בעזרתו הבינו את ההוראה הבאה:

;40,32,42;8,32;12,22,24
;36,12,4,20,38,24;10,30,20,28,22,10
.28,40,12,2;44,20,4

כאן המשיכו תוך פתרון כתב החידה הבא:

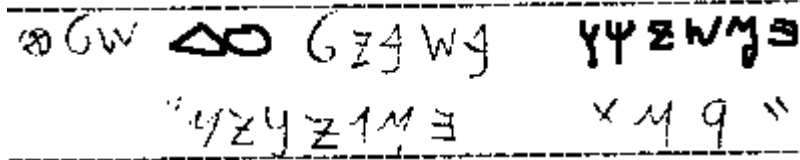
מימין לשער הכניסה יש שלט עגול שהקיפו בצבע _____ בו מצויר _____. בשלט שני מחזיק נער _____ והילדה לובשת _____. המילה שחוזרת בשלוש שפות היא _____ . רמז כעזר להשלמה: מחמשת המילים החסרות - בשלוש מופיעה האות א' ובשלוש האות ל'.

- בצופן הבא, הוחלפו האותיות: האות הראשונה מהמילה החסרה (בכתב החידה) הראשונה, הוחלפה באות שהגימטרייה שלה הוא סכום כל האותיות ה - ל' המופיעות במילים החסרות. האות הראשונה במילה השניה הוחלפה באות האחרונה במילה הראשונה. האות האחרונה במילה השלישית הוחלפה באות הראשונה במילה הרביעית.

- עתה תוכלו לשבור את צופן ההחלפה ולפענח את ההוראות הבאות.

יבלאע פיבלאע מימשא עהפחו לכ עחשמפו בסטפב הס.
יב טבצ אעבית

בעזרת הרמז פענחו והמשיכו:

קטע ההליכה הבא הוא: לוקחים את השביל מערבה, יוצאים אתו מאזור הקיבוץ אל החורש הטבעי. ממשיכים ישר וחולפים שתי פניות ימינה. מגיעים אל פניה חדה שמאלה מצד ימין שער פרוץ ועמוד מתח גבוה ולידו עמוד מתח נמוך. מכיוון שאסור להמשיך ישר, נפנה בירידה שמאלה חזק עם השביל - 50 מ' ואנחנו נפגשים עם שביל נוסף ועם שביל החברה להגנת הטבע המסומן בכחול. את הוראות ההליכה לקטע זה, הצפן בדרך מקורית לקבוצתך. באזור השער הסגור יחכו לכם סנדות עבור ההפעלה שמעביר "דן הכפתן".

- קטע ההליכה הבא, לאחר הסבר קצר בנושא סימון שבילים, יהיה במעקב אחר השביל הכחול, לכיוון מערב תוך ירידה אל ערוץ נחל אורן. בערוץ נפגוש את המסלול המסומן אדום ואתו נמשיך מערבה.

● בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

שמעון על המזון

* בתחום אחריותך

הארוחות במהלך הגיחה.

* ההכנות הנדרשות

1. הצטיידות בפרטי מזון.
2. הכנת תפריט (מפורט) לארוחות.
3. הכנת כלי בישול.
4. תיאום עם "לוי הטבעי" לגבי מזון מן הצומח.

הצטיידות במזון:

פרט לעצם איסוף פריטי המזון, חשוב להכינו לנשיאה. ארוז כל פריט מזון בתוך שקית פלסטיק. מזון שיש חשש שיישפך, ארוז וקשור בשתי שקיות (זו בתוך זו). מזון שביר - ובמיוחד ביצים, יש לקשור היטב בתוך תבנית או אריזת קרטון אחרת וגם הפעם לעטוף בשקית פלסטיק אחת או שתיים. בשלב הבא חלק את פריטי המזון למספר תרמילים (התייעץ עם החניך התורן). אריזה בתוך התרמילים תיעשה במסדר היציאה.

הדרישות ממזון לטיול הן:

1. שיהיה קל לסחיבה.
 2. שיהיה זול.
 3. שיהיה טעים ומזין.
 4. שיהיה מגוון.
- לאור זאת אנו ממליצים להימנע מאכילת שימורים כי: הקופסאות כבדות, יקרות ובעיקר - טעמן סינטטי ויש אומרים אף לא בריא.

- ההמלצה היא לתפריט המבוסס על אבקות, ירקות ופרות.
- בדוק עם "לוי הטבעי" לגבי מזון מן הצומח אותו תפגשו בדרככם.

כלי בישול

- מומלץ להצטייד בכלי אוכל חד פעמיים - זו הדרך הבטוחה ביותר להימנע ממחלות זיהומיות.
- את כלי הבישול נאלתר מקופסאות שימורים בגדלים שונים:
- חתוך פחים גדולים ליצירת מחבתות, פרוס קופסה גדולה (לאחר הוצאת המכסה והתחתית ליצירת משטח קלייה ואפיה, קפל רצועות פח ליצירת ידיות וכדומה).
- רוב מיני המזון דורשים הכנה "באש קטנה". כדאי לפיכך להתארגן להקמת כירת מנוף (ראה איור) בה השליטה על הסיר היא הטובה ביותר.
- 50 אחוז מהתאבון תלוי בצורת ההגשה ולכן מומלץ: לתאם את הכנת כל חלקי התפריט לזמן הארוחה ולא לאכול קצת אחרי קצת.
- לאלתר שולחן (שולחן אבנים או שולחן חפור - פשוטים להכנה) ולערוך אותו במיטב התפאורה (נרות, פרחים וכו').
- להגיש את המזון לשולחן, אך בטרם האכילה לברך או למשוך את הזמן במשחק קצר.

תפריטים מומלצים:

- פ י ת ו ת - 1 קילו קמח עם 1 1/2 כוס מים ושתי כפות מלח. ללוש לבצק, לרדד עיגולים ולקלות על פח חם. מומלץ מאוד להוסיף לבצע בזמן הלישה, עלי אזוב מצוי.
- ד י י ס ו ל ת - אבקת סולת + אבקת חלב + מים 2-4 כפות קקאו. להביא לרתיחה עד שהעיסה נעשית צמיגה. למזוג לצלחות ולפזר מעל סוכר.
- מ ר ק - לסיר מים (כמות המים - כוס עבור חניך) מוסיפים ירקות חתוכים קטן: גזר, תפו"א, קישוא, בצל ופלפל. מבשלים עד שהירקות רכים. מוסיפים מלח ו/או אבקת מרק (כתבלין בלבד) מרתיחים ומגישים.
- א ו ר ז - כל כוס אורז היא 3-4 מנות. קולים גרגרי האורז בתחתית הסיר. לפני שהם משחימים מוסיפים מים (2 כוסות מים לכל כוס אורז). מוסיפים מלח ו/או אבקת מרק כתבלין וסוגרים את הסיר אטום ככל שניתן. אסור לערבב אורז! כשהמים אוזלים האורז מוכן!
- ש ק ש ו ק ה - מטגנים במחבת חתיכות בצל, פלפל ועגבניות. כשהירקות רכים שוברים מעל ביצים וממשיכים לחמם עד שהביצים מתקשות.
- ת פ ו ח י ע ץ א פ ו י י - מוציאים בגירוד את מרכז התפוח (הגרעינים) ובחלל ממלאים בסוכר, קינמון וצימוקים. עוטפים כל תפוח בנייר - אלומיניום ואופים עד שהתפוח רך.
- ב י צ א י נ ד י א נ י ת - פורסים תפוח אדמה לשניים, מגרדים מעט מתוכנו ושוברים אל החלל ביצה. סוגרים על הביצה את שני חלקי התפוח ומהדקים ע"י תקיעת שלושה גפרורים. עוטפים התפוח בנייר - אלומיניום ואופים בין הגחלים.
- ע ל י פ נ ק י י ק - בוחשים היטב כוס קמח, 3 כפות אבקת אפיה, 3/4 כוס מים וכף סוכר. בלילה זו מספיקה ל - 4 עלים בממוצע (תלוי בעוביים). יוצקים מעט מהבלילה על מחבת חם, קולים קלות ומוציאים. למרוח על זה ממרח מתוק.
- ע ו ג ה - 1 1/2 כוס קמח + 2 כפיות אבקת אפיה + 1/2 כיתת מלח + 3 כפות קקאו + 1 1/2 כוס סוכר + 5 כפות שמן + כוס מים + 2 כפיות טיפות לימון. להוסיף המצרכים בסדר זה תוך כדי ערבוב. את הבלילה אופים בטבון או על גחלים.
- מ י ץ ל י מ ו ן - מטפטים מעט טיפות לימון לכלי מים. עדיני נפש מוסיפים גם סוכר.

ולא סיפרנו על סלט ירקות וסלט פרות "סתם", חביתות ותה וצי'פס ושאר דברים שנראו כמובנים מאליהם. ולא סיפרנו על הכנת מזון מצמחים, כי זה מפורט אצל "לוי הטבעי".

הצעת תפריט:

ארוחת עשר:
 ארוחת צהרים:
 ארוחת ערב: פיתות (אם כבר, הכינו גם למחר), אורז, מרק ירקות, ביצים אינדיאניות, שקשוקה קפה ועוגה.
 ארוחת לילה: קרקר וממרח שוקולד / ריבה.
 ארוחת בוקר: תה מרווה, דייסת סולת, פיתות וממרח.

נספח תיק המדריך:

להלן רשימת הציווד, לה אתה אחראי. דאג לאסוף את הציווד ערב לפני היציאה, לארגנו כנדרש ולהציגו לחבריך במסדר היציאה:

- פריטי המזון לאחר שנארזו.
- כלי האוכל וכלי הבישול.
- הצעת תפריט לארוחות.

הקצבת מזון לחוליה (לפי 13 איש)

13 פרות העונה.
 1 לימון.
 13 מלפפון ירוק.
 10 תפוחי אדמה.
 2 קישואים.
 4 בצלים.
 4 גזרים.
 4 פלפל ירוק.
 13 ביצים.
 4 שפורפרות ממרח סנדוויץ'.
 13 פרוסות גבינה צהובה.
 20 זיתים.
 2 קופסאות ממרח שוקולד.
 2 קילו קמח.
 שקית אבקת אפיה.
 שקית מלח.
 1 קילו סוכר.
 1 קילו אורז.
 8 כפות קקאו.
 אבקת חלב - 8 כפות.
 אבקת סולת 250 גרם.
 אבקת מרק 10 כפות.
 שקית צימוקים.
 לחמית - 4 X 250 גרם.
 שקיות פלסטיק קטנות ובינוניות ללא הגבלה - (דרושות גם להפעלות שונות).
 נייר אלומיניום - 1 מטר.
 2 קופסאות גפרורים.
 15 צלחות חד פעמיות.
 15 X סכום חד פעמי.
 1 סכין חיתוך או סכין מטבח "טוב".
 40 כוסות חד פעמיות (משמשות גם להפעלות שונות).

מידע בנושא כירות ניתן למצוא במרכז ההדרכה הוירטואלי.

● בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

יששכר המאושר

בתחום אחריותך

- משחקי מורל וחברה
- משחקי עמלנות - הכנת דגל
- פעילות תרבותית בערב

ההכנות הנדרשות

- איסוף הציוד והכנתו
- לימוד של פעילות העמלנות והמשחקים
- הכנת פעילות תרבותית לערב.

"שום דבר אינו חשוב, אם אינו נעשה ברוח טובה."

- הבעיה היא שאנשים רציניים תמיד, וצריך מישהו שידחוף אותם לעליצות - רק נותנים את "הפוש" הראשון... והכל נראה אחרת.

זה התפקיד שלך!

סמלים ועמלנות:

- סמלים וקישוטים מוציאים את הבן אדם מרצינותו:
- זרים מעלים - מניחים עלה ליד עלה החפיפה ותופרים ביניהם בעזרת קיסם עץ
- קישוטים על הכובע או החולצה - פרות של צמחים שונים
- דגל קבוצה - מקשקשים על הבד במיטב הכשרון כשהרעיון המרכזי:
- מניחים דגם כלשהו על הבד (עלה, אבן וכו') ומתיזים סביבו בצבע. הדוגמא נשארת לבנה בתוך כתם הצבע.
- טובלים דגם כלשהו (עלים בעלי עורקים בולטים) בצבע ומטביעים את צורתו על הבד. מקבלים דוגמא צבועה וסביבה רקע לבן.

- כנ"ל אפשר לחתום על חולצות החניכים והעיקר שיהיה קרנבל של צבעים.

משחקי חברה:

יופי כדי לצאת ממצב רוח שקט ועייף:
אוזניים אדומות: - יושבים במעגל וכל חניך מכריז את שמו ושם עצם נוסף (עדיף שמות הקשורים לטיול). המנחה פונה אל אחד מהקבוצה וזה צריך לומר שם של אחד החברים ואת שם העצם שהנ"ל בחר לעצמו. במשך הזמן שהחניך מנסה להיזכר בשם העצם הנכון, מושכים שכניו משני צידיו באוזניו.
 - המשחק ממשיך עד שאוזני כולנו נהיות אדומות.

רוצה קפה? - יושבים במעגל. המדריך שואל את החניך שמימינו - רוצה קפה?
 החניך משיב - מה? המדריך משיב - קפה! אז שואל החניך את זה שמימינו - רוצה קפה?
 הנ"ל משיב - מה? החניך מעביר את השאלה למדריך - מה? המדריך עונה - קפה! החניך מחזיר תשובה לימינו - קפה! וכך הלאה בשרשרת.
 כשהעסק נקלט עוברים למשחק מורכב יותר - המדריך מעביר לימינו - רוצה קפה?

ולשמאלו - רוצה חלב?

המכונה הקבוצתית: חניך אחד קם ומבצע תנועת מכונה + קולות שוב ושוב. חניך נוסף קם ומצטרף למכונה בתנועה וקול משלו. כך הלאה עד שכל הקבוצה כמכונה משומנת.

החתולה המסכנה: מתנדב מתחפש לחתולה, מתקרב אל אחד מהקבוצה ומיילל - מיאו מיאו.

האחרון, צריך ללטף את החתולה שלוש פעמים ולומר בכל פעם - החתולה המסכנה, במידה וצחק הופך הוא לחתולה. כל האמצעים כשרים על מנת להביך ולהצחיק. וכל השאר נתון למיטב כשרונך.

ערב התרבות:

משחקי חברה שקטים, סיפורי אלף לילה ולילה, שיחה בנושא מעניין, שירים -

נספח תיק המדריך:

להלן רשימת הציוד לה אתה אחראי. דאג לאסוף את הציוד ערב לפני היציאה, לארגנו כנדרש ולהציגו לחבריך במסדר היציאה:

- בד בגודל X11 מטר כדגל הקבוצה.
- 4 שפורפרות צבע גועש מסיס במים.
- כלי פלסטיק (בהן תמהל את הצבע לפני השימוש).

בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.

אשר הסופר

• בתחום אחריותך:

תיעוד המסלול והכנת פעולת הסיכום שלאחר הגיחה. טקס "הכרזת הקבוצה".

• ההכנות הנדרשות:

תכנון פעולת הסיכום וארגון המתבקש. תכנון טקס ההכרזה וארגונו.

פעולת הסיכום

פעולה זו חשובה עבור כל מבצע מסיבות חברתיות - גיבוש הקבוצה תוך היזכרות בחוויות ומסיבות ענייניות - הפקת לקחים ומשוב.

התפאורה: בתפאורה טובה, יפתחו הלבנות והסיכום "יזרום" מאליו. התפאורה כוללת - תמונות שצולמו במבצע, תוצאות הפעלות שנעשו כגון הדבקות, אוספים וכו' תרשים ובו מסלול הטיול עם שמות האתרים בהם עברנו ולוחות הנותנים גירוי למשוב (כמו לוח שעליו כתוב: "הדבר שהכי נהניתי ממנו במבצע הוא...").

הבעיה היא שהכנת התפאורה מתחילה עם תחילת המבצע, ולא תמיד יש לנו זמן לעניין. במסלול הפעם - לך יש זמן וזה תפקידך - אסוף כל דבר שהקבוצה עושה ורשום כל אירוע שקורה...

היזכרות: הזכרת אירועים שקרו בטיול עוזרת גם היא לסיכום. לפיכך, רשום לעצמך

במהלך המסלול דברים שנאמרו פה ושם והצג אותם בסיכום.

לדוגמא: בסיכום יתלה דף ועליו רשום - דליה אמרה לרותי: "נמאס לי מהשטויות שלך!"

מהלך: בנה את הגירוויים בפעולת הסיכום כך שהדברים ינועו מהקל אל הכבד:
תחילה חוויות מצחיקות ומהנות

אחר כך - התייחסות במישור החברתי איש לרעהו.

אחר כך - התייחסות למטרות - האם הן הושגו? (הזכר את המטרות על גבי לוח).

אחר כך - משוב למארגנים / מדריכים.

ולבסוף - מסקנות ובמקרה שלנו בעיקר בשאלה: האם מה שעברנו הוא בר יישום בשבטים
בעבודתנו כראש"גדים?

**** כיוון שאנחנו בקורס - לפני תחילת הסיכום, הצג לחבריך את עיקרי הדברים הנ"ל כדי שגם הם ילמדו משהו לעניין ארגון פעולת סיכום.**

הטקס הקבוצתי: השלב האחרון בגיחה שלנו הוא טקס הכרזת הקבוצה. מדובר באירוע אינטימי בן 20 דקות לכל היותר, בו תוכרז הקבוצה כקבוצה, לאחר שעברה מאין מסע לגיבוש.

שאב מניסיונך ודמיונך (תוכל להיעזר במדריך) והכן את הטקס ואת הציוד הדרוש לשם כך. אנו בחרנו לדמות את הכרזת הקבוצה לתהליך הפיכת 12 השבטים לעם - אך אם תרצה תוכל "להתלבש" על רעיון אחר.

לעזרתך נביא כאן מספר דגשים להבדיל בין טקס "גדול" לבין טקס אינטימי של הקבוצה.

טקס קטן	טקס גדול
הזמנה אישית מתואמת לכל חניך	פרסומת בראש חוצות
כל מקום ועדיף אתר קטן ואינטימי	שטח רחב ופתוח
פנסים סיניים או פנסי צלופן	כתובת אש
מגילה (שכולם כתבו)	מסכת, נאומים ומצעד
כל אחד מקריא שיר או קטע מסיפור.	
המנון, סיסמה (סודי).	
החניך פעיל.	החניך צופה
	מהצד

נספח תיק המדריך

לפניך רשימת ציוד לה אתה אחראי. דאג לאסוף את הציוד בערב לפני היציאה, לארגנו כנדרש ולהציגו בפני חבריך במסדר היציאה:

- מחברת 24 דף (כיומן טיול).
- כלי כתיבה.
- ציוד נוסף אותו החלטת להביא - מצלמה לדוגמה.
- ציוד שהכנת עבור טקס ההכרזה (נרות, דפים וכו').

בחזרה לתוכן העניינים לחץ כאן.